

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRK VERGİ SİSTEMİ'NDE DOLAYLI VERGİLERİN AVRUPA
BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KİYASLANMASI**

HAZIRLAYAN
ERBİL ÇAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. GÜRAY KÜÇÜKKOCAOĞLU

ANKARA-2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 04/08/2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Erbil ÇAM

Öğrencinin Numarası: 21910094

Anabilim Dalı: İşletme Anabilim Dalı

Programı: Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/ Adı, Soyadı: Prof. Dr. Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU

Tez Başlığı: Türk Vergi Sistemi'nde Dolaylı Vergilendirmelerin Avrupa Birliği Ülkeleri İle Kıyaslanması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 109 sayfalık kısmına ilişkin, 04/08/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 04/08/2021

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU

TÜRK VERGİ SİSTEMİ'NDE DOLAYLI VERGİLERİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KIYASLANMASI

ÖZET

Bu tez çalışmasının amacı, Avrupa Birliği ülkelerinin vergi sistemi ile Türk Vergi Sistemi'nin dolaylı vergilendirmelerin karşılaştırılması ve bu karşılaştırmanın etkilerini değerlendirmektir. Bu tez çalışmasında yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'deki vergi sistemi ile Avrupa Birliği ülkelerinin vergi sistemleri arasında birtakım farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu farklılıkların halk üzerindeki etkisinin ne şekilde olduğu araştırılmıştır. Araştırmalar çerçevesinde bu çalışma tarafsız ve şeffaf bir biçimde aktarılmıştır.

Vergilendirme gibi toplumun bütün kesimini dahil eden bir konunun; açıklanabilir, şeffaf, her kesimin anlayabileceği bir dil ile ifade edilmesi gerektiği düşüncesindeyim. Yaşamış olduğu ülkenin sınırları içerisinde ödemiş olduğu vergilerin ne şekilde harcandığını ve o vergiyi ne sebep ile ödediğini bilmek her vatandaşın en doğal hakkıdır. Bu sebep ile vergilendirme herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir dil ile ifade edilmelidir.

Vergi gelirleri, devletin en büyük ve en önemli gelir çeşitlerinden birisidir. Dolayısıyla devletin halkından vergi toplaması gayet anlaşılır ve normaldir. Devlet birtakım hizmetleri yerine getirebilmek ve gerçekleştirebilmek maksadı ile vergi toplamaktadır. Aslında verginin amacı; verginin toplandıktan sonra, dönüp dolaşıp yine halka belirli hizmetler ile geri dönmesidir. Burada toplanmış olan bu vergilerin, halkın ihtiyaçlarına karşılık verip vermediği çok önemli bir konudur.

Sınıflama açısından Türk Vergi Sistemi çok vergili sisteme dahildir. Esasen günümüz dünyasında tek bir vergi düzeni ile vergi sistemini yürüten bir ekonomi sistemi yoktur. Çok vergili sistem sınıflaması; harcamalar, gelir ve servet üzerinden alınan vergiler olarak üç ana grupta kümelenmektedir. Asıl konumuz olan dolaylı vergilendirme, harcamalar üzerinden alınan vergiler sınıflamasına girmekte iken; doğrudan vergilendirme ise, servet üstünden alınan vergiler ve gelir üstünden alınan veriler olarak iki gruba ayrılmaktadır. Harcamalar üstünden alınan vergiler; yansıtılması kolay ve tahsilatı harcama yapıldığı anda tahsil edilen bir vergi çeşididir. Harcamalar üzerinden alındığı için; servet ve gelirler üzerinden alınan vergiler açısından, halk tarafından incelendiğinde daha az hissedilmektedir.

Anayasamızın 73. Maddesi olan: “Herkes, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı maliye politikasının sosyal amacıdır.” Hükmü Türk Vergi Sistemi’nin en esas hükmünü oluşturmaktadır. Aslında bu tez araştırmasında irdelenecek en temel cümle “Herkes, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür” cümlesidir. Türkiye’de dolaylı vergilendirmeler, doğrudan alınan vergilerin neredeyse iki katı iken, halk mali gücüne göre vergi ödemekle mükellef olup olmadığı konusu üzerine düşünülüp, irdelenmesi gereken bir konudur.

Türkiye’de dolaylı vergilendirme yüzde 60-70 seviyelerinde iken; Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama olarak yüzde 30-40 seviyelerindedir. Bunun sebepleri, neden bu şekilde tercih edildiği, hükümet ve halk üzerindeki etkisi anlatılacaktır. Genel olarak; Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin ortalama vergi gelirleri, vergi gelirlerinin nasıl elde edildiği ve bu vergi gelirlerinin ne şekilde kullanıldığı bu tez çalışmasının içerisinde yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Dolaylı vergilendirmelerin karşılaştırılması, Farklılıklar, Herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir dil, Mali gücüne göre vergi ödemek

COMPARISON OF INDIRECT TAXES IN THE TURKISH TAX SYSTEM WITH EUROPEAN UNION COUNTRIES

ABSTRACT

The aim of this thesis is to compare the tax system of the European Union countries and the indirect taxation of the Turkish Tax System and to evaluate the effects of this comparison. As a result of the researches carried out in this thesis, it has been seen that there are some differences between the tax system in Turkey and the tax systems of the European Union countries. The effects of these differences on the public were investigated. Within the framework of the research, this study was conveyed in an impartial and transparent manner.

An issue involving all segments of society such as taxation; I believe that it should be expressed in an explanatory, transparent language that every segment of society can understand. It is the most natural right of every citizen to know how the taxes he has paid within the borders of the country he lives in and the reason for paying that tax. For this reason, taxation should be expressed in a language that everyone can easily understand.

Tax revenues are one of the largest and most important types of income of the state. Therefore, it is quite understandable and normal for the state to collect taxes from its people. The state collects taxes in order to perform and perform certain services. Actually the purpose of the tax; it is the return of the tax, after collection, to the public with certain services. Whether these taxes collected here meet the needs of the people is a very important issue.

The Turkish Tax System is included in the multi-tax system classification. As a matter of fact, there is no economic system in today's world that subjects the tax system to a single tax. Multi-tax system classification; Taxes on income, taxes on expenditures and taxes on wealth are grouped into three main groups. While indirect taxation, which is our main subject, is included in the classification of taxes collected on expenses; direct taxation is divided into two as taxes on income and taxes on wealth. Taxes on expenses; it is a type of tax that is easy to reflect and is collected at the time of expenditure. It is less felt from the public point of view than the taxes on income and wealth, since it is collected over expenditures.

Article 73 of our Constitution: “Everyone is obliged to pay taxes according to their financial power. A fair and balanced distribution of the tax burden is the social goal of fiscal policy.” Its provision constitutes the most essential provision of the Turkish Tax System. In fact, the most basic sentence to be examined in this thesis research is the sentence “Everyone is obliged to pay tax according to their financial power.” While indirect taxation in Turkey is almost twice the direct taxes, it is an issue that needs to be considered and examined on whether the people are obliged to pay taxes according to their financial power.

While indirect taxation in Turkey is around 60-70 percent; it is around 30-40 percent on average in European Union countries. The reasons for this, why it is preferred in this way, its effect on the government and the people will be explained. Generally; the average tax revenues of Turkey and the European Union countries, how tax revenues are obtained and how these tax revenues are used will be included in this thesis.

Keywords: Tax, Comparison of indirect taxation, Differences, A language that everyone can easily understand, Pay tax according to their financial power

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLO LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
2. GELİR KAVRAMI.....	3
2.1. Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı.....	4
2.2. Ekonomik Açıdan Gelirin Özellikleri.....	4
2.2.1. Gelir Kişi Tarafından Elde Edilmektedir.....	5
2.2.2. Gelir Ekonomik Güçteki Para İle İfade Edilebilen Bir Artıştır.....	5
2.2.3. Gelir, Üretim Faktörlerinin Üretim Sürecine Sokulması.....	5
2.2.4. Gelir, Harcanabilir veya Tasarruf Edilebilir Olmalıdır.....	6
2.3. Gelir Türleri.....	6
3. VERGİ KAVRAMI VE UNSURLARI.....	7
4. VERGİNİN AMACI.....	9
4.1. Verginin Mali Amacı.....	9
4.2. Verginin Ekonomik Amacı.....	10
4.3. Verginin Sosyal Amacı.....	11
5. VERGİLEME İLKELERİ.....	13
5.1. Klasik Vergileme İlkeleri.....	13

5.1.1. Adalet İlkesi.....	13
5.1.2. Belirlilik İlkesi.....	13
5.1.3. Uygunluk İlkesi.....	14
5.1.4. İktisadilik İlkesi.....	14
5.2. Modern Vergileme İlkeleri.....	15
5.2.1. Mali İlkeler.....	15
5.2.1.1. Verimlilik İlkesi.....	15
5.2.1.2. Esneklik İlkesi.....	16
5.2.2. Adalet İlkesi.....	17
5.2.2.1. Eşitlik İlkesi.....	17
5.2.2.2. Genellik İlkesi.....	18
5.2.2.3. Yararlanma İlkesi.....	19
5.2.2.4. Ödeme Gücü İlkesi.....	19
6. VERGİ POLİTİKALARININ EKONOMİYE ETKİSİ.....	21
7. VERGİ İLE EKONOMİK KALKINMA İLİŞKİSİ.....	23
8. VERGİLENDİRMELERİN TASARRUFLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	25
9. TÜRK VERGİ SİSTEMİ.....	27
9.1. Türk Vergi Sistemi'nde Gelir Vergisinin Konusu.....	27
9.1.1. Türk Vergi Sistemi'nde Tam ve Dar Mükellefiyet.....	28
10. TÜRK VERGİ SİSTEMİ'NDE DOLAYLI VE DOĞRUDAN VERGİLENDİRMELER.....	29
10.1. Dolaylı Vergilendirmeler.....	29
10.1.1. Türkiye'de Katma Değer Vergisi.....	29
10.1.2. Türkiye'de Özel Tüketim Vergisi.....	31

10.1.3. Özel İletişim Vergisi.....	37
10.1.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi.....	37
10.1.5. Şans Oyunları Vergisi.....	39
10.1.6. Damga Vergisi.....	39
10.1.7. Gümrük Vergisi.....	40
10.2. Dolaylı Vergilendirmelerin Avantaj ve Dezavantajları.....	42
10.2.1. Dolaylı Vergilendirmelerin Avantajları.....	42
10.2.1.1. Toplanması Daha Kolay Olması.....	42
10.2.1.2. Mal ve Hizmet Alımı Yapan Vatandaşların Hepsinden Alınması.....	42
10.2.1.3. Vergi Kaçırma İhtimalinin Düşük Olması.....	43
10.2.1.4. Maliye Politikası Aracı Olarak Kullanılması.....	43
10.2.1.5. Vergi Ödeme Yükümlülüğü Psikolojisini Kaldırması.....	43
10.2.1.6. Tüketici Tercihlerini Etkilemesi.....	43
10.2.2. Dolaylı Vergilendirmelerin Dezavantajları.....	44
10.2.2.1. Vergi Adaleti Hakkında Yaşanan Problemler.....	44
10.2.2.2. Tüketici Tercihlerini Etkilemesi.....	44
10.3. Doğrudan (Dolaysız) Vergilendirme.....	46
10.3.1. Gelir Vergisi.....	46
10.3.1.1. Türk Vergi Sistemi'nde Gelir Vergisi Oranları.....	47
10.3.2 Kurumlar Vergisi.....	49
10.3.3. Veraset ve İntikal Vergisi.....	51
10.3.4. Motorlu Taşıtlar Vergisi.....	52
10.3.5. Emlak Vergisi.....	53

10.4. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Etkileri.....	54
10.5. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Devlet ve Halk Açısından Etkileri.....	55
10.5.1. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Devlet Açısından Etkileri.....	55
10.5.2. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Halk Açısından Etkileri.....	56
11. YILLARA GÖRE DEVLETİN ELDE ETTİĞİ VERGİ GELİRİ.....	57
12. HAYATIMIZA GİREN YENİ 3 VERGİ ÇEŞİDİ.....	65
12.1. Dijital Hizmet Vergisi.....	65
12.2. Konaklama Vergisi.....	66
12.3. Değerli Konut Vergisi.....	67
13. VERGİLENDİRMELERİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KİYASLANMASI.....	69
13.1. Avrupa Birliği’nde Dolaylı Vergiler.....	69
13.2. Avrupa Birliği’nde Doğrudan (Dolaysız) Vergiler.....	71
14. BİRTAKIM AVRUPA ÜLKELERİNİN KISACA VERGİ SİSTEMLERİ.....	74
14.1. Kısaca Belçika Vergi Sistemi.....	74
14.1.1. Belçika’da Katma Değer Vergisi.....	75
14.1.2. Belçika’da Özel Tüketim Vergisi.....	76
14.2. Kısaca Almanya Vergi Sistemi.....	76
14.2.1. Almanya’da Katma Değer Vergisi.....	77
14.3. Kısaca Fransa Vergi Sistemi.....	78
14.3.1. Fransa’da Katma Değer Vergisi.....	79
14.3.2. Fransa’da Özel Tüketim Vergisi.....	80
14.3.3. Fransa’da Vergi İndirimleri.....	80
14.4. Kısaca İngiltere Vergi Sistemi.....	80
14.4.1. İngiltere’de Katma Değer Vergisi.....	81

14.4.2. İngiltere’de Vergiyi Doğuran Olay.....	82
14.4.3. İngiltere’de Vergi Cezaları.....	83
14.5. Kısaca Hollanda Vergi Sistemi.....	84
14.5.1. Hollanda’da Katma Değer Vergisi.....	85
14.5.2. Hollanda’da Özel Tüketim Vergisi.....	86
14.6. Kısaca Portekiz Vergi Sistemi.....	86
14.6.1. Portekiz’de Katma Değer Vergisi.....	88
14.7. Kısaca İtalya Vergi Sistemi.....	88
14.7.1. İtalya’da Katma Değer Vergisi.....	89
14.8. Kısaca Litvanya Vergi Sistemi.....	90
14.8.1. Litvanya’da Kişisel Gelir Vergisi.....	90
14.8.2. Litvanya’da Katma Değer Vergisi.....	91
14.8.3. Litvanya’da Özel Tüketim Vergisi.....	91
14.9. Kısaca Danimarka Vergi Sistemi.....	92
14.9.1. Danimarka’da Kişisel Gelir Vergisi.....	93
14.9.2. Danimarka’da Katma Değer Vergisi.....	95
14.9.3. Danimarka’da Özel Tüketim Vergisi.....	96
14.10. Kısaca Polonya Vergi Sistemi.....	97
14.10.1. Polonya’da Gelir Vergisi.....	97
14.10.2. Polonya’da Katma Değer Vergisi.....	98
14.10.3. Polonya’da Özel Tüketim Vergisi.....	98
14.11. Kısaca Estonya Vergi Sistemi.....	99
14.11.1. Estonya’da Gelir Vergisi.....	99
14.11.2. Estonya’da Katma Değer Vergisi.....	100

14.11.3. Estonya’da Özel Tüketim Vergisi.....	100
15. VERGİYE KARŞI DİRENÇ TÜRLERİ.....	102
15.1. Vergiden Kaçınma.....	102
15.2. Vergi Kaçırma.....	102
15.3. Vergi Kaçakçılığı.....	103
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	
EK-1: Anket Formu.....	
EK-2: Anket Sonuçları.....	
EK-3: Anket Sonuçları Hakkında Bilgiler.....	

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Vergisiz ve Vergilendirilmiş Akıllı Telefon Fiyatları.....	33
Tablo 2. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Asgari Ücret Tutarları.....	34
Tablo 3. Birtakım Avrupa Ülkelerindeki Konsol Fiyatları.....	35
Tablo 4. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Asgari Ücret Bazında Alabileceği Konsol Miktarları.....	36
Tablo 5. Herhangi Bir Elektrik Faturası Örneği.....	45
Tablo 6. Türk Vergi Sistemi'nde Gelir Vergisi Oranları.....	47
Tablo 7. Sosyal Güvenlik Kesinti Oranları.....	47
Tablo 8. Asgari Geçim İndirim Tutarları.....	48
Tablo 9. Veraset ve İntikal Vergisi Oranları.....	51
Tablo 10. Emlak Vergisi Oranları.....	54
Tablo 11. Yıllara Göre Türkiye'de Toplanan Vergi Miktarı.....	57
Tablo 12. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Genel Bütçe Gelirleri, Vergi Gelirleri ve Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe Gelirlerine Oranı.....	58
Tablo 13. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Yüğü Hesaplaması.....	59
Tablo 14. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Gelirleri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın Yıllık Artışları.....	60
Tablo 15. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Gelirleri Tahsilat Oranları.....	61
Tablo 16. Türkiye'de 2020 Yılına Ait Genel Bütçe Gelirleri Tahsilatı ve Tahsilata İlişkin Yüzdelik Dağılım.....	62
Tablo 17. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Genel Bütçe Gelirlerinden, Mahalli İdarelere Verilen Pay Oranları.....	63
Tablo 18. Konaklama Vergisi Örneği.....	66
Tablo 19. Değerli Konut Vergisi Oranları.....	68
Tablo 20. 2010-2017 Dönemi Avrupa Birliği Ülkelerinde Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı.....	70
Tablo 21. 2010-2017 Dönemi Avrupa Birliği Ülkeleri Dolaysız (Doğrudan) Alınan Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payları.....	72
Tablo 22. Belçika Gelir Vergisi Oranları.....	74
Tablo 23. Almanya Gelir Vergisi Oranları.....	76
Tablo 24. Fransa Gelir Vergisi Oranları.....	78

Tablo 25. İngiltere Gelir Vergisi Oranları.....	80
Tablo 26. İngiltere’de Vergiyi Doğuran Olay.....	82
Tablo 27. Hollanda’da 2020 Yılı Öncesi Gelir Vergisi ve Sosyal Güvenlik Primleri.....	84
Tablo 28. Hollanda Gelir Vergisi Oranları.....	85
Tablo 29. Portekiz Gelir Vergisi Oranları.....	86
Tablo 30. İtalya Gelir Vergisi Oranları.....	88
Tablo 31. İtalya Katma Değer Vergisi Oranları.....	89
Tablo 32. Danimarka’da 1990-2017 Yılları Arası Kişisel Gelir Vergisi, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçerisindeki Payı ve Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı.....	93
Tablo 33. Danimarka’da 2007 Yılına Ait Vergi Harcamalarının Dağılımı.....	94
Tablo 34. Danimarka Katma Değer Vergisi Oranları.....	96
Tablo 35. Polonya Gelir Vergisi Oranları.....	97

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
DV	: Damga Vergisi
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GV	: Gelir Vergisi
KDV	: Katma Değer Vergisi
KV	: Kurumlar Vergisi
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
VUK	: Vergi Usul Kanunu

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında devletlerin çok önemli ve temel finansman kaynağı olan vergi gelirleri; o ülke sınırları içerisinde yaşayan ve o ülkenin vatandaşı olan halk tarafından tahsil edilmektedir. Tahsil edilen bu vergi gelirleri; gönüllülük esasına dayanmayıp, geri ödemesi olmayan gelir çeşididir. Devletin ve devlet işleyişini devam ettirmek ile sorumlu olan kamu, kurum ve kuruluşlarının, kamu, kurum ve kuruluşlarında görev alan personellerin hizmet bedellerini finanse edebilmek, halkın ihtiyaçlarına karşılık verebilmek amacıyla vergi toplanmaktadır. Bu amaçlar ile birlikte; iç tasarrufta artırımı gidip yatırımlara kaynak oluşturmak, ülkenin ekonomik bağlamda büyümesini hızlandırmak, fiyat istikrarı sağlayabilmek, kişiler arasındaki gelir dağılımını düzenlemek, üretim ve tüketim düzeyinin kontrolünü sağlamak ve sosyal gayeler doğrultusunda kullanılmaktadır.

Yapı olarak incelediğimizde günümüzde vergi gelirleri; dolaylı ve dolaysız (doğrudan) vergiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Dolaylı vergiler; harcamalar üstünden alınan vergi sınıflamasına girmektedir. Kişilerin her türlü tüketmiş oldukları mallara uygulanıp; satıcıdan veya üreticiden alınan, alındıktan sonra fiyatın üzerine eklenip tüketiciye yansıtılan vergilerdir. Bu vergilendirme yöntemi, dolaysız(doğrudan) alınan vergilendirmeye göre daha kolay yansıtılabilir, ürün fiyatlarının içine gizlenebilir ve harcamanın yapıldığı anda vergi alındığı için tahsilat kabiliyeti daha kolaydır.

Bunun haricinde dolaylı vergiler; harcamalar üzerinden alındığı için o ülke içerisinde yer alan ve harcama yapan herkesten alınmaktadır. Dolayısıyla; yaş, cinsiyet, din, dil, ırk, mezhep vb. farketmeksizin o ülke sınırları içerisinde ürün alımı yapan herkesten alınmaktadır. Doğrudan (dolaysız) vergilerden ayrılan noktalardan birisi de budur.

Dolaysız(doğrudan) alınan vergiler; insanların gelir ve servetleri üzerinden alınan vergilerdir. Dolaysız(doğrudan) alınan vergiler, gelir ve servetin büyüklüğüne orantılı olarak alınmaktadır. Örneğin; asgari maaş ile çalışan bir kişi ile, asgari maaşın 3 katı kadar kazanan bir kişinin ödemiş olduğu gelir vergisi aynı değildir. Vergi adaleti açısından herkesin kendi kazancına oranla vergiye tabi tutulması daha tutarlıdır.

Dolaylı vergilendirme, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler tarafından daha sıklıkla tercih edilmektedir. Genel olarak incelendiğinde; vergi denetiminin kalitesinin yüksek olmadığı ülkelerde vatandaşın da vergi kaçırma olasılığı artmaktadır. Devlet, vergi tahsilatını bir şekilde yapmaktadır. Bahsettiğimiz gibi, vergi gelirleri devletin en büyük gelir

çeşitlerinden birisidir. Dolayısıyla doğrudan (dolaysız) vergilerde tahsilat kabiliyetinin düşmesi gibi bir durumda dolaylı vergilerde artış görülmektedir.

Dolaylı vergilerin, dolaysız(doğrudan) vergilendirmeye göre yüzdesel açıdan daha yüksek olması, vergi adaleti açısından akıllarda soru işareti bırakmaktadır. Türk Vergi Sistemi'nde 1950'li yıllardan itibaren dolaylı vergilerin, dolaysız (doğrudan) vergilere nazaran daha ağırlıklı bir yapısı olduğu görülmektedir. Ancak, son yirmi yıla bakıldığında dolaylı vergilendirmelerin çok daha ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu söz konusudur.

Çalışmamda dolaylı vergilerin halk üzerindeki etkisi çok önemli bir bölümü kapsamaktadır. Bu etkinin Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslanmasının sebebi; Türk Vergi Sistemi'nde dolaylı vergilendirme ile Avrupa Birliği ülkelerinin dolaylı vergilendirmesine yüzdesel bazda bakıldığında büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde genel bağlamda dolaysız (doğrudan) alınan vergiler, dolaylı vergilendirmelere nazaran daha çok tercih edilmektedir. Türkiye'de ise bunun tersi bir durum söz konusudur. Bu farklılıkların meydana gelmesinin sebepleri bu çalışmada incelenecektir.

2. GELİR KAVRAMI

“Kişilerin belli bir zaman dilimi içinde elde ettiği iktisadi kazançlar (menfaatler) gelir olarak ifade edilebilir. Bu tanımlamaya göre gelir; bir kimsenin belli bir devredeki tüketimi ile aynı dönemde servetinde (mal varlığında) meydana gelen net artışlardan oluşmaktadır. Safi artış teorisi gelirin kaynağı ile ilgilenmediği gibi gelirin süreklilik arz edecek şekilde elde edilip edilmediği ile de ilgilenmez.” (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)¹

Gelir, tüzel yahut gerçek kişilerin üretim sürecinden, tüketime kadarki ekonomik süreç çerçevesinde üretim faktörleri ile ekonomiye katılım göstermeleri sonucunda edinilen veya üretim faktörleri kullanmaksızın birtakım sebeplerle ekonomik güçte ortaya çıkan yükselişlerin para ile ifade edilebilir kıymetlerdir. (BAYRAKLI, 2000)²

Gelir; şahısın dönem sonundaki serveti ile, dönem başındaki servetinin aynı olması şartı ile, mevcut dönem içerisinde tüketim gösterebileceği hizmet ile mal miktarının bir araya getirilmesidir. Diğer bir deyiş ile; dönemsel bazda üretime katılım göstermeleri koşulu ile elde edilen para ile ifade edilebilen değer veya değerlere verilebilen isimdir. (<https://tr.wikipedia.org/>, 2021)³

Referansı ne olursa olsun alakalı dönemde yerine getirilen tüketim ve servet artışlarına referans eden bütün gelirler, gelir kapsamında değerlendirilecektir. İnsanların belirli bir iş gücü ile kazanmış oldukları gelirlerin dışında; ikramiye gelirleri, nafaka, piyango, yardım, hibe, bahis ve kumarlar yoluyla bulunan sahipsiz para, hırsızlık sonucunda elde edilmiş olan paraya çevrilebilir şeyler, rüşvetler vb. şeyler de gelir kavramının kapsamında yer almaktadır. (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)⁴

Hane halkına mensup fertlerden, gelir getiren kişilerin çalışmış oldukları işlerden kazandıkları sermaye, gelir ve mülk (kar, ücret, faiz, kira) geliri ile yaşlılara yapılan ödemeler, dul-yetim aylıkları, emekli maaşı, karşılıksız burs vb. transfer gelirleri gibi para ile ifade edilebilir gelirleri ve aynı gelirlerin toplamı kişisel kullanılabilir gelir kavramı

¹ Mehmet Yüce, Doğan Şenyüz, Adnan Gerçek - Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, (2020), syf.3

² Prof Dr. H.H. Bayraklı - Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar, Mevzuat Dergisi, (2000)

³ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Gelir>, Gelir, (2021)

⁴ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce, Adnan Gerçek - Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, (2020), syf.3

içerisinde bulunmaktadır. Hane içerisinde yer alan her bir kişinin kişisel yıllık kullanılabilir gelirinin toplamından hane halkı kullanılabilir gelire ulaşılmaktadır. (<https://tuikweb.tuik.gov.tr/>, 2015)⁵

2.1. Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı

Gelir Vergisi Kanunu’nu 1. Maddesinde geliri; ‘Gelir vergisine tabi olan gerçek kişilerin gelirleridir. Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içerisinde elde etmiş olduğu irat ve kazançların safi tutarı gelirdir.’ şeklinde ifade etmektedir. Gelir Vergisi Kanunu’nun 2. Maddesi gelirin faktörleri şu şekilde sınıflanmıştır: (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)⁶

- Ticari Kazançlar,
- Zirai Kazançlar,
- Ücretler,
- Serbest Meslek Kazançları,
- Menkul Sermaye İratları,
- Gayrimenkul Sermaye İratları,
- Diğer Kazanç ve İratlar şeklindedir.

“Gelir Vergisi Kanunu, çeşitli üretim faktörlerinin üretim faaliyetlerine sunulması sonucunda elde edilen gelirler elde edildiği kaynaklar itibariyle; kazançlar, ücretler ve iratlar gibi değişik terimlerle ifade edilmiştir. Bu gelir unsurlarından diğer kazanç ve iratlar dışında kalan gelir unsurlarında dar anlamda gelir teorisi benimsenmişken, diğer kazanç ve iratlarda ise geniş anlamda gelir teorisi benimsenmiştir. Böylece gelir vergisinde kısmi safi artış teorisi benimsendiği söylenebilir.” (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)⁷

2.2. Ekonomik Açıdan Gelirin Özellikleri

Ekonomik açıdan gelirin özellikleri şu şekilde sınıflanmaktadır: (BAYRAKLI, Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar, 2000)⁸

⁵ https://tuikweb.tuik.gov.tr/MicroVeri/HBA_TH_13-14-15/turkce/metaveri/taniim-ve-kavramlar/gelir-taniimlari/index.html, Gelir Tanımı, (2015)

⁶ Adnan Gerçek, Mehmet Yüce, Doğan Şenyüz - Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, (2020), syf.3

⁷ D. Şenyüz, A. Gerçek, M. Yüce - Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Basın Yayın Dağıtım, (2020), syf.3

⁸ Prof Dr. H. Hüseyin Bayraklı - Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar, Mevzuat Dergisi, (2000)

2.2.1. Gelir kişi tarafından elde edilmektedir:

Gelirin ekonomik açıdan özelliklerinden birisi kişi tarafından elde edilmesidir. Ekonomik durumlarda kişi, sarf etmiş olduğu işlerin kendisini mal edebildiği şahsiyet sahibi varlıklardır. Şahsiyet sahibi olabilme, sorumluluk üstlenebilme ve haklara sahip olmalıdır. Sorumluluk hukuki bir anlamda olması sebebiyle, hukukta tüzel ve gerçek kişi olarak ikiye ayrılmaktadır. Ekonomik açıdan gelir üretebilmek için, kişilerin üretim sürecine katılmaları gerekmektedir. Tüzel kişilerde ise bu durum, gerçek kişi olanlar vasıtasıyla yapılmaktadır.

2.2.2. Gelir ekonomik güçteki para ile ifade edilebilen bir artıştır

Ekonomik gücün artması; belirli süre dahilinde kişinin tasarruf edebildiği, harçayabildiği para ya da para yerine geçebilen şeylerin artış göstermesidir.

2.2.3. Gelir, üretim faktörlerinin üretim sürecine sokulması

Gelir, üretim faktörlerinin üretim sürecine sokulmasıyla veya belirli bir zaman içerisinde elde edilen değerler şeklinde oluşur: Dolayısıyla gelir bu hususu ile iki başlıkta açıklanabilmektedir:

- a) Safı Artış Kuramına Göre Gelir: Kişinin belirli bir süre dahilinde, sene başındaki sahip olduğu servet ile sene sonundaki sahip olduğu servet arasında bulunan farka ve bu süre dahilinde tüketilen değerlerin dahil olması şartıyla ortaya çıkan değer fazlalığıdır. Özetleyecek olursak; şahsın para ve para yerine geçebilen şeylerdeki değer artışıdır. Buradaki artışın sebebi üretim faktörlerinin getirdiklerinin yanı sıra; bağış, şans oyunları ve süreç içerisinde değerdeki yükseliş de gelir olarak kabul edilmektedir. Örneğin; bir gayrimenkulün alış ve satış fiyatı arasında çıkan fark o kişinin tasarruf edebileceği gelirini oluşturmaktadır. Fakat, kişinin mevcut durum karşısında bir zahmeti bulunmamaktadır. Spekülatif ve enflasyonist hareketler sonucunda elde edilen değerler de gelir olarak kabul edilmektedir. Elbette ki, bu gelir para veya para yerine geçebilen bir şey olduğu zaman gelir olabilmektedir.
- b) Kaynak Kuramı Nezdinde Gelir: Üretim faktörlerinin sahip olduğu, birtakım üretim faaliyetlerinde kullanıldığı zaman ortaya çıkan değerler kabul edilmektedir. O şahsın üretim faktörlerine sahip olduğu; doğal kaynaklar, sermaye, emek ve girişim kabiliyetidir. Bu üretim faktörlerinin, üretim sürecine katılması durumunda ise;

sermaye-faiz, emek-ücret, girişim-kar ve doğal kaynak-rant şeklinde ifade edilebilir. Kişi ancak bu kaynakları kullanması durumunda gelir doğabilmektedir.

2.2.4. Gelir, harcanabilir veya tasarruf edilebilir olmalıdır

Gelirin ekonomik özelliklerinden bir diğeri de, harcanabilir veya tasarruf edilebilir olmasıdır. Harcanabilir olma; harcanmakta olan yatırım harcamaları veya tüketim harcamaları olabilir. Yatırım harcamaları; kişinin kendisine gelir getirebilen kaynakları satın alıp, sahip olmasıdır. Tasarruf edilebilir olma; sahip olunan, kazanılan gelirin belirli bir bölümünü tutabilmek, saklayabilmek ve satın alma gücünü ileri safhalarda kullanabilmek şeklinde açıklanabilir. Bu kasada tutabilmek, banka hesaplarında tutabilmek, yastık altı diyebileceğimiz durumlarda tutabilmek şeklinde ifade edilebilir.

2.3. Gelir Türleri

Gelir türleri kendi içerisinde şu şekilde sınıflanabilir: (BAYRAKLI, 2000)⁹

- a) Elde Edilen Değere Göre Gelir: Elde edilmekte olan gelir para ile ifade edilmesinin yanı sıra, para yerine geçebilen mallar da olabilmektedir. Para ekonomisi günümüzde geçerli olduğu için, elde edilmekte olan değerler genel olarak paradır. Ancak elde edilen değer, takas yoluyla elde edilmişse, takas yapılan o ülkenin parası dahilinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
- b) Satınalma Gücü Etkisine Göre Gelir: Gelir, bütün ifadelerden önce ekonomik değerdeki yükselişi ifade etmektedir. Bu yükseliş de para ile ifade edilmektedir. Paranın da ölçüm şekli satınalma ölçüsü kabul edildiğine göre, ekonomik anlamda artışın gelir olarak açıklanabilmesi için, o kişinin satınalma gücünde bir yükseliş olması gerekmektedir. Bu anlam çerçevesinde gelirdeki yükseliş, görünürde veya gerçekte bir artış olarak ifade edilebilir.
- c) Kaynaklarına Göre Gelir: Gelirin oluşumuna sebep olan faktöre göre yapılmakta olan bir sınıflamadır. Belirli bir ekonomik olaylardan oluşan gelir ve belirli bir ekonomik olaylardan oluşmayan gelir diye sınıflanabilir.

⁹ Prof. Dr. H.H. Bayraklı - Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar, Mevzuat Dergisi, (2000)

3. VERGİ KAVRAMI VE UNSURLARI

Vergi; devlet ve yetkilendirilmiş olan öteki kamusal kuruluş ve kurumlarının, mali ve mali olmayan vazifelerini tamamlayabilmek amacı ile, tüzel ve gerçek kişilerden; cebri ve karşılıksız bir biçimde egemenlik gücü altında toplamış olduğu para şeklindeki iktisadi değerlerdir. (AKDOĞAN, 2002)¹⁰

Vergi, iktisadi birimlerden siyasi cebir (kuvvet) altında, karşılığı olmayacak bir biçimde devlete kaynak yani para olarak aktarılmasıdır. Kamu hizmeti sunma ihtiyacı duyan devlet, bunu gerçekleştirirken hizmet ve mal üretiminde bulunmaktadır. Kamu fonlarını kullanırlar çünkü, gerekli olan üretim faktörlerini gerçekleştirirler. Mevcut fonlar dahilinde vergi hasılatının oranı oldukça fazladır. Bu durum karşısında sanayileşmiş olan toplumlarda ise yüzde 100'e ulaşmaktadır. İfade edilen temel amaçlar haricinde, kamu faaliyetlerine benzerlik gösteren diğer birtakım fonksiyonları da devlet vergilere dahil edebilir. Bu hususlar haricinde; gelir dağılımının idaresi, piyasa üzerinde fiyat istikrarının elde edilmesi gibi fonksiyonlar da nispeten vergiye dahil edilebilir. (tr.wikipedia.org, 2020)¹¹

Devlet ve ekonomi bağlantısı, devletler ile vatandaşları alakadar eden kompleks bir yapıdan oluşmaktadır. Devletler tek yönlü bir şekilde siyasi seçimlerine göre değişim gösteren büyüklüklerde ekonomiye müdahale etmek şartıyla genel nizamı etkilemektedir. Mevzubahis müdahalelerden yılların vermiş olduğu tecrübe dahilinde en kapsamlı düzenlenmiş olanı vergilendirmelerdir. Günümüz dünyasında modern devlet, tarihsel bağlamda mutlakıyetten dahi önce yer alan yönetim biçimlerinin de malik olmadığı bir vergi devletidir. (GÖKER, 2011)¹²

İnsanlık tarihinde, ilkel örgüt olma şeklinden başlanarak bir siyasi cemiyet vaziyetine gelmesine kadarki olan sürede ortaya çıkmış olan toplumsal gereksinimler; bireylerin ortaya çıkarmış oldukları değerlerin bir bölümünü devlete vermeleri ya da devletin bu değerlere el koyması şeklinde karşılanmıştır. Önceki zamanlarda daha ziyade ahlak ve din duygularıyla talebe bağlı bir biçimde verilen iktisadi kıymetler zaman içerisinde

¹⁰ Abdullah Akdoğan - Kamu Maliyesi, Ankara, Gazi Kitabevi, (2002), syf.186

¹¹ tr.wikipedia.org/wiki/Vergi, Vergi, (2020)

¹² C. Göker - Yönlendirici Vergilendirme. Ankara, Turhan Kitabevi, (2011)

zorunluluk içeren ve kurallara bağlanan bir biçim almış ve vergi kavramını ortaya çıkarmıştır. (YILMAZ, 1996)¹³

Vergi, kamusal sorumlulukların gerektirmiş olduğu giderler ve kamu borçları neticesinde meydana çıkan yükleri karşılayabilmek gayesiyle, devletin egemenlik gücüne binaen, karşılıksız bir biçimde, tüzel ve gerçek kişilerden cebiren almış olduğu parasal değerlerdir. Başta mali olmak kaydıyla bir ülkede; ekonomik, siyasi ve sosyal sebeplere bağlı olarak vergi alınmaktadır. (<https://isbasi.com/>, 2020)¹⁴

Buna göre verginin unsurları şu şekilde sıralanabilir: (<https://vergidosyasi.com/>, 2017)¹⁵

- Egemenlik gücüne dayanması,
- Karşılıksız (geri ödemesiz) olması,
- Öncesinde belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilerden tahsil edilmesi,
- Ödemesi zorunlu olması,
- Yasalar çerçevesinde tahsil edilmesidir.

¹³ H. Yılmaz - Türkiye'de Vergi Yapısı ve 1980'den Sonra Sektörel Vergi Yüklerinin Gelişimi, Devlet Planlama Teşkilatı, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, (1996)

¹⁴ <https://isbasi.com/blog/vergi-nedir-vergi-cesitleri-nelerdir>, Vergi Nedir? Vergi Çeşitleri Nelerdir?, (2020)

¹⁵ <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/verginin-tanimi-ve-ozellikleri/>, Verginin Tanımı ve Özellikleri, (2017)

4. VERGİNİN AMACI

Devletin eğitim, savunma, sağlık ve ulaştırma gibi ağırlıklı kamu görevlerini yerine getirebilmesi ve uygulayabilmesi, paraya olan gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Mevcut gereksinimlerin, ayrıca diğer bütün kamu hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla devlet, kişilerin gelirleri üzerinden birçok türlü kalemler adı altında farklı oranlar ile pay elde etmektedir. Bireylerin gelirleri, kurumların temin edeceği kazançlar, yapmış oldukları bütün kazanç getiren işler vergiye tabi olmaktadır. Bununla birlikte; gelirlerin harcanması, satış ve üretim sebepleriyle veya hibe, miras gibi yollar ile malların el değiştirmesi de vergiye tabi olmaktadır. Servet sahibi olmak, sahibi olunan ve değer artışı gösteren taşınır veya taşınmaz varlıklara, devletin vergi koymasının esas fırsat ve nedenleridir. (www.onlinezeka.com, 2019)¹⁶ Bahsedildiği gibi devletin kamu sorumluluklarını yerine getirebilmesi için kaynağa ihtiyaç duyar. Bu kaynak ihtiyacının bir kısmını da halktan vergi toplayarak gerçekleştirir. Halktan toplanan vergilerin amacına uygun bir şekilde harcanıp, kamunun asli ihtiyaçlarına yanıt verebilmek çok önemlidir.

Geçmişten günümüze vergi gelirleri, devlet için mutlak nitelikteki bir araçtır. İnsanlık tarihi süresince yaşanan gelişmeler dahilinde verginin bu temel hususunu hiç değiştirememiştir. Başka bir deyişle; devlet var ise, vergi de var olması zorunludur. Eğer vergi var olmaz ise devletin var olması veya en azından varlığını idame ettirebilmesi olanaksızdır. Vergiler öyle etkili araçlardır ki, devletin elinde büyüme, refah ve kalkınma aracı olabileceği gibi, esaret ve fakirliğin de aracı olabilmektedir. (AKTAN, 2002)¹⁷

4.1. Verginin Mali Amacı:

Devletin halkına karşı sorumlu olduğu birtakım görevlerin gerçekleştirilebilmesinin büyük bir bölümü vergi gelirleri ile sağlanmaktadır. Bunlar; adalet, savunma, ulaşım, eğitim, diplomasi, sağlık vb. kamu hizmetlerinden oluşmaktadır. Bu ihtiyaçları gerçekleştirebilmek maksadı ile vergi gelirleri toplanmaktadır.

Vergilerin mali fonksiyonu; geçmişte de, bugün de var olan mühim bir fonksiyondur. Kamu harcamalarını karşılayabilmek ve yerine getirebilmek için optimum seviyede bir gelir sağlanması amacına yöneliktir. Özellikle toplumsal gereksinimlerin

¹⁶ www.onlinezeka.com/vergi-nedir-verginin-amaci-ve-cesitleri/ , Verginin Amacı Nedir?

¹⁷ Coşkun Can Aktan - Vergi, Zulüm ve İsyan. Ankara, Phoenix Yayınevi, (2002)

sürekli olarak artış ve genişleme göstermiş olduğu günümüz devletlerinde, bu amaç ayrıca önem arz etmektedir. Vergilerin mali fonksiyonunu tamamlayabilmesi için; vergi tarifelerinin artan oranlı bir biçimde uygulanması, vergi tabanının genişletilmesi, pazar ekonomisinin yaygınlaşması, vergi kaçak ve kayıpları minimize edecek önlemlerin alınması, yürürlüğe konulması ve vatandaşlara vergi ahlakının aşılması ile vergi bilincini oluşturulmak amacı güdülerek gerekli çabaların sarf edilmesi şarttır. (<https://vergiselbakis.com/>, 2020)¹⁸

4.2. Verginin Ekonomik Amacı:

Devletin; ekonomik büyüme, kalkınma ve istikrar gibi amaç ve hedefleri vardır. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda devletin ekonomik açıdan maddi kaynak yaratması çok önemlidir. Bu maddi kaynaklardan en büyük paylardan bir tanesi vergi gelirleridir.

“Verginin ekonomik fonksiyonu, ekonominin vergisel tedbirlerle yönlendirilmesini ifade eder. Bu fonksiyona uygun olarak verginin yatırım kararları üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etmek, tasarrufları teşvik etmek ve tasarrufların çeşitli tasarruf araçları arasında en iyi dağılım ve tahsisini sağlamak yanında; vergi sistemi de çalışmayı ve risk üstlenmeyi teşvik edici olmalıdır. Yatırımların teşviki amacıyla, yatırım harcamalarının vergi matrahından düşülmesi veya tasarrufların teşviki amacıyla tahvil faizlerinin vergiden istisna edilmesi veya düşük oranda vergilendirilmesi gibi düzenlemeler, ekonominin vergi tedbirleri ile yönlendirilmeye çalışılmasına verilebilecek örneklerdir. Çağdaş, ekonomik ve sosyal refah devleti fonksiyonu içinde, günümüzde bütün ülkelerin vergi sistemlerinde ve bu arada Türk Vergi Sistemi içinde, belirlenmiş temel ekonomik amaçlara ulaşmak amacıyla pek çok araç veya kurum yerleştirilmiştir. Gelir vergisinin artan oranlı tarife yapısına sahip olması, kişilerin şahsi ve ailevi durumlarını dikkate alan bir vergi yapısı, gelir dağılımını iyileştirecek ve tam rekabeti sağlayacak indirim, istisna ve muafiyet tedbirleri bu konuda etkili araçlardır. Kurumlar vergisi ile dolaylı vergiler kapsamında da aynı amaca yönelik düzenleme ve tedbirlere başvurulmaktadır.” (<https://vergiselbakis.com/>, 2020)¹⁹

¹⁸ https://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/verginin_fonksiyonlari.html , Verginin Fonksiyonları, (2019)

¹⁹ <https://vergiselbakis.com/vergi-rehberi/vergisel-teori/vergilerin-amaclari> , Verginin Fonksiyonları, (2020)

4.3. Verginin Sosyal Amacı:

Sosyal devlet anlayışına sahip olan ülkelerde verginin bu amacı büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü; yüksek gelir seviyesine sahip olan insanlardan, daha düşük gelir seviyesine sahip olan insanlara nazaran daha fazla vergi alınması ve insanlar üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi çok önemlidir ve verginin sosyal amacının olmazsa olmazıdır.

Vergi adaletinin sağlanması oldukça kıymetlidir. Vergi yükünü yoğun olarak gelir seviyesi düşük insanlara yüklemek Anayasamızın 73.Maddesine ters düşmektedir. “Herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.”

Vergi günümüzde; ekonomik ve mali fonksiyonlar haricinde mühim bir sosyal görev tarafı da bulunmaktadır. Esasen, sosyal refah ve sosyal kalkınma görevinin çağdaş açıklaması içerisinde, hizmet ve malların mübadelesini yerine getiren rekabet temeline dayalı olan piyasa mekanizması da yeni bir nitelik kazanmıştır. Bugün hem kamusal hem de özel ihtiyaç karakterli mal ve hizmetlerin ekonomik nitelik hareketinde belirginleştiren faktör, sosyal maliyet-fayda bağlantısı olmaktadır. Günümüz dünyasında serbest piyasa ekonomisinin sağlamış olduğu avantaj; istikrar, kaynak kullanımı, gelir dağılımı ve kalkınma gibi gayelerin kamu yararına uzlaştırılması avantajı ile entegre ederek, birlikte ele alınmaya ve sonuçlandırmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım; sosyal ve ekonomik refah gayesi gözetip, sosyal piyasa ekonomisi işleyişini ifade etmektedir. Bu durumdan ele alındığında, bütün hareket ve faaliyetlerin sosyalleştirilmesi durumunu ortaya çıkmaktadır. Verginin sosyal fonksiyonu genel kapsamı içerisinde bu gaye için vergi kullanılacağına göre, bütün bu amaçları gözetten bir nitelik kazanmaktadır. (<https://vergiselbakis.com/>, 2020)²⁰

Vergilerin sosyal amacı; istihdam, gelir dağılımı ve sosyal adalet gayesi için vergilerin etkili ve etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Halkın gelir dağılımlarına göre vergi ödemelerinin dışında, vergi gelirlerinin şeffaf bir şekilde açıklanması ve bu gelirlerin nereye harcadığının açık bir şekilde ifade edilmesi çok önemlidir. Bu hem halkın devlete karşı duyduğu güveni artırmaktadır, hem de ödenmekte olan vergilerin insanda duyulan hissiyatın pozitif bir biçimde etkilenmesine yol açacaktır.

Bunun dışında devletler, kişilerin harcamalarına vergilendirmeler ile de yön verebilirler. Örneğin; İthal ürünlere talebin arttığı, yerli ürünlere talebin azaldığı bir noktada devlet, ithal ürünlerin vergisini artırıp, yerli ürünlerin vergisini sabit tutup veya azaltıp

²⁰ https://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/verginin_fonksiyonlari.html , Verginin Fonksiyonları

harcamaların yönünü bu şekilde değiştirebilir. Yurtiçinden teknolojik ürün almak yerine; yurtdışından ürün satın almayı tercih etmenin arttığı bir noktada, gümrük vergisi artırılarak devlet bunun önüne geçebilir.

5. VERGİLEME İLKELERİ

5.1 Klasik Vergileme İlkesi

Vergi hususlarını ilk iktisatçılar, yazmış oldukları iktisat kitapları içerisinde yer vermişlerdir; iktisat ilminin kurucularından olan Adam Smith, vergileme ilkelerini(prensiplerini) “Milletlerin Serveti” adlı kitabında ortaya koymuştur. (TÜRK, 2008)²¹

Vergilemede klasik ilkeler; adalet, uygunluk, belirlilik ve iktisadilik ilkeleri olarak 4’e ayrılmaktadır. Bu ilkeler günümüzde geçerliliğini hala sürdürmekte ve korumaktadır.

5.1.1 Adalet ilkesi

Adam Smith ‘Milletlerin Serveti’ adlı kitabının ikinci bölümünde şu şekilde bahsetmektedir: ‘Devlet harcamalarına mümkün olduğunca her devletin vatandaşlarının, vergi ödeme güçleri göz önünde bulundurularak; aslında devletin koruması altında elde etmiş oldukları gelirle orantılı olarak katkı sağlamalıdır. (TÜRK, 2008)²²

Adalet konusunun vergide sağlanabilmesi büyük boyutta, maddi açıdan birbirlerine benzer durumda olan kişilerin aynı muameleye dahil edilmelerine ve verginin ödeme gücü ile orantılı bir şekilde olmasına, servet ve gelirlerin belirli bir düzen içerisinde yeniden dağılımının gerçekleştirilmesine bağlıdır. (<https://vergidosyasi.com>, 2017)²³

5.1.2 Belirlilik ilkesi

Vergilemede mevzubahis ilke ödenmesi şart olan verginin; zaman, miktar ve ödeme biçiminin açık ve kesin bir biçimde yükümlü tarafınca bilinmesi gerekliliğini belirtir. (<https://vergidosyasi.com>, 2017)²⁴

²¹ İsmail Türk. Kamu Maliyesi, Mevzuattaki Değişikliklere ve Son İstatistik Verilerine Göre Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi. (2008), syf.136-137

²² İsmail Türk. Kamu Maliyesi, Mevzuattaki Değişikliklere ve Son İstatistik Verilerine Göre Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi. (2008), syf.136-137

²³ <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/vergilemede-adalet-ilkesi/> , Vergilemede Adalet İlkesi (2017)

²⁴ <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/vergilemede-belirlilik-ilkesi-nedir/> , Vergilemede Belirlilik İlkesi (2017)

Vergilemede belirlilik ilkesi, yükümlülüğün hem idare, hem kişiler açısından kesin ve belli olmasını, yasa kuralının, ilgili kişilerin mevcut şartlar dahilinde belli bir işlemin ne tür neticeler ortaya çıkarabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün hale getirebilecek bir şekilde düzenlemesini gerektirmektedir. (<https://vergidosyasi.com>, 2017)²⁵

Vergi kuralları; verginin nasıl ve hangi tarihte ödeneceğini ve ödenmesi gerekli olan tutarın ne şekilde hesaplanacağı açık bir biçimde belirlenmelidir. Bunun ile birlikte; vergi sistemi kuralları mükelleflere, neyin vergiye dahil olup olmadığını ve vergi oran veya oranların ne olduğu konusunda bilgi akışını sağlamalıdır. (SAĞBAŞ, 2011)²⁶

Her vatandaş vergisini ödemekle mükelleftir. Ödemekle mükellef olduğu verginin çeşidi, tutarı, oranı, ödeme zamanı ve şekli açık ve kesin olmalıdır.

5.1.3 Uygunluk ilkesi

Uygunluk ilkesi açısından vergi, en uygun olacak şekilde ve zamanda mükelleflerden alınmalıdır. Mükellefler vergi idaresine vergilerini öderken, çeşitli kolaylıkların kendilerine sağlanmasını beklemektedir ve istemektedir. Mevzu bahis isteklerin yerine getirilmesi zarfında ‘gerektiği kadar sertlik, mümkün olduğu oranda kolaylık’ gösterilmesi gerekmektedir. (AKSOY, 2011)²⁷

Vergileme elbette tek taraflı olup, karşılık beklenmeden ödenmektedir. Vergi, halkın ekonomik yapısına ayak uydurabilmelidir ve halkın mali yapısına zorluk çıkarmamalıdır. Bireysel olarak bunu tek tek gözlemleyip yapabilmek oldukça güçtür. Hükümet, halkın mali yapısını genel bağlamda iyi gözlemleyip, vergi politikasını düzenlemesi daha sağlıklı bir yol olacaktır.

5.1.4 İktisadilik ilkesi

İktisadilik ilkesi vergilemede, vergilemenin maliyetinin mümkün olabildiğince minimum olması ve vergilerin iktisadi hayatın mekanizmasını bozmamasını ifade etmektedir. Vergilemedeki maliyetin minimum olması, toplanan vergilerin büyük bir

²⁵ <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/vergilemede-belirlilik-ilkesi-nedir/> , Vergilemede Belirlilik İlkesi (2017)

²⁶ İsa Sağbaş, Vergi Teorisi, Ankara: Ece Matbaası. (2008)

²⁷ Şerafettin Aksoy, Kamu Maliyesi, Gözden Geçirilmiş ve İlaveli 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, (2011)

kısının devlet hazinesine dahil olmasını sağlamakla muhtemel olabilir. Bu sebeple, vergi toplamak için yapılmakta olan giderlerin mümkün oldukça minimum tutulması gerekmektedir. Ayrıca bu ilke gereğince, vergilemenin iktisadi hayatın mekanizmasını bozmaması ile vergilerin bireylerin tercih ve kararlarında ölçülü olmayan sağmalara sebep olmaması amaçlanmaktadır. (PEHLİVAN, 2009)²⁸

Vergilemede iktisadilik ilkesinin yerine getirilmesi dahilinde idare-mükellef bağlantısının iyileştirilmesi ve uyumu, mükelleflerin ve idarenin giderlerini minimize edecek kolay, pratik, sade ve anlaşılır belge ve düzenlemelerin yer almasını, iyi ve sağlam bir vergi sisteminin kurulması, teknolojik fırsat ve imkanlardan maksimum düzeyde yararlanılması, vergi yükünün adil bir şekilde dağılımı gibi önlemlerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. (<https://vergidosyasi.com>, 2017)²⁹

5.2 Modern Vergileme İlkeleri

Elbette hayatta güncel kalabilmek, gelişim sağlayabilmek çok önemlidir. Bu durum vergilendirmeler için de söz konusu olması şarttır. Adam Smith'in hala günümüzde geçerliliğini koruyan klasik vergileme ilkeleri ile birlikte yeni vergileme ilkeleri de eklenmiştir.

5.2.1 Mali ilkeler

Modern vergileme ilkeleri içerisinde yer alan mali ilkeler esneklik ve verimlilik olarak iki başlıkta toplanmaktadır. Şu şekildedir:

5.2.1.1 Verimlilik ilkesi

Daimi olarak kamu hizmetlerinin artışı neticesinde devletler yeni vergiler ortaya çıkarmakta veya uygulanmakta olan vergilerde gelirleri artıracak yönde yeni düzenlemeler uygulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında vergilerin, kamu giderlerinin belirli bir dönem içerisinde karşılanması şart olduğu için yeterli olan finansmanı tedarik etmeye özgü olmasını

²⁸ Osman Pehlivan, Kamu Maliyesi, Trabzon, Celepler Matbaacılık. (2009)

²⁹ <https://vergidosyasi.com/2017/11/14/adam-smithin-vergileme-ilkeleri/#:~:text=Vergilemede%20iktisadilik%20veya%20tasarruf%20ilkesi,oldu%C4%9Fu%20kadar%20birbiri ne%20yak%C4%B1n%20olmal%C4%B1d%C4%B1r>. Adam Smith'in Vergileme İlkeleri (2017)

ifade eden bu ilke, vergilerden beklenen gelirin elde edilmiş olmasını öngörmektedir. (AKDOĞAN, 2002)³⁰

Amaçları doğrultusunda verimlilik ilkesi, adalet ilkesi ile zıt olan bir ilkedir. Fakat bir verginin etkinliği, adalet ve verimlilik ilkeleri arasında bir balans kurulmasını ön görmektedir. Bu duruma ters düşüldüğünde mükelleflerin vergi kaçırma veya vergiden kaçınma yönünde birtakım reaksiyonları ortaya çıkarabilir. Ülkelerin gelişmişliği kriter olarak baz alındığında gelişmiş ülkelerde; vergi tabanının geniş olması, bütçe açıklarının minimum olması, ekonomide kayıt dışılık düzeyinin düşük olması, ayrıca sosyal devlet ilkesinin önemli düzeyde sahiplenmiş olması sebepleriyle vergilerde verimlilik elde etmeye çalışılırken vergide adalet ilkesinin de ön planda tutulması oldukça mühimdir. Ancak az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde; vergi tabanının dar olması, bütçe açıklarının var olması, sosyal ve hukuk devleti ilkelerinin yeteri kadar benimsenmemiş olması, kayıt dışılık düzeyinin yüksek olması ve ekonomik kaygıların ön planda olması vergi hasılatına duyulan ihtiyacın şiddetini artırmaktadır. Bu ihtiyacın yok edilmesi veya giderilmesi adına; vergi hasılatı yüksek, uygulaması kolay ve minimum sürede hazineye geçişi mümkün olan dolaylı vergilere ağırlık verilmektedir. Bu durum da vergide adalet ilkesine gerektiği kadar önem verilmemesine yol açmaktadır. (KİRAZ, 2008)³¹

5.2.1.2 Esneklik ilkesi

Vergi yasalarında var olan hükümler, ekonomik ve mali ihtiyaçlara karşılık olabilecek esneklikte olmalıdır. Ekonomi daimi olarak hareketlilik içerisinde bulunduğu varsayımında onun en vazgeçilmez ve önemli bir parçası olan verginin de bu hareketliliğe ayak uydurması gerekmektedir. (HEREKMAN, 1989)³²

Esneklik ilkesi vergilemede; vergi hasılatının iktisadi şartlardaki değişimleri yakından izlemesi gerekir. Vergiler fiyat düzeyindeki ve üretimdeki varyasyonlara karşı hasılat esnekliği açısından farklı özellikler taşımaktadır. Bazı vergilerin sağlamış olduğu hasılat, fiyatların yükselişi sırasında değişim göstermezken; bazı vergilerin hasılatı ise fiyat yükselişlerinde artış gösterebilir. Yüksek esnekliğe sahip olan vergiler, iktisadi hayattaki kıpırdanmalara mücadele etmeyi amaçlayan devletin maliye politikası açısından önemli

³⁰ Abdurrahman Akdoğan - Kamu Maliyesi, Gazi Kitabevi, Ankara, (2002) syf.187

³¹ Abdullah Kiraz - "Vergilendirmede Adalet ve Etkinlik İlkesinin Ülkemiz Vergi Sistemi Açısından Analizi", Maliye ve Sigorta Yorumları, Sayı:509, 2008, s.89-98.

³² Aykut Herekman - Kamu Maliyesi (Genel Vergi Kuramı), 2. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, Cilt:II, 1989.

yararlar sağlamaktadır. Bu sebeple yüksek esnekliğe sahip olan vergiler tercih görmektedir. (ULUATAM, 2014)³³

Vergilerin esnekliğini ortaya çıkaran en önemli öğelerden birisi artan oranlı tarife uygulamasıdır. Bu açıdan ele alındığında, birtakım vergi türlerinde vergi gelirleri ile milli gelir arasındaki bağlantılar şöyle sıralanabilir: (EDİZDOĞAN, ÇETİNKAYA, & GÜMÜŞ, 2020)³⁴

- Vergi geliri ile matrahı arasında doğrusal bir bağlantının olmadığı, götürü vergilerde ise esneklik sıfıra yaklaşmaktadır.
- Vergi tarifesinin artan oranlı uygulandığı kişisel harcama ve gelir vergileri için, vergi matrahı büyüdükçe, vergilerin gelir esnekliği artış gösterir.
- Vergi matrahı artış gösterse de, düz orana sahip vergi tarifesinin uygulandığı servet, katma değer vergisi (KDV) ve satış vergilerinin gelir esnekliği artış göstermez.

5.2.2 Adalet ilkesi

Modern vergilemenin bir diğer ilkesi de adalet ilkesidir. Adalet ilkesi; genellik, eşitlik, ödeme gücü ve yararlanma olarak dört başlıkta sınıflanmaktadır.

5.2.2.1 Eşitlik ilkesi

Vergilemede bu ilke; vergi ödeme gayretleri mükellefler açısından dikkate alınması şartıyla vergilendirmenin uygulanmasını öngörmektedir. Adaletin vergi konusunda gerçekleştirilmesi açısından oldukça mühim bir fonksiyonu olan mevzubahis ilke; vergi yükünü, mükelleflerin ekonomik ve kişisel koşulları bakımından eşit bir biçimde dağılım göstermesini gerekli görmektedir. (AKDOĞAN, 2002, s. 181)³⁵

Teoride, vergiler karşısında mükellefler açısından eşitliğin sağlanabilmesi için; katlanacakları fedakarlığın dikkate alınmasının gerekliliği öne sürülmüştür. Bu konu

³³ Özhan Uluatam - Kamu Maliyesi, İmaj Yayınevi, Ankara, (2014) syf.289

³⁴ N. Edizdoğan, Ö. Çetinkaya, E. Gümüş - Kamu Maliyesi, Ekin Basım Yayın – Akademik Kitaplar, (2020), syf.259

³⁵ Abdurrahman Akdoğan - Kamu Maliyesi (2002) , syf.181

karşısında öne atılan görüşler; eşit oranlı fedakarlık, eşit fedakarlık ve en az toplam fedakarlık görüşleri biçimindedir. (EDİZDOĞAN, ÇETİNKAYA, & GÜMÜŞ, 2020)³⁶

Eşit mutlak fedakarlık yaklaşımı bakımından, matrahın büyüklüğüne bakılmaksızın, farklı varlığa veya gelirlere sahip olan yükümlülerin elde etmiş oldukları gelirlerinin bir bölümünü vergi olarak ödemekte, ödenen gelirin faydasındaki azalış birbirine eşit olmalıdır. Farklı bir deyişle, düşük gelire sahip olan kişilerin vermiş oldukları vergi nedeniyle katlanmış oldukları fedakarlık ile yüksek gelirlilerin katlandıkları fedakarlık birbirlerine eşit olmalıdır. Bu yaklaşım, tüm yükümlülerinin aynı vergi yükü ile karşı karşıya kalmalarını öngörmektedir. Fakat, eşit fedakarlığı gerçekleştirmek için nasıl bir vergi yapısının gerekeceğini açıklamaktan uzak bir yaklaşım sergilemektedir. (EDİZDOĞAN, ÇETİNKAYA, & GÜMÜŞ, 2020, s. 259)³⁷

5.2.2.2 Genellik ilkesi

Vergilemede genellik ilkesi, ödeme gücü yetersiz olan kişilerin vergilendirilmemesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Birtakım sosyal, iktisadi, politik ve vergi adaletiyle ilgili sebeplerle, kimi zaman bir kısım vergi mükellefleri vergilendirmelerin dışında bırakılmaktadır. Bu gibi uygulamalar; istisna, indirimler ve muafiyet yoluyla sağlanmakta ve vergi adaletini oluşturabilmek açısından en mühim vergi ilkelerinden birisi olan genellik ilkesi çizgisinin dışına çıkmış olmaktadır. (RAKICI, 2004)³⁸

Anayasamızın 73.maddesinde yer almakta olan “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” İfadesinde yer alan “herkes” kelimesi genellik ilkesinden bahsetmektedir. Dolayısıyla genellik ilkesi; din, dil, ırk, cinsiyet, yaş vb. ayrımları yapmaksızın mali gücüne sahip olan herkesin vergiye tabi olmasını ifade etmektedir. Bu da vergi politikalarında uygulanmakta olan istisna ve muafiyetlerin yer almamasını ifade etmektedir. Bir vergi yükünün çekilmesi durumunda bunu bir sınıfa yüklemek yerine, herkesin yüklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

³⁶ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, Erhan Gümüş - Kamu Maliyesi, Ekin Basım Yayın – Akademik Kitaplar, (2020), syf.259

³⁷ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, Erhan Gümüş. Kamu Maliyesi - Ekin Basım Yayın – Akademik Kitaplar, (2020), syf.259

³⁸ Cemil Rakıcı - “Vergi Adaleti ve Asgari Ücretin Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 275, 2004, s. 114-123.

5.2.2.3 Yararlanma ilkesi

Yararlanma ilkesi, bireyler kamu hizmetlerinden yarar gördüğü kadarıyla vergi ödeyecektir. Vergi yükünün dağılımında piyasa kurallarının tatbik etmesi durumu mevcuttur. Bu durum karşısında mükelleflerin, gönüllü bir biçimde kamusal faaliyetlere bulunmak istediği katkı ile ödemiş olacağı vergi birbirleriyle aynı olacaktır. Fayda ilkesinin yalnızca bölünebilir vasıftaki kamusal hizmet ve mallar için uygulaması vardır. Bu ilkenin uygulandığı temel kamu gelirleri; şerefiyeler, harçlar, ruhsatlar, resimler ve kamusal hizmet ve malların kullanımı sırasında tahsil edilen bedeller olarak sınıflanabilir. (EDİZDOĞAN, ÇETİNKAYA, & GÜMÜŞ, 2020, s. 146)³⁹

Vergilerin fayda yaklaşımı uyarınca toplanması, mali bilinci toplum içerisinde artıracak mühim bir yöntemdir. Ödemiş olduğu verginin şahsına hizmet şeklinde geri geleceğini bilen ve bu duruma inancı olan kişilerin vergiye karşı gönüllü olmalarının artacağı beklenir. Günümüz modern vergi sistemleri içerisinde dahil olan vergi türlerinin, genellikle söz konusu fayda yaklaşımı haricinde ödeme gücüne oranla alındığı belirtilse de, ekonomik kalkınmasını tam manada tamamlayamamış ülkelerde hizmet ve malların fiyatının içerisinde dahil edilerek toplanan dolaylı vergilerin tam manada ödeme gücüne göre alındığını belirtmek pek mümkün ve ikna edici değildir. Bu tür vergiler, aksine artan oranlı bir yapıyla, gelir arttıkça gelir içerisindeki verginin payının azalması sebebiyle, gelir dağılımı bakımından da adaleti zedeleyen özelliklere sahip olan vergilerdir. (DEMİR, 2016)⁴⁰

5.2.2.4 Ödeme gücü ilkesi

Mükellefler, servet ve gelir düzeyleri açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Vergi adaletinin temel gerekliliği; vergilendirme aşamasında farklılıkların dikkate alınıp, her bireyin mali gücüne oranla vergilendirilmesi şeklinde olmalıdır. Vergilendirmede eşit bir uygulamanın yürütülmesi bakımından, fayda yaklaşımının zorluklar taşıması, daha objektif ve uygulanabilir ölçülerin irdelenmesini mutlak kılmıştır. (AKDOĞAN, 2002, s. 193)⁴¹

Vergilendirmeyi adil bir biçimde devletin uygulayabilmesi için toplumun ödeme gücüne ulaşması ve bunun bir sonucu olarak vergilemeyi gerçekleştirmesi gerekmektedir.

³⁹ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, Erhan Gümüş – Kamu Maliyesi (2020) syf.146

⁴⁰ İhsan Cemil Demir - "Vergilemede Fayda İlkesi Bağlamında Sosyal Güvenlik Primlerine Bakış: Türkiye Örneği", Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi (2016) syf.64

⁴¹ Abdurrahman Akdoğan – Kamu Maliyesi, Gazi Kitabevi, Ankara (2002) syf.193

Devletin toplum içindeki bütün bireylerin gerçek ödeme gücünü tam anlamıyla bilmesi ve farkında olması durumunda götürü vergileme vasıtasıyla vergilendirmede adaletin gerçekleştirilmesi mümkün olabilirdi. Fakat günümüz dünyası ele alındığında devlet, bireylerin ödeme gücü hakkında tam anlamıyla bilgi sahibi olması mümkün olmamaktadır. Bu sebeple mecburi olarak bireylerin ödeme gücü hakkında bilgi sahibi yapabilecek olan bazı göstergeleri, vergilemenin temeli olarak kabul etmek durumunda kalmaktadır. Günümüz dünyasında vergilemenin zemini olarak baz alınan unsurlar tüketim, servet ve gelirdir. (KARAYILMAZLAR & GÜRAN, 2015)⁴²

Mevcut yetkinin vergilemede doğurmuş olduğu neticeler ele alındığında Anayasada ‘mali güç’ gibi iktisadi içerikli bir görüşe yer verilmesi garipsenmemelidir. Fakat birçok tercih gibi Anayasa koyucunun bu tercihi de bazı sonuçları doğurmaktadır. Yargısal denetimin hukukilik denetimi zemininden kayması sonucunu doğurduğu söylenebilir. Çünkü, iktisatta ‘mali güç’ kavramı yaygın bir biçimde birtakım temel noktaları gösterse de yargı mercileri tarafınca zaman zaman algılandığı biçimde genel geçer kavram olmamaktadır. (CANYAŞ & SEÇİLMİŞ, 2013)⁴³

⁴² Ekrem Karayılmazlar, Mehmet Cahit Güran - “Gelir Vergisinde Tarife Yapısı: Adalet ve Etkinlik Temelli Teorik Tartışmalar Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Analiz” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 60-2, (2015), syf.141-169

⁴³ Oytun Canyaş, Erdem Seçilmiş - “Anayasa Mahkemesi'nin Mali Güç İlkesine Yaklaşımına İktisadi Bakış”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, (2013) syf.302

6. VERGİ POLİTİKALARIN EKONOMİYE ETKİSİ

Ekonomik olarak kalkınmanın gerçekleşebilmesi birtakım harcamaların yapılmasına bağlıdır. Yapılan harcamaların sürdürülebilir olması için ise devlet, yeterli ve güvenilir maddi kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Kamu harcamalarında yapılan harcamaların karşılanmasında kullanılan en çok kaynak vergi gelirleridir.

Özellikle vergi politikaları gelişmiş para piyasasından mahrum, büyük oranda iç kaynak kıtlığına maruz kalan gelişmekte olan ülkelerde en temel araçtır. Bu bakımdan vergiler, hem gerçekleştirmiş olduğu dolaysız (doğrudan) katkılar hem de teşvik ve kontrol bakımından ortaya çıkarmış olduğu dolaylı etkilerle kalkınma bakımından önemli bir finansman kaynağı yaratmaktadır. Ayrıca; gelişmekte olan ülkelerde vergi gelirlerinin Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'ye oranı oldukça yetersiz kalıp, yaklaşık yüzde 15'ler seviyesinde seyretmektedir. Dolayısıyla, vergilerin ekonomi içerisindeki diliminin artırılması amacıyla vergi sisteminde birtakım önlemlerin yer alması kaçınılmazdır. (DEMİRCAN, 2003)⁴⁴

Vergiler kişilerin çalışma isteklerini azaltma veya artırma yönünde ekonomiye etkisi görülmektedir. Bu bakımdan vergiler, kişileri çalışmayla boş durma arasında bir tercihte bulunmaya şart kılabilir. Emek arzı dahilinde konulan vergiler, insanların emek arz ederek sağlamış oldukları faydayı düşürdüğünden çalışma arzularını olumsuz yönde etkilemektedir. Ödemek zorunda olduğu vergiyi, daha az çalışarak azaltma yoluna gidebilmektedir (ikame etkisi). Eski refah düzeyine ulaşabilmek için, vergi sebebiyle geliri azalan kişi daha fazla çalışma yoluna gidebilir (gelir etkisi). Bahsettiğimiz gibi; emek arzının ücretin bir işlevi olduğu, vergilerin çalışma istekleri üzerindeki etkileri ölçümlenirken dikkate alınmalıdır. Bu boyutta; vergi indirimlerinin ücret ve maaş artışı yoluyla çalışma tercihlerini ve isteklerini artıracığı sonucuna varılabilir.

Az gelişmiş ülkelerde tasarruf seviyesinin ve özel kesimin yatırım yapma kabiliyetinin ve kapasitesinin yeterli olmaması sebebiyle devlet mevcut tasarruf açığını kapatmak açısından birtakım politikalar uygulama yoluna gitmektedir. Bunlardan en değerlisi; gerekli görülen yatırımların kamu tarafınca gerçekleştirilmesi ve bunun finansmanının ilk olarak vergilere başvurulmasıdır. Ancak az gelişmiş ülkelerde milli gelir seviyesinin düşük ve vergi çabasının yetersiz kalması ve siyasi karar alma sürecinin

⁴⁴ Esra Siverekli Demircan - dergipark.org.tr, Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi, (2003).

gelişmişlik düzeyi bu yaklaşım karşısındaki temel engellerdir. Gelişmiş olan ülkelerde kamu gelirleri politikasına bu yönlü yaklaşım, toplam talep düzeyini etkileyen kamu harcamaları için gerekli olan finansmanı sağlama şeklindedir. (YILMAZ H. , 2018)⁴⁵

⁴⁵ Hacer Yılmaz - Dünya Geneline Katma Değer Vergisinin Popüler Hale Gelmesi, Uygulanan KDV Oranları ve Son Süreçte Katma Değer Vergisine Geçen Ülkeler – Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 440, (2018), syf.136-143

7. VERGİ İLE EKONOMİK KALKINMA İLİŞKİSİ

Literatürde genellikle; vergilerin ekonomik aksiyonlarının tahlili, vergi indirimleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Vergi indirimlerinin ekonomik büyüme ve etkinliği yükseleceği üzerine kurulmuş olan arz-yönlü iktisat teorisini savunanlar, vergi indirimleri neticesinde toplam piyasa üretiminin ve toplam vergi gelirlerinin yükseleceğini ifade ederler. (AKTAN, 1991)⁴⁶

Ekonomi üzerindeki etkisini vergi indirimleri açısından örnek olarak, indirimlerin özel sektördeki kullanılabilir geliri yükseltmesi verilebilir. Pozitif talep eğrisi esas olarak kısa vadeli bir vakıdır. Orta süreçte ise arz taraflı etkiler önem taşımaktadır. 1980’lerde arz yönlü iktisatçılar nezdinde öne atılan bu fikrin, düzenlenen ekonomik performans ve yapısal düzenlemelerle ilgili OECD’nin yayınlamış olduğu bir raporda yapılan yapısal düzenleme politikasına dair tavsiyenin neticesi olarak, ağır vergilendirmelere sahip olan ekonomilerin genel olarak kötü veya zayıf bir büyüme ve işsizlik oranındaki artışları açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu durumla birlikte indirilen verginin tipini bilmek ehemmiyet taşımaktadır. (SAVAŞ, 1998)⁴⁷

Vergi toplama gerekliliğinin gün yüzüne çıkması; devletlerin asli fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için gelire gereksinim duymaları sebebidir. Tarihsel serüven içerisinde vergileme konusu; kamu hizmetleri için gerekli olan finansmanı oluşturma haricinde, iktisadi büyümeyi ve tasarrufu, teşvik ve kaynak dağılımını yenileme-düzenleme biçiminde diğer ekonomik ve sosyal gayeler için de kullanım görmeye başlamıştır. (TEMİZ, 2008)⁴⁸

Kalkınma kelimesini açıklayabilmek için başlıca büyüme ve gelir kelimelerine ilişkin bilgi vermek önem arz etmektedir. Bir ülkedeki vatandaşların belli bir dönem (genelde bir sene) içerisinde ürettikleri her türlü nihai hizmet ve malların parasal bazda ifade edilmesine o ülkenin Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) denilmektedir. Gayri Safi Milli Hasıla’dan amortisman ve vergilerin düşülmesiyle Milli Gelir (MG) elde edilmektedir. Aynı

⁴⁶ C. C. Aktan - “Talep-Yönlü İktisat ve 1970’li Yılların İktisadi Sorunları”, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Mart. (1991)

⁴⁷ Vural Savaş - İktisatın Tarihi, 2. Baskı, Avcıol Basım-Yayım, İstanbul, (2018)

⁴⁸ Dilek Temiz - Türkiye’de Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1960-2006 Dönemi, 2.Ulusal İktisat Kongresi/ 20-22 Şubat 2008/ DEÜ İİBF İktisat Bölümü/ İzmir-Türkiye

fıyatlar ile hesaplanmakta olan iki dönem arası Milli Gelir artış yüzdesi, yıllık ekonomik büyümeyi vermektedir. (AZİZ & KUTLAR, 2007)⁴⁹

Ekonomik kalkınma seviyesi, vergi yapısının mühim bir göstergesi olduğu ifade edilmektedir. Kalkınma serüveninin; doğrudan vergilerin, toplam vergi hasılatı oranı başlarda yüksek olmakta, geçiş toplumu düzeyinde düşüş göstermekte ve modern toplum seviyesinde ise tekrar yükseliş göstermektedir. Öbür taraftan, vergi idaresinin etkin olmadığı, işlemeyen geçiş seviyesinde olan ülkelerde ise doğrudan vergilerin denetiminde ve toplanmasında problemlerin yaşanması, dolaylı vergilerdeki payı artırmaktadır. Dolayısıyla dolaylı vergilerin toplam vergilere oranı; geçiş toplumu düzeyinde, doğrudan vergilerden yüksek duruma gelebilmektedir. (DURKAYA M. ve CEYLAN S., 2006)⁵⁰

İktisadi büyüme noktasında, vergileme konusu iki önemli işlevi yüklenmektedir. Bunlardan birincisi, özel tüketimin artışına engel koyarak yatırımlar için ihtiyaç duyulan kaynakların artışını temin etmektir. Yabancı sermaye bu anlamda es geçilerek, ekonomi içerisindeki mevcut karar mercilerinin gelecekteki tüketimlerini ve yatırımlarını yükseltebilmek için bugünkü tüketimden ne kadar azaltmak istedikleri, vergilendirme amaçları ile gözlemlenebilmektedir. Bir diğer işlevi de ekonomideki kaynakları özel sektörden devlete doğru aktarabilme olarak karşımıza çıkmaktadır. (FEYZULLAH, 2013)⁵¹

Birtakım önem arz eden harcamaların gerçekleştirilmesi şartı, Ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesine bağlı olmaktadır. Bahsi geçen harcamaların devamlı ve ideal gerçekleşebilmesi için finans kaynaklarının güvenilir ve yeterli olması gerekmektedir. Kamu harcamaları ismi verilen söz konusu harcamaların karşılanması için devlet tarafından en fazla başvuru finansal kaynak vergiler olarak karşımıza çıkmaktadır. (BAKAN & PAKSOY, 2010)⁵²

⁴⁹ Aziz Kutlar, Fatih Doğanoğlu - Kalkınma Sorunu, Ankara, Orion Yayınevi, (2007)

⁵⁰ Mehmet Durkaya ve Servet Ceylan - Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme, Maliye Dergisi, (150), 79-89, (2006)

⁵¹ Mehmet Feyzullah - Kamu Harcamaları ve Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: 1980 Sonrası Türkiye Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Konya, (2013)

⁵² Sadettin Paksoy ve Sumru Bakan - Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: (1980 Sonrası). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(32), 150-170. (2010)

8. VERGİLENDİRMELERİN TASARRUFLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İktisadi kalkınma bazında vergi politikasının kilit fonksiyonu, toplam tasarruf hacmini artırmaktır. Böylece kalkınmanın finansmanı için vergilere başvurmadaki amaç, zorunlu tasarrufları yükselterek ekstra bir finansman kaynağı oluşturmaktır. (UZAY, 1996)⁵³

Gelişmekte olan ülkelerde vergi sisteminin gelişmemiş olması, henüz ülkenin yeterli kalkınma seviyesine ulaşmamış olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla vergi gelirlerinin milli gelire oranını yükseltme olanağı, uygulamada büyük ölçüde yetersiz kalabilir. (THIRWALL, 1980)⁵⁴

“Kamu tasarruflarının yükselmesi vergi ödemelerinin tasarrufları kullanarak, ya da tüketimden vazgeçerek mi yapıldığına ve gelirin ne şekilde etkileneceğine bağlıdır. Eğer ödemeler tüketimden vazgeçilerek yapılmakta ise, ekstra finansman kaynağı yaratılmış olunacaktır. Buna karşılık olarak ödemeler tasarrufların kullanılması yoluyla, diğer bir deyiş ile gönüllü tasarruflar azaltılarak yapılıyorsa, mevcuttaki kaynaklar el değiştirmiş olacaktır.” (THIRWALL, 1980)⁵⁵

Bu bağlamda vergileme her zaman istenildiği gibi bir büyüklükte ek olarak finansman kaynağı yaratmayabilir. Bunun dışında vergileme tasarrufları artırmak amaçlı bir araç olarak kullanıldığında, gelişmekte olan ülkelere birtakım problemler yaratabilir.

Bunlar; yatırım, gelir seviyesi, sosyal ve siyasal istikrar ve ekonominin parasallaşması ile ilgili problemlerdir. Bu problemleri kısaca açıklayalım: (THIRWALL, 1980)⁵⁶

- 1- Kalkınmanın finansmanında vergi politikasına ağırlık vermek müteşebbislerin tasarruflarını ve yatırım isteklerini azaltabilir.
 - 2- Gelişmekte olan ülkelerde gelir seviyesi çok düşük, dolayısıyla harcama gücü zayıf olduğundan tüketimi kısımaya yönelik bir vergi politikası halkın tepkisine yol açabilir.
- Bu ülkelerde uygulamaya konacak vergi politikalarından en çok etkilenecek olan işçi ve

⁵³ Nisfet Uzak - Vergileme-Tasarruf ilişkisi ve Vergi Reformu Üzerine, syf.200-201, (1996)

⁵⁴ Anthony Philip Thirwall - İktisadi Kalkınmanın Finansmanı, Çeviri: Tülay Arın, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul, syf.29 (1980)

⁵⁵ Anthony Philip Thirwall - İktisadi Kalkınmanın Finansmanı, Çeviri: Tülay Arın, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul, syf.29 (1980)

⁵⁶ Anthony Philip Thirwall - İktisadi Kalkınmanın Finansmanı, Çeviri: Tülay Arın, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul, syf.29 (1980)

memurlar olacaktır. Dolayısıyla işçi ve memurlar vergi politikasına karşı direnç gösterirler.

- 3- Kalkınmayı finanse etmek için alınacak bir vergi zengin sınıfı olduğu kadar fakir sınıfı da ağır bir yük altına sokabilecektir. Bu hem sosyal adalet açısından sakıncalı hem de siyasi iktidar için oldukça zordur.
- 4- Gelişmekte olan ülkeler tamamıyla para ekonomisine geçememiş olduğundan hala vergilenemeyen kesimler mevcuttur.

Bu problemler, vergilemenin tasarrufları yükseltmedeki etkisini düşürecektir. Gelişmekte olan ülkelerde toplam tasarrufları yükseltecek rasyonel bir vergi politikasının birtakım özelliklere sahip olması gerekliliği söylenebilir. Bu özellikler şunlardır: (MİNİBAŞ, 1989)⁵⁷

- a- Gönüllü tasarrufları olumsuz bir yönde etkilememeli;
- b- Düşük gelire sahip kesimi dolaylı vergilere bağlarken, yüksek gelire sahip kesimin harcamalarını doğrudan vergilendirmeli;
- c- Vergi kaçakçılığının önüne geçebilecek bir kontrol sistemini beraberinde getirmelidir.

⁵⁷ Doç.Dr. Türkel Minibaş – Az Gelişmiş Ülkelerde Kalkınmanın Finansman Politikaları ve Türkiye, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, (1989)

9. TÜRK VERGİ SİSTEMİ

“Belirli bir ülkede belli bir dönemde uygulanan vergilerin (geniş anlamda tüm kamu gelirlerinin) bütününe ilişkin hukuki rejim vergi sistemi olarak nitelendirilir.” (KUMRULU, ÖNCEL, ÇAĞAN, & GÖKER, 2016)⁵⁸ Türkiye’de belirli bir dönemde uygulanmakta olan vergileri tetkik eder. Türkiye’de şu anda çok vergili sistem kabul görüp, birden fazla kaynak üzerinden alınan vergi çeşitleri mevcuttur.

Vergi sisteminin analizi birçok sınıflamaya ayrılarak yapılabilir. Bunlar: (ÖZ, 2016)⁵⁹

1-Vergi yükünü taşıyan kişi ile vergiyi ödeyen kişi ayrımına göre; dolaylı ve dolaysız vergiler,

2-Mükellefin durumuna göre objektif ve sübjektif vergiler,

3-Üzerinden vergi alınan ekonomik kaynağa göre; harcama üzerinden alınan vergiler, servet üzerinden alınan vergiler ve gelir üzerinden alınan vergiler,

4-Kapsamına göre vergi; özel ve genel vergiler.

Genel olarak tercih edilmekte olan ölçüt, ekonomik kaynak ölçütüdür.

Vergi gelirleri bütün ülkelerde, kamu gelirlerini oluşturan ögeler içerisinde çok önemli bir yer edinmektedir. Türkiye’de de bu durum aynen bu şekildedir.

9.1. Türk Vergi Sistemi’nde Gelir Vergisinin Konusu

Gelir vergisinin hususunu, gerçek kişilerin gelirleri oluşturmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu’nun gelirin hususuna ilişkin 1. Maddesinin 1. Fıkrası şu şekildedir: “Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir.” Bunun dışında, Gelir Vergisi Kanunumuz; adi ortaklık ortakları, kolektif şirket ortakları, adi komandit şirket ortakları ile sermayesi hisseler bölünmüş komandit şirketin komandite ortaklarının kar hisselerinin şahsi geliri olarak kabul

⁵⁸ Ahmet Kumrulu, Mualla Öncel, Nami Çağan, Cenker Göker - Vergi Hukuku. Ankara, Turhan Kitabevi, (2016)

⁵⁹ Prof.Dr.Semih Öz -

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/51803/mod_resource/content/3/KONU%209%20%20-%20KAMU%20%20GEL%20%20BÖL%20%20VERGİLERİN%20SINIFLANDIRILMASI-III.pdf, Vergilerin Sınıflandırılması, (2016), syf.2

gördüğünden, bu ortaklıkların ortaklarının elde ettiği gelirler de gelir vergisi hususuna girmektedir. (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)⁶⁰

9.1.1. Türk vergi sistemi'nde tam ve dar mükellefiyet

a) Tam Mükellefiyet: Türkiye'de ikametgahı olan gerçek kişiler, Türkiye içerisinde veya Türkiye sınırları dışından elde etmiş oldukları kazançların tamamı üzerinden vergiye tabi tutulmaktadır. (<https://www.verginet.net>, 2020)⁶¹

b) Dar Mükellefiyet: Gelir Vergisi Kanunu'na göre; Türkiye'de ikametgahı bulunmayan gerçek kişiler sadece Türkiye içerisinde elde etmiş oldukları irat ve kazançlar üzerinden vergiye tabi tutulurlar. (<https://tr.wikipedia.org>, 2018)⁶²

Türkiye'de ikametgahı olmayan ve bir takvim yılı içerisinde sürekli olarak Türkiye'de altı aydan daha fazla kalmayan kişiler dar mükellef olarak vergilemeye tabi tutulmaktadır. Türkiye sınırları dışında elde etmiş oldukları irat ve kazançlarını Türkiye'de beyan etmezler. (<https://www.bilgilidenetim.com>, 2020)⁶³

Örneğin, 2009 Ocak ayında Fransa'dan İstanbul'a gelen Bay Paul ticari aracılık işi yapmış ve 2010 Nisan ayında Türkiye'yi terk etmiştir. Sonuç olarak dört ay içerisinde Türkiye'de kalıp, gerçek kişi olarak ticari faaliyette bulunması ve gelir elde etmesi söz konusudur. Bu koşullar altında Bay Paul dar mükellef olarak değerlendirilip, vergiye dar mükellef olarak tabi olacaktır.

⁶⁰ Doğan Şenyüz – Mehmet Yüce – Adnan Gerçek, Türk Vergi Sistemi, Gelir Vergisinin Konusu, (2020), Syf.9

⁶¹

[⁶²](https://www.verginet.net/FrameChild.aspx?ID=5307#:~:text=(1)%20Tam%20m%C3%BCkellefiyet%3A%20K anunun,ettikleri%20kazan%C3%A7lar%C4%B1n%20tamam%C4%B1%20%C3%BCzerinden%20vergilendirilirler., Tam ve Dar Mükellefiyet, (2020)</p></div><div data-bbox=)

[⁶³ <https://www.bilgilidenetim.com/dar-mukellef-gercek-kisi-ve-kurumların-vergilendirilmesi-i.html>, Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumların Vergilendirilmesi, \(2020\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_vergi_m%C3%BCkellefiyeti#:~:text=Tam%20M%C3%BCkellefiyet,- Gelir%20Vergisi%20Kanunu&text=kooperatifler%2C%20iktisad%C3%AE%20kamu%20kurulu%C5%9Flar%C4%B1%2C%20dernek,ettikleri%20kazan%C3%A7lar%C4%B1n%20tamam%C4%B1%20%C3%BCzerinden%20vergilendirilirler., Mükellefiyet Türleri, (2018)</p></div><div data-bbox=)

10. TÜRK VERGİ SİSTEMİ'NDE DOLAYLI VE DOĞRUDAN VERGİLENDİRMELER

10.1. Dolaylı Vergilendirmeler

Dolaylı vergilendirme; yansıtılması kolay vergilerdir. Kazanç veya gelir yerine, harcamalar üzerinden alınmaktadırlar. Kişilerin harcamaları üzerinden alınan vergiler aşağıda sınıflanmıştır: (KÖYCE, 2021)⁶⁴

- Katma Değer Vergisi,
- Özel Tüketim Vergisi,
- Özel İletişim Vergisi,
- Şans Oyunları Vergisi,
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi,
- Damga Vergisi,
- Harçlar ve Diğer Yerel Tüketim Vergileri,
- Gümrük Vergisi ve İthalde Alınan Katma Değer Vergisi olarak oluşmaktadır.

Örneğin; marketten alınan yiyecek-içecek, mağazalardan alınan kıyafetler, benzinlikten alınan yakıt, teknolojik cihazlar alımı, araç alımı vb. harcamalarımız üzerinden bu saymış olduğumuz vergi çeşitleri üzerinden vergi alınır.

Türkiye’de dolaylı vergilendirme yüzde 60-70 seviyelerinde iken, AB ülkelerinde ortalama yüzde 30-40 civarlarında seyretmektedir.

Gelişmiş ülkelerde çoğunlukla doğrudan alınan vergilerin, dolaylı vergilere göre daha fazla olup; gelişmekte olan ülkelerde ise; dolaylı vergilerin, doğrudan alınan vergilere nazaran daha fazla olduğu görülmektedir.

10.1.1. Türkiye’de katma değer vergisi

Ülkemizde yapılan ve yapılmakta olan mal ve hizmetlerin tüm maddi-manevi basamaklarını kapsayan ve tesliminde, hizmet ve malların satış veya pazarlamasını yapan kişilere ödenen vergi çeşididir. Malın; üretilmesinden dağıtılmasına, nihai mal haline gelene

⁶⁴ Aybüke Ecem Köyce - <https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html>, Dolaylı Vergi Çeşitleri Nelerdir?, (2021)

kadar ürüne eklenen değeri kadar vergi alınmaktadır. Genel olarak yüzde 18’dir. İndirimli oranları %1 ve %8 olarak değişim göstermektedir. Cumhurbaşkanlığı kararınca %1 ile %40 arasında değişim gösterilebilir. (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, 2020)⁶⁵

Türkiye’ye Katma Değer Vergisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 25.10.1984 tarihinde kabul görüp, 02.11.1984 tarihinde ise resmi gazetede yayımlandıktan sonra, 01.01.1985 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. (<https://tr.wikipedia.org/>, 2020)⁶⁶

Katma Değer Vergisi aşağıdaki işlemlerden tahsil edilmektedir: (<https://www.pwc.com.tr>, 2020)⁶⁷

- Sınai, ticari, serbest meslek faaliyetleri
- Taşınır, taşınmaz mallar ile hak kiralalamaları
- Her türlü iletişim hizmetleri
- Her türlü hizmet ya da malın ithalatı
- Boru hattı ile gaz ve petrol taşımacılığı
- Her türlü şans oyunları
- Profesyonel sporcuların katılım gösterdiği yarışma ve maçlardan
- Profesyonel sanatçıların katılım gösterdiği gösteri ve konserlerden
- Müzayede sureti ile yapılan satışlar
- Gümrük depolarında yapılan satışlar şeklindedir.

%1 oranı uygulanan birtakım işlemler aşağıdaki gibidir:

- Kullanılmış binek otomobil ve traktörler
- Bakliyatlar, tahıllar, ihracat potansiyeli yüksek olan tarım ürünleri (kuru incir, kuru üzüm, kuru kayısı vb.)
- İmalatta kullanılmakta olan birtakım makine ve cihazlar
- Belli değerlerin altında yer alan 150 metre kareyi aşmayan konutlar şeklindedir.

%8 oranı uygulanan birtakım işlemler aşağıdaki gibidir:

- Konfeksiyon ve tekstil ürünleri

⁶⁵ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce, Adnan Gerçek - Türk Vergi Sistemi, (2020), syf.272

⁶⁶

https://tr.wikipedia.org/wiki/Katma_de%C4%9Fer_vergisi#:~:text=Katma%20De%C4%9Fer%20Vergisi%20vaya%20k%C4%B1saca,%18'e%20kadar%20de%C4%9Fi%C5%9Fmektedir., Türkiye’de Katma Değer Vergisi, (2020)

⁶⁷ <https://www.pwc.com.tr/blog/kdv-danismanligi.html>, Katma Değer Vergisi Hangi İşlemlerden Alınır?, (2020)

- Gıda ürünleri
- İnsan, hayvan ve bitki sağlığı üzerine hizmetler, ilaçlar ve cihazlar
- Özel eğitimler, kurslar, servisler ve yurt hizmetleri
- Yemek ve konaklama hizmetleri
- Tiyatro, sinema, bale, opera ve müze giriş ücretleri
- Zirai ekipman ve aletler, birtakım mesleki ekipmanlar ve mobilyalar şeklindedir.

Yukarıda verilen %1 ve %8 oranı uygulanan işlemler dışında kalan mal ve hizmetler üzerinden %18'lik genel oran tahsil edilmektedir.

10.1.2. Türkiye'de özel tüketim vergisi

İnsanların hayatlarını idame ettirebilmesi için satın aldıkları ürünler kümesi dışında kalan ve lüks tüketim mallar kümesine dahil olan; doğaya, hayvan ve insanlara zarar veren ürünlerin alımını düşürmek amacı ile o ürünlere uygulanmakta olan vergi çeşididir. Kürk, mücevher, lüks arabalar, alkol, sigara, benzin, kömür gibi mallar lüks tüketim ürünlerine dahildir. Bunun dışında asitli içecekler, meyve suyu, soğuk çay, çikolata vb. ürünler de lüks tüketim olarak görülüp, özel tüketim vergisi alınmaktadır. Özel Tüketim Vergisi oranı üründen ürüne göre değişim gösterebilmektedir. (<https://www.mysoft.com.tr>, 2021)⁶⁸

1985 senesinde ülkemizde gerçekleşen değişiklikler sonucunda 8 farklı dolaylı vergi çeşidi yürürlükten kaldırılıp, Katma Değer Vergisi uygulanmaya başlanmıştır. Özel Tüketim Vergisi ile birlikte tıpkı bu değişiklik gibi başkaca köklü bir değişim olmuştur. 1993 yılında Özel Tüketim Vergisi'yle alakalı gayretler başlanmış olup, 1996 senesinde hazırlanan kanun tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde sunulmuştu. Yapılmış olan tanzimler neticesinde kanun tasarısı kabul edilmiş olup, yürürlüğe 1 Ağustos 2002 tarihinden itibaren girmiştir. Bahsedilen kanun sonucunda 16 farklı dolaylı vergi çeşidi yürürlükten kaldırılmış olup, kaldırılan vergiler tek kalem çatısında toplanmıştır. (UZUN, 2020)⁶⁹

Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi birtakım özellikler bakımından benzerlik göstermektedirler. Bu iki vergi türünü birbirinden ayıran en önemli özellik, Özel Tüketim Vergisi'nin tek aşamalı olan bir vergi türü olmasıdır. Yani, ilgili olan mallardan

⁶⁸ <https://www.mysoft.com.tr/ozel-tuketim-vergisi-nedir-otv-hangi-urunlerde-uygulanir>, Özel Tüketim Vergisi Nedir?, (2021)

⁶⁹ Av.Alper Uzun - <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/dunden-bugune-ozel-tuketim-vergisi/>, Dünden Bugüne Özel Tüketim Vergisi, (2020)

sadece bir kereliğine imalat, ithalat ya da ilk iktisap sırasında alınmaktadır. Bu mallar elden çıkartılırken yeniden Özel Tüketim Vergisi alınmamaktadır. (<https://isbasi.com>, 2019)⁷⁰

Özel Tüketim Vergisi konusunda araç alımı hakkında bir örnek verelim: Alman üretimi olan AUDİ marka, sıfır olan bir aracın Türkiye ve Almanya’da fiyat olarak gelişimini inceleyelim. AUDİ marka, A4 Sedan 40 TDI Quattro 204hp Advanced S Tronic Pl. Marka aracın 23 Nisan 2021 tarihindeki Türkiye’deki fiyatlandırması aşağıdaki gibidir: (<https://www.audi.com.tr/>, 2021)⁷¹

- Tavsiye Edilen Anahtar Teslim Fiyatı: 800.757TL
- Net Fiyat: 270.170TL
- Özel Tüketim Vergisi (%150): 405.255TL
- Katma Değer Vergisi (%18): 121.577TL
- Motorlu Taşıtlar Vergisi: 3.056,50 TL
- Ruhsat İşlemleri ve Trafığe Tescil Resmi Bedeli: 353,39 TL
- Ruhsat İşlemleri ve Trafığe Tescil Hizmet Bedeli: 346,60 TL

Görüldüğü üzere Türkiye’de net fiyatı 270.170TL olup, Özel Tüketim Vergisi ve Katma Değer Vergisi toplamı 526.832TL şeklindedir. Bu neredeyse aracın net fiyatının iki katı olmaktadır. Bunun yanı sıra vergi üzerinden vergi alınmaktadır. Yani aracın net fiyatı ve Özel Tüketim Vergisi toplanıp, bu toplam üzerinden Katma Değer Vergisi hesaplanmaktadır.

Aynı model aracın Almanya’daki toplam vergilendirmeler dahil (%19 MwSt.) fiyatı 44.500 Euro’dur. (<https://www.audi.de/>, 2021)⁷²

Asgari Geçim İndirimi dahil 2.825TL asgari ücret alan, yaşamını Türkiye’de sürdüren bir vatandaş Türkiye’deki fiyatı 800.757TL olan bu aracı hiç parasını harcamadan ortalama olarak 283 ayda yani yaklaşık 23 buçuk yılda alabilmektedir.

Almanya’da 1.584 Euro asgari ücret alan, yaşamını Almanya’da sürdüren bir vatandaş Almanya’daki fiyatı 44.500 Euro olan bu aracı hiç parasını harcamadan ortalama

⁷⁰ <https://isbasi.com/blog/ozel-tuketim-vergisi-otv-nedir>, ÖTV ve KDV’yi Birbirinden Ayıran Özellikler, (2019)

⁷¹ https://www.audi.com.tr/tr/web/tr.html?gclid=Cj0KCQjw4ImEBhDFARIsAGOTMj9tn5IJtUJiCSdIk58bO-INgM86DWGyXBtxmUo99QRxsxmhnZdawplaAgSYEALw_wcB#layer=/tr/web/tr/icerik/iframe/fiyat-listesi.html, 2021 Fiyat Bilgisi, (2021)

⁷² https://www.audi.de/dam/nemo/models/misc/pdf/my-2021/preislisten/preisliste_a4-limousine_s4-limousine_a4-avant_s4-avant_a4-avant-g-tron_a4-allroad-quattro.pdf, Audi A4 Limousine – Dieselfahrzeuge, (2021), syf.9

olarak 28 ayda yani yaklaşık 2 buçuk yılda alabilmektedir. Türkiye ile kıyaslandığında süre bazında neredeyse 10 katı gibi bir durum söz konusudur.

Araç örneği dışında teknolojik ürünler bazında da örnek verecek olursak, İphone 12 Pro Max 256GB Türkiye'deki vergilendirilmiş fiyatı aşağıdaki gibidir: (KULAKLI, 2020)⁷³

- Ülkeye Giriş Ücreti: 7.430 TL
- Kültür Bakanlığı Payı: 74 TL
- TRT Payı: 750 TL
- Özel Tüketim Vergisi: 4.127 TL
- Katma Değer Vergisi: 2.222 TL
- Alınan Toplam Vergi: 7.180 TL
- Apple Türkiye Karı: 2.389 TL
- Satış Fiyatı: 16.999 TL şeklindedir.

Bu fiyat bilgisi 2020 yılının Kasım ayının son günlerine ait fiyatlandırmadır. 24 Nisan 2021 hali güncel fiyatı ise 17.599TL'dir. (<https://www.teknosa.com/>, 2021)⁷⁴

Birtakım Avrupa ülkelerinden örnek verecek olursak 24 Nisan 2021 tarihine ait vergilendirilmiş hali ile toplam fiyatlar aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 1. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Vergisiz ve Vergilendirilmiş Akıllı Telefon Fiyatları

Ülke	Vergisiz Fiyatı	Vergilendirilmiş Fiyatı	Oran(%)
Almanya	1.384 \$	1531 \$	%11
Fransa	1.389 \$	1.543 \$	%12
Portekiz	1.390 \$	1.567 \$	%14
Belçika	1.393 \$	1.543 \$	%12
Macaristan	1.409 \$	1.607 \$	%16
Hollanda	1.404 \$	1.547 \$	%11
İtalya	1.412 \$	1.579 \$	%13
Danimarka	1.418 \$	1.590 \$	%14
İsveç	1.470 \$	1.653 \$	%14

⁷³ Gürhan Kulaklı, <https://www.webtekno.com/iphone-12-ailesi-alinan-vergi-miktari-h102427.html>, İphone 12 Pro Max Türkiye Fiyat Ayrıntıları, (2020)

⁷⁴ <https://www.teknosa.com/apple-iphone-12-pro-max-256gb-silver-akilli-telefon-p-125077858>, Apple İphone 12 Pro Max 256GB Akıllı Telefon, (2021)

Polonya	1.372 \$	1.507 \$	%11
---------	----------	----------	-----

Kaynak: (<https://themacindex.com/>, 2021)⁷⁵

Tablodaki örnekte vermiş olduğumuz ülkelerin halk açısından alım gücünü inceleyecek olursak bu ülkelerin asgari ücretleri aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 2. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Asgari Ücret Tutarları

Ülke	Asgari Ücret Tutarı (\$)
Almanya	1.884 \$
Fransa	1.831 \$
Portekiz	882 \$
Belçika	1.897 \$
Macaristan	580 \$
Hollanda	1.968 \$
İtalya	1058 \$
Danimarka	6523 \$
İsveç	2885 \$
Polonya	727 \$

Kaynak: (<https://www.dunya.com/>, 2021)⁷⁶

Bu bilgiler doğrultusunda:

- Almanya’da asgari ücret kazanan bir vatandaş bir aylık maaşıyla,
- Fransa’da asgari ücret kazanan bir vatandaş bir aylık maaşıyla,
- Portekiz’de yaklaşık olarak iki aylık maaşıyla,
- Belçika’da bir aylık maaşıyla,
- Macaristan’da yaklaşık olarak üç aylık maaşıyla,
- Hollanda’da bir aylık maaşıyla,
- İtalya’da yaklaşık olarak bir buçuk aylık maaşıyla,
- Danimarka’da bir aylık maaşı ile yaklaşık olarak dört adet,
- İsveç’te bir aylık maaşı ile yaklaşık olarak iki adet,

⁷⁵ <https://themacindex.com/variants/MGMQ3/iphone-12-pro-256gb?currency=USD>, iPhone 12 Max Pro 256GB Prices, (2021)

⁷⁶ <https://www.dunya.com/foto-galeri/ekonomi/ab-ulkelerinde-asgari-ucret-ne-kadar-galeri-603127?p=6>, AB Ülkelerinde Asgari Ücret Ne Kadar?, (2021)

- Polonya’da yaklaşık olarak iki aylık maaşıyla araştırmış olduğumuz telefonu satın alabilmektedir.
- Türkiye’de ise yaklaşık olarak 6 buçuk aylık maaşı ile araştırmış olduğumuz telefonda bir adet satın alabilmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda Türkiye’de dolaylı vergiler alım gücünü ciddi manada etkilemektedir.

Teknolojik ürünler hakkında bir örnek daha verecek olursak; Sony PlayStation 5, 19 Kasım 2020’de Türkiye piyasasında yerini almıştı. Satış fiyatı ise 8.299TL olarak belirlendi. Ürünün Türkiye’ye giriş fiyatı 500 dolardır. Giriş fiyatının üzerine Ek Gümrük Vergisi (%50), Özel Tüketim Vergisi (%20) ve bu vergilerin eklenmiş hali üzerinden de Katma Değer Vergisi (%18) alınmaktadır. Dolayısıyla 500 dolara girişi olan PlayStation 5’in, vergiler eklendiğinde 1062 dolara satışının gerçekleştiği görülmektedir. (<https://www.sozcu.com.tr>, 2020)⁷⁷

Buradaki en büyük problemlerden birisi ise, vergi üzerinden vergi alımı yapılmasıdır. Örnekten de görüldüğü gibi; ek gümrük vergisi ne giriş fiyatı eklendikten sonra Özel Tüketim Vergisi dahil edilmektedir. Bu iki vergi ve giriş fiyatı eklendikten sonra da Katma Değer Vergisi eklenmektedir. Bu da ürün üzerindeki fiyatı oldukça yukarı çekmektedir.

Türkiye’de 2020 yılı asgari ücreti ile bu ürün neredeyse üç buçuk ayda alınabilmektedir.

Birtakım Avrupa ülkelerinin vergilendirmeleri dahil piyasaya çıkış fiyatları aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 3. Birtakım Avrupa Ülkelerindeki Konsol Fiyatları

Ülke	Ürün Fiyatı
Almanya	591 \$
Fransa	591 \$
İngiltere	586 \$
İrlanda	586 \$

⁷⁷ <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/playstation-5in-fiyati-aciklandi-ama-6084311/#:~:text=Y%C3%9CZDE%2050%20EK%20VERG%C4%B0%2C%20Y%C3%9CZDE,50%20de%20ek%20vergi%20getirilm%C5%9Fti.>, PlayStation 5’in Fiyatı Açıklandı ama..., (2020)

İspanya	591 \$
Çek Cumhuriyeti	588 \$
Polonya	594 \$
Yunanistan	591 \$

Kaynak: (<https://kronos34.news/>, 2020)⁷⁸

Bu durum karşısında örneğini vermiş olduğumuz Avrupa ülkelerinin asgari ücret bazında kıyasladığımızda Ekim ayı, 2020 yılı zamanına göre ortalama olarak bir asgari ücret ile kaç adet PlayStation 5 alabileceği aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 4. Birtakım Avrupa Ülkelerinin Asgari Ücret Bazında Alabileceği Konsol Miktarı

Ülke	Alabileceği Ürün Sayısı
Almanya	2.34
Fransa	2.66
İngiltere	2.47
İrlanda	3.19
İspanya	2.01
Çek Cumhuriyeti	0.99
Polonya	0.9
Yunanistan	1.22

Kaynak: (<https://kronos34.news/>, 2020)⁷⁹

Tabloda da görüldüğü üzere incelemiş olduğumuz 8 Avrupa ülkesi içerisinde asgari ücret kazanan kişilerin yaşamış olduğu 5 ülkede 1 aylık maaşları ile 1’den fazla PlayStation 5 satın alabiliyorken, diğer 3 ülkede ise neredeyse 1 adet satın alabilmektedirler.

Türkiye’deki alım gücü ile incelemiş olduğumuz 8 Avrupa ülkesinin alım gücünü kıyasladığımızda ciddi farklar olduğunu görmekteyiz. Türkiye’de halk açısından, her kesimin sahip olamayacağı bir ürün haline gelmektedir.

⁷⁸ <https://kronos34.news/tr/playstation-5-hangi-ulkede-kac-aylik-asgari-ucretle-alinabilir-turkiyede-durum-ne/>, PlayStation 5 Hangi Ülkede Kaç Aylık Asgari Ücretle Alınabilir?, Türkiye’de Durum Ne?, (2020)

⁷⁹ <https://kronos34.news/tr/playstation-5-hangi-ulkede-kac-aylik-asgari-ucretle-alinabilir-turkiyede-durum-ne/>, PlayStation 5 Hangi Ülkede Kaç Aylık Asgari Ücretle Alınabilir?, Türkiye’de Durum Ne?, (2020)

10.1.3. Özel iletişim vergisi

Türkiye’de mevcut olan bütün mobil iletişim hizmetlerine uygulanmakta olan bir vergi çeşididir. Cep telefonları görüşmeleri, sabit telefon görüşmeleri ve internet hizmetleri olmak üzere ayrı ayrı vergilendirmeye tabidir.

Özel İletişim Vergisi, 17 Ağustos 1999’da oluşan deprem sonrası oluşan ekonomik kayıpları giderebilmek maksadı ile yürürlüğe girmiştir. Bu sebeple; “Dayanışma Vergisi” ve “Deprem Vergisi” isimleriyle de anılmaktadır. (<https://haberglobal.com.tr/>, 2021)⁸⁰

Marmara depreminin ardından getirilip, hala devam etmekte olan ve kalıcı hale gelen Özel İletişim Vergisi 2021 itibariyle %33 artırılmıştır. Dolayısıyla elektronik haberleşme işletme kapsamında olan hizmet çeşitlerinde (mesajlaşma, internet, konuşma vb.) yüzde 7,5 iken, uygulanan zam ile %10 olarak hayatına devam etmektedir. Geçtiğimiz yılsonunda Özel İletişim Vergisi’nden beklenen gelir 4 milyar 132 milyon lira iken, elde edilen gelir 4 milyar 488 milyon liradır. 2021 yılı bütçesi hazırlanır iken Özel İletişim Vergisi’nin yılsonunda 4 milyar 703 milyon lira gelir getirmesi beklenmektedir. (KARANFİL, 2021)⁸¹

10.1.4. Banka ve sigorta muameleleri vergisi

Genel bağlamda bütün finansal işlemleri vergilendirmeyi amaçlayan bir vergi türüdür.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi konusu içerisindeki işlemler genel olarak aşağıdaki gibidir: (TÜSİAD, 2020)⁸²

- Banka muamele ve hizmetleri
- Ödünç para verme işleri
- Mevduat faizi vermek ya da başka isimler yoluyla faiz ve benzeri menfaatler elde etmek için sürekli olarak para toplama işleri

⁸⁰ <https://haberglobal.com.tr/ekonomi/ozel-iletisim-vergisi-ne-zam-ozel-iletisim-vergisi-deprem-vergisi-nedir-91157>, Özel İletişim Vergisi Nedir?, (2020)

⁸¹ Neşe Karanfil - <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ozel-iletisim-vergisi-yuzde-10a-cikarildi-41728822>, Özel İletişim Vergisi Yüzde 10’a Çıkarıldı, (2021)

⁸² TÜSİAD, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi “(BSMV)” Uygulama Genel Tebliği Düzenlemesi İçin Öneriler, (2020), syf.1

- Kendisi ya da başkaları adına menkul kıymet alım-satım, alım-satıma aracılık etmek ya da alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getiren kişilerin faaliyetleri şeklindedir.

Diğer kanunlardan farkı; Gider Vergileri Kanunu uyarınca Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi yükümlülüğünün yerine gelebilmesi için yalnızca verginin konusuna dahil olan bir işlem yapılması kafi değildir. Bununla birlikte yapılan işlem sonucunda lehe elde edilen para olması yani kişinin gelir elde etmesi gerekmektedir. (<https://www.ntv.com.tr/>, 2020)⁸³

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin oranı binde 2'dir. Bu vergi türünün uygulanmaması konusundaki istisnalar aşağıdaki gibidir: (<https://www.hurriyet.com.tr/>, 2020)⁸⁴

- Merkezleri Türkiye sınırları içerisinde bulunan bankaların kendi şubeleri, ajanları ile ya da bu şube ve ajanların birbirleri ile yapmış oldukları muameleler yoluyla tahakkuk eden paralar
- Merkezleri Türkiye sınırları içerisinde bulunmayan bankaların Türkiye'de mevcut olan şube ve ajanslarının birbirleri ile yapmış oldukları muameleler yoluyla tahakkuk eden paralar
- Bankaların mevcut müşterileri nam ve hesaplarına diğer şahıs ve müesseselere yaptırdıkları hizmetler dolayısıyla alınan ve aynen mezkûr şahıs ya da müesseselere ödemiş oldukları paralar
- Hususi kanunlar yoluyla her türlü vergiden istisnaya tabi olan tahvil ve eshamların, temettü, ikramiye ve faizleri ile Merkez Bankası yoluyla ihraç edilen likidite senetleri yoluyla elde edilen faiz gelirleri ve 28.03.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 7/A Maddesi uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri nezdinde ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilmekte olan kira gelirleri ve vade sonunda lehe elde edilen paralar
- Banka, banker ve sigorta şirketlerinin sermayelerinin tümünün kendilerine ait veya iştirakleri mevcut olan sınai işletmelerinden sağlamış oldukları karlar şeklindedir.

⁸³ https://www.ntv.com.tr/ekonomi/banka-sigorta-muamele-vergisi-bsmv-nedir-kambiyo-vergisi-nasil-hesaplanir,fj8GHZ84ck22_ipCgl0ktQ, Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) Nedir? Kambiyo Vergisi Nasıl Hesaplanır?, (2020)

⁸⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-bsmv-nedir-bsmv-vergisi-ve-orani-hakkinda-detayli-bilgiler-41624150/1>, BSMV Nedir? BSMV Vergisi ve Oranı Hakkında Detaylı Bilgiler, (2020)

10.1.5. Şans oyunları vergisi

Şans oyunları kazancı üzerinden alınan bir vergi türüdür. Spor müsabakaları(iddia), at yarışları, diğer şans oyunları(loto) gibi şans oyunları bu vergi türüne örnektir.

Mal ve para nezdinde düzenlenen çekiliş ve yarışmalar ile 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunda tanımlanan şans oyunlarında kazanılan ikramiyelerde istisna tutarı 7.703TL (2020 yılında bu tutar 7.060TL idi.) olarak uygulanmaktadır. (DOĞRUSÖZ, 2021)⁸⁵

Verginin oranı; spor müsabakalarına dayalı müşterek olan bahislerde %5, at yarışlarında %7 ve diğer şans oyunlarında %10 olarak oranlanmaktadır. (ŞENYÜZ, YÜCE, & GERÇEK, Türk Vergi Sistemi, 2020)⁸⁶

10.1.6. Damga vergisi

Damga Vergisi; kurumlar, kişiler ya da her ikisi arasındaki resmi ve hukuki işlemleri belgeleyen, doküman haline getiren kağıtlar üzerinden alınan vergi türüdür. Yapılmakta olan sözleşme iki kişinin arasında ise, damga vergisinin mükellefiyeti iki kişiye de aittir. Ancak resmi daireler ile kişiler arasında yapılmakta ise, mükellefiyet kişiye ait olmaktadır. Sonuç olarak doğan damga vergisini kişiler ödemektedir. (<https://isbasi.com>, 2019)⁸⁷

Kağıtlar üzerinden alınan vergi cümlesini daha açık hale getirecek olursak; yazıp imzalamak, imza yerine kabul edilebilir bir işaret koymak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir durumu ispat ya da belli etmek amacıyla ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanmak sureti ile manyetik ortamda ve elektronik veri olarak oluşturulan belgeleri ifade etmektedir. (GÖMLEKSİZ, 2021)⁸⁸

Kağıdın türüne göre değişim gösteren miktar ya da orana sahip olan bir vergi türüdür. Örneğin; rehin ve teminat senetleri binde 8,25 oranında Damga Vergisi'ne tabi olmakta iken, konşimentolar (gemiye yüklenilen bir malın teslim alındığını gösteren belge) 5,90 TL ve sulhnameler 89,20 TL Damga Vergisi'ne tabi olmaktadır. Ancak buradaki önemli husus, aynı kağıtta birden fazla ve birbirinden tamamen farklı anlaşma ve işlem bulunuyorsa,

⁸⁵ Bumin Doğrusöz, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/veraset-vergisinin-2021-istisnaları-ve-tarife/606925>, Veraset Vergisinin 2021 İstisnaları ve Tarife, (2021)

⁸⁶ Doğan Şenyüz – Mehmet Yüce – Adnan Gerçek, Türk Vergi Sistemi, Şans Oyunları Vergisi, (2020), syf.352.

⁸⁷ <https://isbasi.com/blog/damga-vergisi-nedir>, Damga Vergisi Nedir, Oranları Nasıl Hesaplanır?, (2019)

⁸⁸ Oğuzhan Gömleksiz, <https://www.parasut.com/blog/damga-vergisi>, Damga Vergisi Nedir?, (2021)

bunların her biri dahilinde ayrı ayrı vergi alınmaktadır. Eğer kağıtta bulunan işlemler birbirine bağlılar ise, Damga Vergisi en yüksek vergiye tabi olacak işlem üzerinden alınmaktadır. (<https://multinet.com.tr>, 2020)⁸⁹

Damga Vergisi'ne tabi olan kağıtlar aşağıdaki gibidir: (<https://multinet.com.tr>, 2020)⁹⁰

- Vergi beyannameleri,
- Sosyal güvenlik kurumlarına verilen sigorta prim bildirileri,
- Gümrük idarelerine verilen beyannemeler,
- Belediye ve il özel idarelerine verilen beyannameler,
- Sulhname, tahkimname, turizm işletmeleri ile seyahat acentelerinin aralarında düzenlemiş oldukları kontenjan sözleşmeleri gibi belirli bir ücreti içermeyen belgeler,
- Temlikname, taahhütname, rehin senedi, kira sözleşmesi, fesihname, sulhname, ikinci el otomobil satışına ilişkin sözleşme gibi belir bir ücreti içeren belgeler,
- Menşe ve mahreç şahadetnameleri, gelir tablosu, resmi kurumlara ve bankalara ibraz edilen bilanço, barname, işletme hesabı özeti, tasdikli manifesto özeti ve ordino gibi ticari belgeler
- Ticari işletmelerde kullanılabilen makbuz senedi, iyda senedi, rehin senedi, taşıma senedi gibi emtia senetleri; konşimento, deniz ödöncü senedi, irat senedi ve ipotekli borç senedi gibi kağıtlar şeklindedir.

10.1.7. Gümrük vergisi

Dış ticaret yapan iki veya daha fazla ülke arasında olan, girişı gerçekleşecek malın ülkeye girişı sırasında o ülke ekonomisinin almış olduğu vergi türüdür. Bir ülke başka bir ülkeye ihracat yapmış olduğunda karşı ülke malın ülkeye girişinde Gümrük Vergisi adıyla belirli oranlar ile ve mal çeşidine göre vergi alır. (<https://tr.wikipedia.org/>, 2021)⁹¹

Başka bir ifade ile; ilgili mevzuat uyarınca malın Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracatı sebebiyle gümrük idareleri tarafınca tahsil veya tahakkuk edilen vergilerdir. (<https://www.kizilkaya.com.tr/>, 2020)⁹²

⁸⁹ <https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/sirketinize-ozel-damga-vergisi-nedir-ve-nasil-hesaplanir>, Damga Vergisi Nasıl Hesaplanır?, (2020)

⁹⁰ <https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/sirketinize-ozel-damga-vergisi-nedir-ve-nasil-hesaplanir>, Hangi Belgeler Damga Vergisi'ne Tabidir?, (2020)

⁹¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCmr%C3%BCk_vergisi, Gümrük Vergisi, (2021)

⁹² <https://www.kizilkaya.com.tr/blog/gumruk-vergisi-nedir-oranlari-nasil-odendir>, Gümrük Vergisi Nedir, Oranları, Nasıl Ödenir?, (2020).

Her bir sevkiyat nezdinde maddi değeri 1.500 Euro'yu geçmeyen eşyaya, ithal edilen ülkeye göre bir seferlik ve maktu gümrük vergisi uygulanmaktadır. Söz konusu vergi oranları kişisel kullanıma ait olan kitaplar dışında diğer eşyanın; Avrupa Birliği ülkelerinden doğrudan ithal edilmesi durumunda %18 Gümrük Vergisi, Avrupa Birliği dışındaki ülkelere gelmesi durumunda %20 Gümrük Vergisi, eşyanın kişisel kullanıma mahsus kitap olması ve değerinin 150 Euro'yu aşması halinde ise ülke ayrımı olmadan %8 Gümrük Vergisi uygulanmaktadır. (<https://gumruk-vergisi.hesaplama.net/>, 2021)⁹³

Gümrük Vergisi'nin fayda ve zararları aşağıdaki gibi sınıflanabilir: (<https://tr.wikipedia.org/>, 2021)⁹⁴

Faydaları:

- Alınmakta olan Gümrük Vergileri o ülke için bir gelir kaynağıdır. Gümrük Vergisi gelirleri ülke bütçesine destek sağlamaktadır.
- Ülke sanayisi adeta korunmuş olur. Dış ülkelere ithal edilen mallar daha ucuz fiyatla girerse yerli sanayi olumsuz etkilenecektir. Yerli sanayi iç pazara mal satamayacak duruma gelip, kepenk kapatıp, işçi çıkaracaktır. Dolayısıyla işsizlik artacaktır.
- Ülkeler mal ve hizmetlere koymuş oldukları Gümrük Vergileri ile dışarıdan ithal edilen malları kontrol etmeyi amaçlamaktadırlar. Ülke için gerekli olan mal ve hizmetleri, ülke içine girişi hızlandırmak amacıyla gümrük vergilerini düşük tutarken, ülkeye girişini zorlaştırmak istedikleri mal ve hizmetlerin gümrük vergilerinde artış sağlamaktadırlar. İthalat yaptıkları ülkeye caydırma amacı taşımaktadırlar.

Zararları:

- Yüksek tutulan Gümrük Vergileri yasa dışı ticareti ve kaçakçılığı körüklemektedir. Kaçakçılık ve yasa dışı ticaret yapanlar ile uğraşmak için maddi kaynak ve emek harcarlar.
- Karşılıklı ilişki içerisinde olan iki ülkeden bir tanesi Gümrük Vergisi'ni artırdığında diğer ülke bu durum karşısında misilleme olarak Gümrük Vergisi'ni artırabilir. Sonuç olarak bu durum karşılıklı ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilir.

⁹³ <https://gumruk-vergisi.hesaplama.net/#:~:text=S%C3%B6z konusu%20vergisi%20oranlar%C4%B1%20ki%C5%9Fisel,ise%20%C3%BClke%20ayr%C4%B1m%C4%B1%20olmaks%C4%B1n%C4%B1n%20258>, Gümrük Vergisi Ne Kadar?, (2021)

⁹⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCmr%C3%BCk_vergisi, Gümrük Vergisi'nin Fayda ve Zararları, (2021)

- Ülke sanayisini aşırı korumak, sanayicide gevşeklik ve tembelliğe yol açabilir. Dış dünyadan ve gelişen şartlardan korumacı bir tavır izleyen iç sanayi kendi kendine yeterli olma hususunda zaafa düşebilir. Dış dünyadaki gelişimleri, olumlu yönde olan değişimleri, dinamizmi yakalama konusunda çok büyük problemler yaşayabilir.
- Ülke insanları, ithal malları gümrük vergisi sebebiyle malın fiyatı arttığı için dünya piyasasına nazaran daha yüksek fiyata tüketmektedir. Dışa bağlı olarak yaşamını sürdüren sanayilerde maliyet artışı fiyata yansımaktadır ve bu durumda hem içeride hem de dışarıda olumsuzluklar baş gösterebilir.

10.2 Dolaylı Vergilendirmenin Avantaj ve Dezavantajları

10.2.1. Dolaylı Vergilendirmelerin Avantajları

10.2.1.1. Toplanmasının daha kolay olması

Dolaylı vergiler, dolaysız vergilere nazaran tahsil kabiliyeti daha kolaydır. Daha kolay olması da dolaylı vergilerin tercih edilmesinde etkili bir faktör olmaktadır. (GENÇ, 2014)⁹⁵ Kolay toplanmasına örnek olarak; marketten bir yiyecek, içecek aldığımızda ödemesini o an yapıp, vergisinin de dolayısıyla o anda alınmasıdır. Bunun gibi bütün harcamalarımızda ödemeyi o anda yaptığımız için, vergisini de aslında o anda ödemiş oluyoruz.

10.2.1.2. Mal ve hizmet alımı yapan vatandaşların hepsinden alınması

Yiyecek, içecek, giyinme ve barınma gibi temel ihtiyaçlar neredeyse her yaştan kişilerin yapmış olduğu harcamalar olması sebebiyle; çalışan, çalışmayan, kadın, erkek, yaşlı, genç vs. dolaylı vergilendirme neredeyse herkesten alınmaktadır.

⁹⁵ Filiz Genç, Türkiye'deki Dolaylı Vergilerin Vatandaşlar Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma: İstanbul İli Kadıköy Örneği, (2014), syf.40

10.2.1.3. Vergi kaçırma ihtimalinin düşük olması

Dolaylı vergilerde; harcama anında vergi tahsilatı gerçekleştirilmesi sebebiyle, vergi kaçırma gibi bir durum da oldukça düşük ihtimallidir. Ancak birtakım durumlara buna aksi bir durum gerçekleşme ihtimali doğabilir. Örneğin; tekstil işi ile uğraşan Bay A, Bay B'nin indirim talebi doğrultusunda fiş veya fatura kesmeksizin kıyafet satışı yapabilir. Bu da dolaylı vergi tahsilatının yapılamaması demektir. Bu gibi durumların yaşanmaması için denetimlerin çok iyi yapılması gerekmektedir.

10.2.1.4. Maliye politikası aracı olarak kullanılması

Dolaylı vergiler, maliye politikası aracı şeklinde kullanılabilir. Hükümet ekonominin durgun olduğu vakitlerde harcamalara olan talebi artırabilmek için, harcamalar üzerinden alınan vergilerde indirim gidebilir. Bu durum ekonomiye pozitif yansıyabilir. Diğer bir seçenek; yükselmiş olan enflasyonu düşürebilmek için, vergi oranlarını artırabilir. (KÖYCE, 2019)⁹⁶

10.2.1.5. Vergi ödeme yükümlülüğü psikolojisini kaldırması

İnsanlar alışverişleri sırasında ürünün etiketine baktığında vergilendirmiş toplam fiyatı görmektedir. Dolayısıyla o ürünü alırken ne kadar vergi ödediğini fark edemeyebilir. Bu bakımdan dolaylı vergilendirmenin anestezi tarafı da bulunmaktadır.

“Mali anestezi, kişi veya kurumların tam olarak farkına varmadan vergi veya benzeri bir yükümlülüğü ödemeleri halidir.” (BİNGÖL, 2019)⁹⁷

⁹⁶ Aybüke Ecem Köyce, [https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20\(%25\)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.](https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20(%25)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.), Dolaylı Vergilerin Avantajları Nelerdir?, (2019)

⁹⁷ Ozan Bingöl (2019), Vergi Sistemini Anlama Kılavuzu. Tekin Yayınevi, İstanbul.

10.2.1.6. Tüketici tercihlerini etkilemesi

Devlet, kişiler tarafından satın alınması, kullanılması istenmeyen ürünlerde dolaylı vergi artırımı yapılarak, kişilerin ürün tercihlerinde etkide bulunabilir. (KÖYCE, 2019)⁹⁸ Kullanılmasını ve satın alınmasını artırmak istenilen mal ve hizmetlerde de vergi indirimi yapılabilir.

10.2.2. Dolaylı vergilendirmelerin dezavantajları

10.2.2.1. Vergi adaleti hakkında yaşanan problemler

Dolaylı vergilendirmelerin dezavantajları; kişinin gelirlerine bağlı olmayıp, her gelir grubundaki insanlardan aynı oranda alınmaktadır. Örneğin; yüksek ve düşük gelir grubuna sahip iki kişi bebek bezi almak istediğinde ürüne aynı parayı ödemektedirler. Dolayısıyla bebek bezini alırken ikisi de aynı vergiyi ödemektedirler. Bu da vergi adaleti açısından akıllarda soru işareti yaratmaktadır. Bu durumu bir nebze adaletli hale getirebilmek için bazı uygulamalar söz konusudur. Örneğin; zorunlu tüketim malları KDV olarak lüks mallara nazaran daha düşük tutulmaktadır.

10.2.2.2. Tüketici tercihlerini etkilemesi

Dolaylı vergilendirmeler ürün fiyatlarının üzerine eklendiği için, ürünlerin fiyatlarını artırmaktadır. Ürün fiyatları yükseleceği için, kişilerin ürün tercihlerinde olumsuz yönde bir etki görülmektedir. (KÖYCE, 2019)⁹⁹ Dolayısıyla daha uygun fiyatlı ikame

⁹⁸ Aybüke Ecem Köyce, [https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20\(%25\)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.](https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20(%25)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.), Dolaylı Vergilerin Avantajları Nelerdir?, (2019)

⁹⁹ Aybüke Ecem Köyce, [https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20\(%25\)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.](https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html#:~:text=Vergilerin%20Pay%C4%B1%20(%25)-,Dolayl%C4%B1%20Vergilerin%20Avantajlar%C4%B1%20Nelerdir%3F,bir%20%C5%9Fekilde%20toplanmas%C4%B1%2C%20avantajlar%C4%B1ndan%20say%C4%B1labilmektedir.), Dolaylı Vergilerin Avantajları Nelerdir?, (2019)

ürünlere yönelimde artış yaşanabilmektedir. Oluşan fiyat rekabetinde zamanla ürünlerin fiyatlarını daha aşağı çekebilmek amacıyla, ürünlerin kalitesini düşürme ihtimali doğabilir.

Dolaylı vergilendirmeye örnek verecek olursak; vergilendirmeler dahil 100 TL’lik bir elektrik faturası geldiğini varsayalım. 100 TL’lik faturanın; 2021 yılı, Nisan ayı fiyat olarak dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 5. Herhangi Bir Elektrik Faturası Örneği

	Ulusal Tarife
Aylık Tüketim	125,61 kWh
Aktif Enerji Bedeli	49,83 TL
Dağıtım Bedeli	31,08 TL
Toplam Enerji Bedeli	80,91 TL
TRT Payı	1 TL
Enerji Fonu	0,35 TL
Belediye Tüketim Vergisi	2,49 TL
Katma Değer Vergisi	15,25 TL
Vergiler Toplamı	19,09 TL
Toplam Fatura Bedeli	100 TL

Kaynak: (<https://encazip.com>, 2021)¹⁰⁰

Dolaylı vergilendirmede avantaj ve dezavantaj konusunu toparlayacak olursak; mal ve hizmetlerin fiyatlarına dahil edilerek tüketicilerden alınan bir vergi çeşididir. Tüketici, malı satın aldığı anda malın vergisini de ödemektedir. İnsanlar alacağı ürünün etiketine baktığında vergisi eklenmiş bir şekilde ürünün fiyatını görmektedir ve o şekilde satın almaktadır. O ürün üzerinden ne kadar vergi alındığını fark edemeyebilir. Bu da tüketicide anestezi bir etki bırakmaktadır. Dolayısıyla devlet açısından toplaması kolay bir vergi çeşididir.

Doğrudan alınan vergiler ile karşılaştırıldığında vergi kaçırma ihtimali çok daha düşük bir vergi yöntemidir. Bu durumdan ötürü dolaylı vergilerin tercih edilmesi yerine; alınan vergilerde denetimi daha sıkı ve sağlam bir şekilde tutup, vergi adaletini sağlamak çok daha iyi bir vergi yapısına yol açacaktır.

¹⁰⁰ <https://encazip.com/elektrik-faturasi-hesaplama>, Elektrik Faturası Hesaplama, (2021)

Halk açısından bebek bezi örneğinde vermiş olduğumuz gibi; zengin veya yoksul fark etmeksizin herkesten aynı oranda alınmaktadır. Harcamalar üzerinden alınan vergilendirmede; kişilerin gelirleri ile vergilendirmeyip, harcamalarıyla vergilendirilmesi yoksul insanlar açısından problem olmaktadır. Bu da gelir adaleti yönünden akıllarda soru işareti yaratmaktadır.

10.3. Doğrudan (Dolaysız) Vergilendirme

Doğrudan(Dolaysız) Vergilendirme; vergi mükellefi ve ödeyicisinin aynı olduğu, kurum ve kişilerden elde etmiş oldukları gelirin düzeyine oranla alınan vergilerdir. Bu vergilerde vergi mükellefinin, kendisine düşmekte olan vergi yükünü bir başkasına devretme gibi bir olanağı bulunmamaktadır. Dolaysız vergi çeşitleri şu şekildedir: (<https://www.ekodialog.com>, 2019)¹⁰¹

- Gelir Vergisi,
- Kurumlar Vergisi,
- Motorlu Taşıtlar Vergisi,
- Emlak Vergisi,
- Veraset ve İntikal Vergisi şeklindedir.

Kurumlar ve Gelir Vergisi, gelir ve kazanç üzerinden vergiler olurken; Motorlu Taşıtlar Vergisi, Emlak Vergisi ve Veraset ve İntikal Vergisi servet üzerinden alınan vergiler şeklinde sınıflanmaktadır.

10.3.1. Gelir vergisi

Hukukta hak ve yetki sahibi olan gerçek kişiler, kurumlaşmamış kişilerin hak ettikleri gelirleri üzerinden alınan vergi çeşididir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı dahilinde elde etmiş olduğu irat ve kazançların safi toplamıdır. Gelire dahil olan irat ve kazançlar şunlardır: (MEŞEDİLCİ, 2021)¹⁰²

- Ticari kazançlar,
- Zirai kazançlar,

¹⁰¹ <https://www.ekodialog.com/Konular/dolaysiz-vergi-nedir-dolaysiz-vergi-turleri-nelerdir.html>, Dolaysız Vergi Nedir, Dolaysız Vergi Türleri Nelerdir?, (2019)

¹⁰² Cansu Meşedilci - <https://www.parasut.com/blog/gelir-vergisi-nedir>, Gelir Vergisi Nedir?, (2021)

- Ücretler,
- Serbest meslek kazançları,
- Gayrimenkul sermaye iratları,
- Menkul sermaye iratları,
- Diğer kazanç ve iratlar şeklindedir.

10.3.1.1. Türk vergi sistemi'nde gelir vergisi oranları

2021 Yılı ücret gelirlerine uygulanan gelir vergisi tarifesi tablodaki gibidir:

Tablo 6. Türk Vergi Sistemi'nde Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi Tarifesi	Vergi Oranı
24.000 TL'ye kadar	%15
53.000TL'nin 24.000TL'si için 3.600TL, fazlası	%20
190.000TL'nin 53.000TL'si için 9.400TL, fazlası	%27
650.000TL'nin 190.000TL'si için 46.390TL, fazlası	%35
650.000TL'den fazlasının 650.000TL'si için 207.390TL, fazlası	%40

Kaynak: <https://www.vergidegundem.com>, Gelir Vergisi Oranları, (2021)¹⁰³

Bunun yanı sıra sosyal güvenlik kesintileri tablodaki gibidir:

Tablo 7. Sosyal Güvenlik Kesinti Oranları

	İşçi Payı	İşveren Payı	Toplam
SGK Primi	%14	%20,5	%34,5
İşsizlik Primi	%1	%2	%3
Toplam	%15	%22,5	%37,5

Kaynak: <https://multinet.com.tr>, (2021)¹⁰⁴

¹⁰³ https://www.vergidegundem.com/pb_gelir_vergisi_oranlari, Gelir Vergisi Oranları, (2021)

¹⁰⁴ <https://multinet.com.tr/blog/inovasyon-girisimcilik/personelin-isletmeye-maliyeti-nasil-hesaplanir>, SGK ve İşsizlik Primi Nasıl Hesaplanır?, (2021)

Gelir vergisi ve sosyal güvenlik kesintilerinin dışında damga vergisi de tahsil edilmektedir. Oranı ise binde 7,59’dur.

Dolayısıyla net maaş formülü ise şu şekildedir:

Net Ücret = Brüt Ücret – [(SGK Primi) + (İşsizlik Primi) + (Gelir Vergisi) + Damga Vergisi)] şeklindedir. (<https://kolayik.com>, 2021)¹⁰⁵

Örnek verecek olursak 2021 yılında bir işçinin aylık brüt kazancı 6.000TL olsun. 6.000TL’lik brüt kazanç üzerinden net maaş hesaplaması aşağıdaki gibidir:

Genel Sağlık Sigortası İşçi Payı: $6.000 * \%14 = 840\text{TL}$

İşsizlik Sigortası İşçi Payı: $6.000 * \%1 = 60\text{TL}$

SGK kesintileri toplamı 900TL’dir.

24.000TL’ye kadar vergi matrahı 1. Vergi dilimi kapsamında dahil olduğu için %15’lik vergi dilimi üzerinden hesaplamamız gerekmektedir:

Gelir Vergisi: $6.000 * \%15 = 900\text{TL}$

Damga Vergisi: $6.000 * \text{binde } 7,59 = 45,54\text{TL}$

Toplam Kesintiler: 1.845,54TL

Net Ücret: $6.000 - 1.845,54 = 4.154,46\text{TL}$ ’dir.

Bu bilgiler haricinde işçinin medeni durumu ve çocuk sayısına göre AGİ (Asgari Geçim İndirimi) hesaplanarak işçinin net ücretine ilave edilir ve bu ücret, işçinin banka hesabına yatırılarak ödenmektedir. (<https://kolayik.com>, 2021)¹⁰⁶

Asgari Geçim İndirimi 2021 yılı tutarları, en düşük 268,31TL ve en yüksek 456,13TL olarak belirlenmiştir. Hesap şekli aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 8. Asgari Geçim İndirim Tutarları

Medeni Durum	Aylık Tutar
Bekar	268,31 TL
Eşi Çalışmayan ve Evli	321,98 TL

¹⁰⁵ <https://kolayik.com/ikutuphane/bordrolama/brutten-nete-maas-nasil-hesaplanir/>, Brütten Nete Maaş Hesabı Nasıl Yapılır?, (2021)

¹⁰⁶ <https://kolayik.com/ikutuphane/bordrolama/brutten-nete-maas-nasil-hesaplanir/>, Brütten Nete Ücret Hesaplama Örneği, (2021)

Eşi Çalışmayan, Evli ve 1 Çocuklu	362,22 TL
Eşi Çalışmayan, Evli ve 2 Çocuklu	402,47 TL
Eşi Çalışmayan, Evli ve 3 Çocuklu	456,13 TL
Eşi Çalışmayan, Evli ve 4 Çocuklu	456,13 TL
Eşi Çalışmayan, Evli, 5 ve Daha Fazla Çocuklu	456,13 TL
Eşi Çalışan ve Evli	268,31 TL
Eşi Çalışan, Evli ve 1 Çocuklu	308,56 TL
Eşi Çalışan, Evli ve 2 Çocuklu	348,81 TL
Eşi Çalışan, Evli ve 3 çocuklu	402,47 TL
Eşi Çalışan, Evli ve 4 çocuklu	429,30 TL
Eşi Çalışan, Evli, 5 ve daha fazla çocuklu	456,13 TL
Boşanmış	268,31 TL
Boşanmış 1 çocuklu	308,56 TL
Boşanmış 2 çocuklu	348,81 TL
Boşanmış 3 çocuklu	402,47 TL
Boşanmış 4 çocuklu	429,30TL
Boşanmış 5 ve daha fazla çocuklu	456,13TL

Kaynak: <http://www.muhasibetr.com>, (2021)¹⁰⁷

¹⁰⁷ <http://www.muhasibetr.com/asgari-gecim-indirimi-agi/>, Asgari Geçim İndirimi (AGİ) 2021 – AGİ Ne Kadar?, (2021)

10.3.2. Kurumlar vergisi

Kurum kazançları üzerinden alınan bir vergi türüdür. Bir mali yıl boyunca kurumların elde etmiş oldukları kazançları üzerinden alınan vergi türüdür. Kurumlar Vergisi mükellefi olan kurumların mutlaka tüzel kişiliğe sahip olması gerekmektedir. Şahıs şirketleri tüzel bir kişilik olmadığından ötürü Kurumlar Vergisi ödememektedirler. Kurumlar Vergisi'ne tabi olan şirketler aşağıdaki gibidir: (<https://multinet.com.tr>, 2021)¹⁰⁸

- Anonim Şirketler,
- Kooperatifler,
- İş Ortaklıkları,
- Limited Şirketler,
- İktisadi Kamu Kuruluşları,
- İktisadi Amaçla Kurulmuş Dernek ve Vakıf Şirketler,
- Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler şeklindedir.

Tıpkı gelir vergisinde olduğu gibi Kurumlar Vergisi'nde de tam ve dar mükellefiyet söz konusudur. Tam ve dar mükellefiyet şu şekildedir: (<https://www.mysoft.com.tr>, 2021)¹⁰⁹

- Tam mükellefler, Türkiye sınırları içinde ya da dışında elde etmiş oldukları gelirlerin tamamı üzerinden vergilendirilmektedirler.
- Dar mükellefler, sadece Türkiye sınırları içerisinde elde etmiş oldukları kazançları üzerinden vergiye tabi tutulurlar.

Mükelleflerin bir hesap dönemi içerisinde elde etmiş oldukları safi kurum kazancı üzerinden vergilendirilirler. Kurumlar Vergisi mükellefleri, her üç ayda bir olmak kaydıyla bir yılda dört kere geçici vergi ödemekle yükümlü tutulurlar. Geçici vergi dönemlerinde ödenen vergiler, ilgili mali yılın sonunda tahakkuk etmiş olan kurumlar vergisi tutarından, peşin ödenen vergiler adı altında düşülmektedir. (MEŞEDİLCİ, 2021)¹¹⁰

Kurumlar Vergisi, kurum kazancı üzerinden 2021 yılı dahilinde %25, 2022 yılı dahilince ise %23 olarak uygulanacaktır. Bu madde, 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla başlamış

¹⁰⁸ https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/kurumlar-vergisi-nedir-ve-nasil-hesaplanir?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=MultiNet_DSA_BlogPage&utm_term=&gclid=CjwKCAjwm7mEBhBsEiwA_of-TL_YNiW EaVEucA2-FZ49xx78Vc4c9Cq8jpBoa-9vuLZG0TYq4iQYCRoCnIAQAvD_BwE, Kurumlar Vergisi Nedir ve Nasıl Hesaplanır?, (2021)

¹⁰⁹ <https://www.mysoft.com.tr/kurumlar-vergisi-nedir-kurumlar-vergisi-nasil-hesaplanir>, Kurumlar Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?, (2021)

¹¹⁰ Cansu Meşedilci - <https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir>, Kurumlar Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?, (2021)

olan vergilendirme dönemine ait olan kurum kazançları için geçerli olmak kaydıyla yasanın resmi gazetede ki yayım tarihinde yürürlüğe girecektir. (MEŞEDİLCİ, 2021)¹¹¹

10.3.3. Veraset ve intikal vergisi

Bedelsiz ya da karşılığı olmadan elde edilmiş olan kazançlar üzerinden alınan bir vergi türüdür. Herhangi bir kişiye; miras, vasiyet, bağış vb. sebepler doğrultusunda bir kazanç elde ediyor ise Veraset ve İntikal Vergisi'ne tabidir ve ödeme mükellefidir. (<https://www.milliyet.com.tr>, 2020)¹¹²

Veraset ve İntikal Vergisine ait 2021 oranları aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 9. Veraset ve İntikal Vergi Oranları

Matrah	Veraset Vergi Oranı	İvazsız (Hibe) Vergi Oranı
İlk 380.000 TL için	%1	%10
Sonrasında gelen 900.000 TL için	%3	%15
Sonrasında gelen 1.900.000 TL için	%5	%20
Sonrasında gelen 3.600.000 TL için	%7	%25
Matrahın 6.780.000 TL'yi aşan bölümü için	%10	%30

Kaynak: (<https://www.hesapkurdu.com>, 2021)¹¹³

Veraset ve İntikal Vergisindeki istisnalar ise aşağıdaki gibidir: (<https://www.hesapkurdu.com>, 2021)¹¹⁴

- Aile hatırası olarak kabul gören madalya, tablo gibi mallar ve miras yoluyla elde edilmiş olan ev eşyaları,
- Bütün sadakalar,
- Karşılıksız, hibe yolu ile verilmiş olan intikallerin ve şans oyunlarında elde edilen ikramiyelerin 7.703 TL'si,

¹¹¹ Cansu Meşedilci - <https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir>, Kurumlar Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?, (2021)

¹¹² <https://www.milliyet.com.tr/uzmanpara/veraset-ve-intikal-vergisi-nedir-nasil-hesaplanir-6384336>, Veraset ve İntikal Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?, (2020)

¹¹³ <https://www.hesapkurdu.com/konut-kredisi/rehber/veraset-ve-intikal-vergisi>, Veraset ve İntikal Vergisi Oranları 2021, (2021)

¹¹⁴ <https://www.hesapkurdu.com/konut-kredisi/rehber/veraset-ve-intikal-vergisi>, Veraset ve İntikal Vergisindeki İstisnalar Hangileridir?, (2021)

- Çocuklar ile eşten her birine 2021 yılı itibari ile 334.534 TL'si, yalnızca eş olması durumunda kendisine düşen miras payının 660.479 TL'si, (şehit yakınlarında bu tutarın bir katı kadar daha fazla istisna tutarı sağlanmaktadır.)
- Örf ve adete uygun bir şekilde verilen geleneksel hediyeler, (gayrimenkuller dışında)
- Emekli ikramiyeleri,
- Dul ve yetimlere bağlanmış olan aylıklar, toptan yapılmış olan ikramiye ve ödemeler,
- Bakanlar Kurulunca sağlanan muafiyetler (Ticari plaka sahiplerine dağıtılmış tutarlar, vergi muafiyeti tanınmış vakıflara sağlanan mallar vb.) en önemli istisnaları oluşturmaktadır.

10.3.4. Motorlu taşıtlar vergisi

Motorlu Taşıtlar Vergisi; trafik şubelerine kayıtlı olan, motorlu taşıt sahiplerinden alınan, senede iki kere ödemesi zorunlu olan bir vergi türüdür. Motorlu taşıtın yaşı ve motor gücüne göre vergi ücretinde değişim görülmektedir. (<https://www.bereket.com.tr>, 2020)¹¹⁵

Motorlu Taşıtlar Vergisi mükellefi, sahip olduğu aracını trafik siciline tescil etmesi ile başlamaktadır. Araç, trafik siciline yeni tescil ve kayıt olacaksa ve bir takvim yılının ilk 6 ayı içerisinde alınmış ise, takvim yılının başından; son 6 aydan sonraki bir zamanda alınmış ise, son 6 aylık dönemin başından itibaren başlamaktadır. Ancak araç trafik siciline tescil ve kayıt olup da, temlik veya devir yoluyla el değiştiriyorsa; bu devir ilk 6 ay içerisinde yapılıyorsa takip eden son altı aylık dönemin başından, son altı ay içerisinde yapılıyorsa takip eden takvim yılı başından yani bir sonraki yıldan itibaren başlamaktadır. (<https://www.koalay.com>, 2021)¹¹⁶

Bahsettiğimiz gibi motorlu taşıtlar birtakım özelliklerine göre vergi ödemesi değişim göstermektedir. Motorlu Taşıtlar Vergisi taşıtların aşağıdaki özelliklerine göre hesaplanmaktadır: (<https://www.generalı.com.tr>, 2021)¹¹⁷

- Otomobil ve motosikletlerde araçların salt olarak yaşı değil, aynı zamanda silindir hacmine göre hesaplanmaktadır.

¹¹⁵ <https://www.bereket.com.tr/blog/motorlu-tasitlar-vergisi-mtv-nedir>, Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Nedir?, (2020)

¹¹⁶ <https://www.koalay.com/blog/detay/motorlu-tasitlar-vergisi-hakkinda-bilinmesi-gerekenler>, Motorlu Taşıtlar Vergisi Hakkında Bilinmesi Gerekenler, (2021)

¹¹⁷ <https://www.generalı.com.tr/motorlu-tasitlar-vergisi>, Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Hesaplama 2021, (2021)

- Kamyonlar için aracın yaşı dışında azami toplam ağırlığı da dikkate alınmaktadır.
- Otobüsler için motorlu taşıtlar vergisi oturma kapasitesi ve aracın yaşına bağlı olarak hesaplanmaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi'ne tabi olan taşıtlar ise aşağıdaki gibidir: (<https://tr.wikipedia.org>, 2020)¹¹⁸

- Motorlu taşıt,
- Otomobil,
- Motosiklet,
- Minibüs,
- Otobüs,
- Kaptıkaçtı,
- Arazi taşıtı,
- Panelvan,
- Motorlu karavan,
- Kamyonet,
- Kamyon,
- Çekici,
- Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescil edilmiş olan uçak ve helikopterler şeklindedir.

10.3.5. Emlak vergisi

Emlak Vergisi; kişi veya kişilerin sahipliği bulunan arsa ya da bina üzerinden alınan vergi çeşidine emlak vergisi denilmektedir. Ülke sınırları içerisinde bulunan tüm yapılar, binalar ve arsalar emlak vergisine dahildir. Binanın ya da arsanın sahibi, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de mevcut değilse söz konusu gayrimenkul sahipleri emlak vergisi ödemekle yükümlüdür. Emlak vergisi tutarının belirlenmesi için öncelikli olarak gayrimenkul sahibi kişinin emlak beyanında bulunması gerekmektedir. (<https://www.sahibinden.com>, 2020)¹¹⁹

Emlak Vergisi oranları aşağıdaki tablodaki gibidir:

¹¹⁸ https://tr.wikipedia.org/wiki/Motorlu_ta%C5%9F%C4%B1tlar_vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisine Tabi Olan Taşıtlar, (2020)

¹¹⁹ <https://www.sahibinden.com/emlak360/emlak-vergisi-nedir-ne-zaman-odenir>, Emlak Vergisi Nedir, Ne Zaman Ödenir?, (2020)

Tablo 10. Emlak Vergisi Oranları

Emlak Türü	Büyükşehir Dışında Kalan	Büyükşehir İçerisinde Yer Alan
Meskenler	Binde 1	Binde 2
Diğer Binalar	Binde 2	Binde 4
Araziler	Binde 1	Binde 2
Arsalar	Binde 3	Binde 6

Kaynak: (<https://www.hesapkurdu.com>, 2021)¹²⁰

Bu bilgiler haricinde emlak vergisinden bazı durumlarda muafiyet durumu söz konusu olabilmektedir. Ülke sınırları içerisinde alanı brüt alanı 200 metrekareyi geçmemek, tek konuta sahip olmak ve devletin vermiş olduğu haklar dışında başka geliri bulunmamak şartı ile, emlak vergisine tabi olmayacak kişiler şu şekildedir: (<http://www.evagyd.com>, 2020)¹²¹

- Engelli vatandaşlar,
- Emekliler ve vefat etmiş olan emeklilerin yakınları (dul ve yetimleri),
- Şehit yakınları (dul ve yetimleri) ve gazi unvanına sahip kişiler,
- Başka gelire sahip olmayan işsizler ve ev hanımları şeklindedir.

Bu muafiyet yalnızca konutlar için geçerlidir. İşyeri ve arsa gibi taşınmazlar dahilinde geçerliliği bulunmamaktadır. Muafiyetten yararlanabilmek için ilgili belediyelere başvuru yapılması zorunludur. (<http://www.evagyd.com>, 2020)¹²²

10.4. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Etkileri

Doğrudan vergilerin sosyal, siyasal ve ekonomik etkileri dolaylı vergiler ile karşılaştırıldığında daha hissedilir bir niteliktedir. Bunun başlıca sebebi vergileme gücünü doğrudan dolaylı olmadan hedef almalarıdır. Doğrudan vergilendirmede vergi sorumluları ve mükellefler beyan, tahakkuk ve ödeme aşamalarına bizzat şahit olurlar. Dolayısıyla mükellefin kim olduğu dolaylı vergilere nazaran bizzat ortaya çıkmaktadır. Böylelikle

¹²⁰ <https://www.hesapkurdu.com/konut-kredisi/rehber/emlak-vergisi-hesaplama>, Emlak Vergisi Hesaplama 2021, (2021)

¹²¹ <http://www.evagyd.com/bilgikutusu/52/emlak-vergisi-ile-ilgili-bilmek-istedikleriniz/>, Emlak Vergisi ile ilgili Bilmek İstedikleriniz, (2020)

¹²² <http://www.evagyd.com/bilgikutusu/52/emlak-vergisi-ile-ilgili-bilmek-istedikleriniz/>, Emlak Vergisi ile ilgili Bilmek İstedikleriniz, (2020)

meydana gelen ekonomik, siyasal ve sosyal etkiler daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

10.5. Dolaysız (Doğrudan) Vergilerin Devlet ve Halk Açısından Etkileri

10.5.1. Dolaysız (Doğrudan) vergilerin devlet açısından etkileri

Doğrudan vergilerin devlet açısından dezavantajları aşağıda sınıflanmıştır:

- Hilelere ve kayıt dışı işlemlere daha açıktır. Çünkü doğrudan vergi artışında vergi mükellefleri daha fazla vergi ödememek için, gelirleri daha düşük gösterebilirler.
- İnsanlar kazançlarını daha az gösterip, az vergi ödemek isteyebilirler veya kazançlarını hiç göstermeyebilirler. Bu da vergi tahsilatında kayıplara sonuç açacaktır.
- Denetimin sık ve sağlam olmadığı bir ülkede doğrudan alınan verginin toplanması daha zordur. İnsanlar doğrudan alınan vergilerin, dolaylı vergilere göre daha çok farkında olur. Örneğin; çalışan bir insanın brüt maaşı bellidir. Bu brüt maaşı üzerinden doğrudan vergi kesintileri(Gelir vergisi, SGK payı, Damga vergisi vs.) olur. Sonrasında kişinin eline net maaşı geçer. Bu da o kişinin dolaylı vergiye nazaran maaşı üzerinden ne kadar vergi alındığının farkına daha rahat varabilir. Dolaylı vergilendirmelerin yarattığı anestezi etkisi doğrudan vergilendirmede yaratmak oldukça güç bir durumdur. Bir örnek daha verecek olursak; bir araç sahibi olan kişinin yılda iki kere motorlu taşıtlar vergisi ödediğini belirtmiştik. Kişinin yıllar içerisinde ödediği motorlu taşıtlar vergisi bellidir. Motorlu taşıtlar vergisinin artması durumunda o kişi dolaylı vergilere göre bu artışı çok daha rahat bir şekilde farkına varabilir.
- Herhangi bir malın yurtiçi satışını yapan bir firma birtakım satışları sırasında vergi kaçırma yoluna başvurup; fiş veya fatura kesmekten kaçınabilir. Bu da vergiyi daha az ödemesine, devletin ise daha az vergi tahsilatı yapmasına yol açacaktır.
- Dolaylı vergilerde tahsilatın harcama anında gerçekleşmesi söz konusudur. Ancak doğrudan vergilerde böyle bir durum yoktur. Tahsil edilmesi dolaylı vergilere göre daha uzun sürelidir.

10.5.2. Dolaysız (Doğrudan) vergilerin halk açısından etkileri

Halk açısından doğrudan vergileri gözlemleyecek olursak; bahsettiğimiz gibi kişiler dolaylı vergilere göre daha rahat bir şekilde farkına varabilir.

Bunun dışında dolaylı vergilere göre daha adaletli bir sistem vardır. Çünkü herkes kendi geliri üzerinden vergiye tabi olmaktadır. Gelir vergisi başta olmak üzere artan oranlı bir tarifeyle sahiptir ve vergi mükellefinin sübjektif durumu anlayabilmesi sebebiyle gelir dağılımlarındaki adaleti sağlamada işlevsel sonuçlar üretebilmektedir.

11.YILLARA GÖRE DEVLETİN ELDE ETTİĞİ VERGİ GELİRİ

Tablo 11. Yıllara Göre Türkiye’de Toplanan Vergi Miktarı

Yıl	Toplanan Vergi Miktarı (Milyar TL)	Yıllık Ortalama (\$/TL)	Toplanan Vergi Miktarı (Milyar \$)
2002	59,6	1,51	39,5
2003	84,3	1,5	56,2
2004	101	1,43	70,6
2005	119,3	1,35	88,4
2006	151,3	1,44	105,1
2007	171,1	1,31	130,6
2008	190	1,3	146,2
2009	196,3	1,55	126,6
2010	235,7	1,51	156,1
2011	284,5	1,68	169,3
2012	317,2	1,8	176,2
2013	367,5	1,91	192,4
2014	401,7	2,19	183,4
2015	465,2	2,73	170,4
2016	529,6	3,02	175,4
2017	626,1	3,65	171,5
2018	738,2	4,82	153,2
2019	819,6	5,68	144,3
2020	983,1	7,34	133,9
Toplam	6.841,3		2.589,3

Kaynak: (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2019)¹²³

Gelir İdaresi Başkanlığı tarafınca açıklanan yıllar bazında genel bütçe gelirleri tablosunda vergi gelirleri kalemi incelendiğinde, 2002 ile 2020 yılları arasında devletin

¹²³ Gib.gov.tr (2019), Yıllara Göre Türkiye’de Toplanan Toplam Vergi

toplamda 6 trilyon 841 milyar TL tutarında elde edilen vergi miktarını görmekteyiz. Ortalama olarak yıllık dolar kurlarıyla hesaplayıp vergi gelirini dolar bazında hesaplandığında ise bu tutar 2 trilyon 589 milyar Dolar'a denk gelmektedir. Bunun yanında toplanan vergilerin Türkiye'de TL bazında cari yıllarda bir önceki yıllara göre incelendiğinde azalış göstermediği de dikkat çekmektedir. (YÜKSEL, 2020)¹²⁴

Yıllar içerisinde toplanan vergi gelirleri, oransal bazda değişiklik göstermiş olsa da yalnızca 2009 yılında bu artış %5'in altında %3,2 olarak gerçekleşmişti. Vergi geliri artışının en çok olduğu yıllar ise %29,3 ile 2003, %21,2 ile 2006 yılı ve %17,2 ile 2011 yılı oldu. Son yıllardan 2017'de 626 milyar TL'ye yükselen vergi geliri bir önceki yıla göre %15,4 artış gösterirken, 2018'de 738 milyar TL'ye yükselerek %15,2 2019'da 820 milyar TL'ye yükselmesiyle yaklaşık %10 artış gösterdi." (YÜKSEL, 2020)

Bunun haricinde 2007-2020 yılları arasında genel bütçe gelirleri, vergi gelirleri ve vergi gelirlerinin genel bütçe gelirlerine oranı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 12. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Genel Bütçe Gelirleri, Vergi Gelirleri ve Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe Gelirlerine Oranı

Yıllar	Genel Bütçe Gelirleri (TL)	%	Vergi Gelirleri (TL)	%
2007	204.261.860.000	100	171.098.466.000	84
2008	226.653.106.000	100	189.980.827.000	84
2009	233.804.379.000	100	196.313.308.000	84
2010	272.775.244.000	100	235.714.637.000	86
2011	319.512.928.000	100	284.490.017.000	89
2012	362.654.794.000	100	317.218.619.000	87
2013	419.653.762.000	100	367.517.727.000	88
2014	461.450.539.000	100	401.683.956.000	87
2015	525.045.891.000	100	465.229.389.397	89
2016	608.336.187.441	100	529.607.900.959	87
2017	700.621.261.000	100	626.082.414.676	89

¹²⁴ <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/2002-den-bu-yana-ak-parti-iktidarlarinda-elde-edilen-vergi-geliri-ne-kadar?gclid=CjwKCAiAouD BRBIeIwALhJH6H6xjNXcp7uRewnW5RJWEjCKeedjBrs20cLDpl5hfBqhOiX0ZPRibB oCY6kQAvD BwE> (2020), Dogrulukpayi, Yıllara Göre Devletin Vergi Geliri

2018	850.728.172.000	100	738.180.401.147	87
2019	1.002.011.368.000	100	819.603.098.822	82
2020	1.158.932.165.000	100	983.069.869.000	85

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹²⁵

Tablodan da görüldüğü üzere 2007-2020 yılları arası elde edilen vergi gelirleri, genel bütçe gelirlerinin oldukça büyük bir bölümünü kapsamaktadır. %82'nin altına hiç inmediğini görmekteyiz. Bu kadar yüksek oranda vergi toplamak vatandaşa bir yük haline gelebilmektedir.

Genel Bütçe Gelirleri sınıflaması aşağıdaki gibidir: (<https://www.hmb.gov.tr>, 2020)¹²⁶

- Vergi Gelirleri,
- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri,
- Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler,
- Diğer Gelirler,
- Sermaye Gelirleri,
- Alacaklardan Tahsilat şeklindedir.

Aşağıdaki tabloda ise 2007-2020 yılları arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'dan yola çıkarak vergi yükü yüzdesi verilmiştir:

Tablo 13. Türkiye'de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Yükü Hesaplaması

Yıllar	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL) *1	Vergi Gelirleri (TL) *2	Vergi Yükü (%) *2/1
2007	887.714.414	171.098.466.000	19.3
2008	1.002.756.496	189.980.827.000	18.9
2009	1.006.372.482	196.313.308.000	19.5
2010	1.167.664.479	235.714.637.000	20.2
2011	1.404.927.615	284.490.017.000	20.2
2012	1.581.479.251	317.218.619.000	20.1
2013	1.823.427.315	367.517.727.000	20.2
2014	2.054.897.828	401.683.956.000	19.5

¹²⁵ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_1.xls.htm, Genel Bütçe Gelirleri Tahsilatı, (2020)

¹²⁶ <https://www.hmb.gov.tr/mayis-2020-genel-butce-gelirleri>, Genel Bütçe Gelirleri, (2020)

2015	2.350.941.343	465.229.389.397	19.8
2016	2.626.559.710	529.607.900.959	20.2
2017	3.133.704.267	626.082.414.676	20
2018	3.758.315.621	738.180.401.147	19.6
2019	4.320.191.227	819.603.098.822	19
2020	5.047.909.499	983.069.869.000	19.5

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹²⁷

Aşağıdaki tabloda ise bir önceki yıla oranla cari yıldaki vergi geliri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın 2007-2020 yılları arası artışı TL bazında verilmiştir:

Tablo 14. Türkiye’de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Gelirleri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın Yıllık Artışları

Yıllar	Vergi Gelirlerinin Yıllık Artışı (%) *1	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Yıllık Artışı (%) *2	Esneklik *1/2
2007	13,11	11,56	1,13
2008	11,04	12,96	0,85
2009	3,33	0,36	9,24
2010	20,07	16,03	1,25
2011	20,69	20,32	1,02
2012	11,5	12,57	0,92
2013	15,86	15,3	1,04
2014	9,3	12,69	0,73
2015	15,82	14,41	1,1
2016	13,84	11,72	1,18
2017	18,22	19,31	0,94
2018	17,9	19,93	0,9
2019	11,1	14,95	0,74
2020	19,86	16,84	1,18

¹²⁷ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_2.xls.htm, GSYH, Genel Bütçe Gelirleri ve Vergi Yüğü, (2020)

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹²⁸

Bir diğerk tablomuzda ise 2007-2020 yılları arası hedeflenen ve gerçekleşen genel bütçe vergi gelirlerine TL bazında yer verilmiştir:

Aşağıdaki tablomuzda ise 2007-2020 yılları arası genel bütçe vergi gelirleri tahsilat oranlarına yer verilmiştir:

Tablo 15. Türkiye’de 2007-2020 Yılları Arası Vergi Gelirleri Tahsilat Oranları

Yıllar	Oran (%)
2007	91,1
2008	89,7
2009	87,4
2010	86,2
2011	85,6
2012	86,4
2013	86,8
2014	85,2
2015	84,7
2016	81,2
2017	82,3
2018	81,4
2019	81
2020	80

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹²⁹

Tabloda da görüldüğü gibi devlet; 2007-2020 yılları arası vergi gelirleri tahsilat oranında %11,1’lik bir düşüş söz konusudur. Yıllar içerisinde devletin vergi tahsilat oranının düştüğünü görmekteyiz.

¹²⁸ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_4.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirlerinin Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya (2009 Bazlı) Göre Esneklikleri, (2020)

¹²⁹ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_17.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilat Oranları, (2020)

Aşağıdaki tabloda ise 2020 yılına ait genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı ve tahsilata ilişkin yüzdelik dağılımı yer almaktadır:

Tablo 16. Türkiye’de 2020 Yılına Ait Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatı ve Tahsilata İlişkin Yüzdelik Dağılım

Gelirin Çeşidi	2020 Tahsilat	Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatının Yüzde Dağılımı (%)
1- Vergi Gelirleri	983.069.869	100
1.1- Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	316.820.789	32,23
1.1.1- Gelir Vergisi	203.958.768	20,75
1.1.2- Kurumlar Vergisi	112.862.021	11,48
1.2- Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	17.357.457	1,77
1.2.1- Veraset ve İntikal Vergisi	1.316.798	0,13
1.2.2- Motorlu Taşıtlar Vergisi	16.040.659	1,63
1.3- Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	410.014.326	41,71
1.3.1- Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	164.801.271	16,76
1.3.2- Özel Tüketim Vergisi	209.090.371	21,27
1.3.3- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	27.108.547	2,76
1.3.4- Şans Oyunları Vergisi	3.463.733	0,35
1.3.5- Özel İletişim Vergisi	4.489.448	0,46
1.3.6- Dijital Hizmet Vergisi	1.060.955	0,11

1.4- Uluslararası Tic. Ve Muam. Alınan Vergiler	186.319.972	18,95
1.4.1- Gümrük Vergileri	26.418.246	2,69
1.4.2- İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	159.188.686	16,19
1.4.3- Diğer Dış Ticaret Gelirleri	713.040	0,07
1.5- Damga Vergisi	21.299.671	2,17
1.6- Harçlar	31.253.581	3,18

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹³⁰

Tabloda da görüldüğü gibi, 2020 yılına ait doğrudan (dolaysız) vergi tahsilat oranı %34 iken; dolaylı vergi tahsilat oranı ise %66'dır.

Bir diğer tablomuzda ise 2007-2020 yılları arası genel bütçe vergi gelirlerinden, mahalli idarelere verilen pay oranlarına yer verilmiştir:

Tablo 17. Türkiye’de 2007-2020 Yılları Arası Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden, Mahalli İdarelere Verilen Pay Oranları

Yıllar	Belediyelere	İl Özel İdarelerine	Büyükşehir Belediyelerine
2007	%6	%1,12	%5
2008	%5,35	%1,15	%5
2009	%5,35	%1,15	%5
2010	%5,35	%1,15	%5
2011	%5,35	%1,15	%5
2012	%5,35	%1,15	%5
2013	%5,35	%1,15	%5
2014	%5,35	%1,15	%5
2015	%5,35	%1,15	%5
2016	%5,35	%1,15	%5

¹³⁰ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_48.xls.htm, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, (2020)

2017	%5,35	%1,15	%5
2018	%5,35	%1,15	%5
2019	%5,35	%1,15	%5
2020	%5,35	%1,15	%5

Kaynak: (<https://www.gib.gov.tr>, 2020)¹³¹

¹³¹ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_10.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Verilen Pay Oranları, (2020)

12. HAYATIMIZA GİREN YENİ 3 VERGİ ÇEŞİDİ

2019 yılının son çeyreğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilen, 3 yeni vergi çeşidi hayatımıza girmiştir. Bunlar: (<https://www.sozcu.com.tr>, 2019)¹³²

- Dijital Hizmet Vergisi,
- Konaklama Vergisi,
- Değerli Konut Vergisi şeklindedir.

Bunlardan Dijital Hizmet Vergisi ve Konaklama Vergisi yapı bakımından dolaylı, Değerli Konut Vergisi ise doğrudan (dolaysız) vergi sınıfına girmektedir.

12.1. Dijital Hizmet Vergisi

7193 sayılı yasa ile 1 Şubat 2020 tarihinden itibaren geçerli olmak kaydıyla “Dijital Hizmet Vergisi” ortaya çıkmıştır. Buna göre: (<https://www.verginet.net>, 2021)¹³³

- Dijital mecrada sunulmakta olan bütün reklam hizmetleri,
- Uygulamalar, bilgisayar programları, oyun, video, müzik gibi görsel, sesli ya da dijital herhangi bir içeriğin, dijital mecrada satışı ile birlikte bu içeriklerin dijital mecrada izlenmesi, dinlenmesi, oynanması ya da elektronik cihazlara kaydedilmesi ya da bu cihazlarda kullanılmasına istinaden dijital mecrada sunulmakta olan hizmetler,
- Kullanıcılar arasında hizmet ya da mal satışına ilişkin hizmetler kapsamak üzere kullanıcıların birbirleri ile etkileşim içerisinde olabilecekleri dijital ortamların sağlanıp, işletilmesi hizmetlerinden elde edilmekte olan kazanç üzerinden %7,5 oranında dijital hizmet vergisi ödenecektir.

Bu hizmetlere istinaden dijital mecrada dijital hizmet sağlayıcıları tarafından verilmekte olan aracılık hizmetlerinden elde edilen kazanç da verginin kapsamı içerisinde yer almaktadır. (<https://www.gib.gov.tr/>, 2020)¹³⁴

¹³² <https://www.sozcu.com.tr/2019/ekonomi/5-maddede-one-cikan-yeni-vergiler-5466073/>, 5 Maddede Öne Çıkan Yeni Vergiler, (2019)

¹³³ Fatih Köprü, <https://www.ekonomist.com.tr/m-fatih-kopru/yeni-vergiler-hayatimizda.html>, İşte Hayatımıza Girecek 3 Yeni Vergi, (2019)

¹³⁴ <https://www.gib.gov.tr/dijital-hizmet-vergisi-uygulama-genel-tebliği-0>, Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği, (2020)

Dijital hizmet sağlayıcıları nezdinde mezkûr maddenin farklı bent ya da fıkraları kapsamına giren hizmetlerin aynı dijital mecra üzerinden sunulması durumunda her hizmet kendi hükümleri nezdinde vergiye tabi tutulmaktadır. (<https://www.gib.gov.tr/>, 2020)¹³⁵

Yer almış olduğumuz çağda dijital hizmetler oldukça önem arz eden bir paya sahip olmaktadır. Dünyada en değerli olarak kabul gören on şirketinden yedi tanesi teknoloji şirketidir. Özellikle dünyamızı ciddi bir şekilde etkileyen Covid-19 salgını sonrasında sunulmakta olan hizmet ve malların hızla dijitalleşmesi ve dijital ekonomiyi oldukça büyük ve etkin bir hale getireceğin kaçınılmaz gözükmetedir. (SAĞLI, 2020)¹³⁶

12.2. Konaklama Vergisi

Hayatımıza yeni giren bir diğer vergi de Konaklama Vergisi'dir. Bu vergiye göre; tatil köyü, otel, apart otel, motel, pansiyon, kamping, misafirhane, yayla evi, dağ evi gibi konaklama tesislerinde verilmekte olan geceleme hizmeti ile bu hizmet ile birlikte satılmak amacıyla konaklama tesisi bünyesinde sunulmakta olan içme, yeme, eğlence hizmetleri, aktivite, spor, termal, havuz ve benzeri alanların kullanımı gibi alınan hizmet bedeli üzerinden Konaklama Vergisi alınacaktır. (KÖPRÜ, 2019)¹³⁷

Örneğin; Katma Değer Vergisi dahil geceliği 1000 TL olan bir otel üzerinden örnek verecek olursak:

Tablo 18. Konaklama Vergisi Örneği

Açıklama	Tutar
Konaklama Hizmeti	4.000 TL (4 Gece)
Matrah (KDV Hariç Tutar)	3.703,70 TL
Konaklama Vergisi (01.01.2021 Sonrası %2 Hesaplanacak)	74,07 TL

¹³⁵ <https://www.gib.gov.tr/dijital-hizmet-vergisi-uygulama-genel-tebliği-0>, Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği, (2020)

¹³⁶ Ahmet Sağlı, <https://www.ey.com/tr-tr/tax/turkiyede-dijital-ekonominin-vergilendirilmesi>, Türkiye'de Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi, (2020)

¹³⁷ Fatih Köprü, <https://www.ekonomist.com.tr/m-fatih-kopru/yeni-vergiler-hayatimizda.html>, İşte Hayatımıza Girecek 3 Yeni Vergi, (2019)

Katma Değer Vergisi (%8)	296,30 TL
Ödenecek Toplam Tutar	4.074,07 TL

Kaynak: (<https://www.ogsmm.com>, 2020)¹³⁸

Konaklama Vergisi'nin 2021 tarihi itibarıyla oranı %2'dir. Ancak 31.12.2020 tarihine kadar bu oran %1 olarak uygulanmıştır. Bu oranı bir katına kadar artırmak, yarısına kadar indirmek, bu sınırlar çerçevesinde farklı oranlar tespit etmeye Cumhurbaşkanı'nın yetkisi var olmaktadır. (<https://www.muhasabenews.com>, 2019)¹³⁹

Ancak; 11.11.2020 tarihli ve 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 42.Maddesi gereğince, Konaklama Vergisi'nin 01.01.2021 olan yürürlük tarihi, 01.01.2022 olarak değiştirilmiş ve ertelenmiştir. (<https://www.alomaliye.com>, 2020)¹⁴⁰

Bu bilgiler haricinde aşağıdaki verilmekte olan hizmetler Konaklama Vergisi'nden müstesna tutulacaktır: (<https://www.muhasabenews.com>, 2019)¹⁴¹

- Öğrenci pansiyonları, kampları ve yurtlarında öğrencilere sunulan hizmetler,
- Karşılıklı olması şartı ile yabancı devletlerin Türkiye'deki diplomatik konsolosluklar, temsilcilikler ve bunların diplomatik haklara sahip olan mensupları ile uluslararası anlaşmalar sebebiyle muafiyet tanınan uluslararası kuruluşlar ve mensuplarınca verilmekte olan hizmetler şeklindedir.

12.3. Değerli Konut Vergisi

Mesken niteliği taşıyıp, Türkiye sınırları içerisinde taşınmazlar lüks konut vergisi olarak da isimlendirilen Değerli Konut Vergisi'ne tabidir. (<http://www.muhasabetr.com>, 2019)¹⁴²

¹³⁸ <https://www.ogsmm.com/385-konaklama-vergisi-orani>, Konaklama Vergisi'nin Oranı Nedir?, (2020)

¹³⁹ <https://www.muhasabenews.com/konaklama-vergisi-1-nisan-2020de-basliyor/>, Konaklama Vergisi'nin Oranı Nedir?, (2019)

¹⁴⁰ <https://www.alomaliye.com/2020/11/19/konaklama-vergisinin-uygulama-tarihi/>, Konaklama Vergisi'nin Uygulama Tarihi 1.01.2022'ye Ertelendi, (2020)

¹⁴¹ <https://www.muhasabenews.com/konaklama-vergisi-1-nisan-2020de-basliyor/>, Kimler ve Hangi Hizmetler İçin Konaklama Vergisi Ödenmeyecektir?, (2019)

¹⁴² <http://www.muhasabetr.com/degerli-konut-vergisi/>, Değerli Konut Vergisi Nedir? Ne Kadar ve Nasıl Hesaplanır?, (2019)

Vergilendirmeye esas olan değer mesken niteliği taşıyan taşınmazın emlak (bina) vergisi değeri olacaktır. 5.227.000 TL altındaki mesken niteliği taşıyan taşınmazlar ile değeri 5.227.000 TL'yi aşan mesken nitelikli taşınmazların 5.227.000 TL'lik kısmı vergiden istisna olup, vergileme bu tutarı aşan bölüm için yapılacaktır. Mesken nitelikli tek konuta sahip olanlar ise değeri ne olursa olsun, bu vergiden istisna olacaktır. (BAYRAKTAROĞLU, 2021)¹⁴³

Değerli Konut Vergisi'nin oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 19. Değerli Konut Vergisi Oranları

Taşınmaz Değeri	Vergi Oranı
5.227.000 TL ile 7.841.000 TL arası olanlar (bu tutar dahil)	
5.227.000 TL'yi aşan kısım için	Binde 3
10.455.000 TL'ye kadar olanlar (bu tutar dahil) 7.841.000 TL'si için	
7.842 TL fazlası için	Binde 6
10.455.000 TL'den fazla olanlar, 10.455.000 TL'si için 23.526 TL	
Fazlası için	Binde 10

Kaynak: (<https://www.verginet.net>, 2021)¹⁴⁴

Örnek verecek olursak; 2020 yılında mesken niteliğine sahip taşınmazının bina vergi değeri 5.100.000 TL olan Ahmet isimli mükellefin, Değerli Konut Vergisi mükellefiyeti takip eden yıl olan 2021 yılı başından itibaren başlayacaktır. Sözüünü etmiş olduğumuz konutun vergi değerinin 2021 yılı için 5.355.000 TL olduğunu varsaydığımızda, hesaplama yöntemi aşağıdaki gibi olacaktır: (<https://www.verginet.net/>, 2021)¹⁴⁵

$$5.355.000 \text{ TL} - 5.227.000 = 128.000 \text{ TL}$$

$$128.000 * 0,003 = 384 \text{ TL şeklinde dir.}$$

¹⁴³ Enes Bayraktaroğlu, <https://www.pwc.com.tr/degerli-konut-vergisi>, Değerli Konut Vergisi'ne İlişkin Düzenlemeler, (2021)

¹⁴⁴ <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2021-23.aspx>, Değerli Konut Vergisi'nin Matrahı Nasıl Belirlenmektedir?, (2021)

¹⁴⁵ <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2021-23.aspx>, Değerli Konut Vergisi'nin Matrahı Nasıl Belirlenmektedir?, (2021)

13. VERGİLENDİRMELERİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KİYASLANMASI

13.1. Avrupa Birliği'nde Dolaylı Vergiler

Önceden de bahsedildiği gibi Türkiye'de dolaylı vergilendirme yüzde 60 ile 70 civarlarında olup, doğrudan vergilendirme yüzde 30 ile 40 civarlarındadır. AB ülkeleri ile kıyasladığımızda neredeyse bunun tam tersi senaryoları görmekteyiz. Belçika'da dolaylı vergilendirmeler yüzde 30, Danimarka yüzde 35, Almanya yüzde 27, İspanya yüzde 35 civarlarında seyretmektedir. Örnek gösterdiğimiz ülkelere göre ekonomik olarak daha zayıf ülkelere bakacak olursak; Yunanistan yüzde 44, Çek Cumhuriyeti yüzde 35, Estonya yüzde 43, İrlanda yüzde 37, Slovakya yüzde 33 civarlarında seyretmektedir. Görüldüğü gibi ekonomik olarak daha az gelişmiş AB ülkelerinde dahi dolaylı vergilendirmeler Türkiye ile kıyaslandığında çok daha aşağılarda kalmaktadır. (ÇİÇEK & UĞUR, 2019) ¹⁴⁶

Tablo 22'de 2010 ile 2017 yılları arasında Avrupa Birliği ülkelerinde toplam vergi gelirleri içerisindeki dolaylı vergilerin payı daha detaylı bir biçimde verilmiştir. Avrupa Birliği ülkeleri genel olarak halkını kaynakta vergiye tabi tuttuklarını görmekteyiz. Burada en önemli amaçlardan birisi vergi adaletini sağlamaktır. Herkes kendi kazancına göre vergiye tabi olmaktadır. Harcamaları üzerinden alınan vergiler daha düşük tutulmaktadır.

Dolaylı vergiler, hizmet ve malların serbest dolaşımını etkilemektedir. Bu sebepten dolayı da Avrupa Birliği için bu durum ciddi önem taşımaktadır. Genel anlamda topluluk dolaylı vergilerde uyumlaştırma yoluna gitmiştir. Bunun nedeni de serbest ticaretin önünde engel olan, Avrupa Birliği'ndeki her ülkenin farklı oranlarda dolaylı vergilendirmelere sahip olmasıdır. AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın 110. maddesinde yer almakta olan hüküm uyarınca birliğe üye olan ülkelerin, hiçbir diğer üye ülkelerin ürünlerine dolaylı ya da doğrudan yerli ürünlere uygulamakta olduğu vergilerden daha yüksek iç vergilendirme uygulayamamaktadır. Avrupa Birliği vergilendirme ile ilgili yapmış olduğu düzenlemeler doğrultusunda adil rekabet ortamını olumsuz yönde etkileyen durumların önüne geçmek istemiştir. (ÇİÇEK & UĞUR, 2019) ¹⁴⁷

¹⁴⁶ Uğur Çicek, Kübra Uğur, Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkelerinin Dolaylı-Dolaysız Vergiler Açısından Karşılaştırılması, Vizyoner Dergisi, (2019), syf.2

¹⁴⁷ Uğur Çicek, Kübra Uğur, Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkelerinin Dolaylı-Dolaysız Vergiler Açısından Karşılaştırılması, Vizyoner Dergisi, (2019), syf.2

Vergi gelirlerinden elde edilen hasılatla değil, o vergi gelirini nasıl elde edileceğine odaklanmak çok önemlidir. Elde edilen vergi geliri kaynaktan daha az, harcamalardan daha çok alındığı takdirde vergi gelirleri düşük gelire sahip olan toplumun sırtına yük olarak binecektir. Örneğin; asgari maaş alan bir kişinin cebine henüz para girmeden üç adet vergi çeşidine maruz kalmaktadır: Gelir Vergisi, SGK Primi ve Damga Vergisi. Bu vergiler brüt maaşından alındıktan sonra net maaşı cebine girmektedir. Sonrasında harcamaları yoluyla dolaylı vergiler alınmaktadır. Böylece toplanan vergi gelirleri toplumun sırtına bir yük gibi binmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi Avrupa Birliği ülkelerinde dolaylı vergiler, doğrudan alınan vergilere nazaran çok daha aşağı seviyelerde kalmaktadır. Bu ülkelerde toplanan vergi hasılatı; kişilerin elde etmiş oldukları kazançla göre vergi alınıp, harcamaları üzerinden toplanan vergilerin çok daha düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir.

Tablo 20. 2010 ile 2017 Dönemi Avrupa Birliği Ülkelerinde Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AB-19	33.2	33.1	33	32.7	33	33.1	32.9	32.7
AB-28	34.9	35	35	34.8	35.1	35.2	34.9	34.7
Belçika	30.5	29.9	29.9	29.3	29.3	29.4	30.4	30
Bulgaristan	54.9	54.4	56	54.7	52.4	53.4	53.6	51.3
Çek Cumhuriyeti	34.6	35.9	36.6	37	35.5	36.5	35.9	35.7
Danimarka	36.4	36.6	36	35.8	33.5	35.5	35.6	35.3
Estonya	41.8	43.2	43.9	42.6	43.2	43.2	44.2	43.8
Almanya	29.7	29.8	29.2	28.7	28.5	28.5	27.9	27.5
İrlanda	39.3	37.5	37.5	37.8	38.1	37.3	37.5	37
Yunanistan	39.7	40.4	39	40.4	43.9	44.5	45	44.4
Fransa	35	35	34.6	34.3	34.5	34.9	35.3	35.3
İspanya	33.1	32.3	32.9	34.4	34.7	35.7	35.4	35
İtalya	34	34.4	35.5	34.7	35.9	35.5	34.4	34.8
Hırvatistan	48.9	48.9	50.5	51.2	50.6	51.5	51.4	52
Letonya	43.6	43.6	43.8	44.6	45.4	46	46.4	45.5

Kıbrıs Rum Kesimi	45.3	43.3	44.3	43.5	44.6	45	45.8	46.7
Litvanya	42.5	43.4	42.1	41.5	41.5	41.2	40.2	40.3
Lüksemburg	32.7	33.2	33.5	33.6	35	32.3	31.8	31.2
Malta	43.4	42.5	41.2	40.1	40.7	40.7	39.8	39.5
Macaristan	47.1	47.5	48.6	48.7	48.5	48.5	46.6	47.4
Hollanda	32	31.4	30.6	31	31.4	31.2	31.1	30.9
Avusturya	35.1	35.1	35.1	34.2	33.8	33.5	34.6	34.1
Polonya	44.3	43.9	41	40.7	40.7	40.2	40.9	40.9
Portekiz	43.8	43.2	43.9	40.5	41.7	42.4	43.5	43.8
Romanya	45.2	46.4	47.6	46.7	46.4	47.6	44	41.6
Slovenya	38.3	38.7	39.5	41.2	41.1	40.8	40.2	39.5
Slovakya	36.6	37.4	35.6	34.7	34.7	34.1	33.5	33.6
Finlandiya	31.9	33.1	33.2	33.2	33	32.5	33	32.8
İsveç	51.8	52	52.4	51.9	51.6	51	51.2	51.1
Birleşik Krallık	36.5	37.5	38.3	38.7	39.3	39.1	38.7	38.3

Kaynak: European Commision, Taxations and Customs Union.¹⁴⁸

13.2. Avrupa Birliği’nde Doğrudan (Dolaysız) Vergiler

“Dolaysız vergiler vergi mükellefi tarafından vergisi ödenen gelir ve servet üzerinden alınan vergilerdir. Bu vergiler gelir vergisi, kurumlar vergisi ve yerel bazı vergilerden oluşmaktadır. Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Antlaşma’ da yer alan hükümlerde dolaysız vergilerin uyumlaştırması konusu açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte dört temel özgürlüğü engellediği aşama da ülkeler bu vergi türlerinde uyumlaştırmaya gitmeleri gerekmektedir. Bu temel özgürlükler ise; kişiler, mallar, sermayeler ve hizmetlerden oluşmaktadır. Birlik dolaysız vergilerin uyumlaştırması konusunda ilerleme kaydedememiş ancak kurumlar vergisi alanına daha fazla odaklanma yaşamışlardır.” (ÇİÇEK & UĞUR, 2019)¹⁴⁹

¹⁴⁸ European Commision, Taxations and Customs Union (2017)

¹⁴⁹ Vizyoner Dergisi (2019), Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkelerinin Dolaylı Dolaysız Vergiler Açısından Karşılaştırılması, syf 9.

Tablo 21. 2010-2017 Dönemi Avrupa Birliği Ülkeleri Dolaysız (Doğrudan) Alınan Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payları (%)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AB-19	30.8	31.2	31.7	32.2	31.9	32.2	32.3	32.6
AB-28	33.2	33.3	33.6	34	33.9	34.2	34.2	34.3
Bulgaristan	19.5	19.1	18.4	18.9	19.9	19.5	19.4	20.4
Belçika	37.3	37.9	38.1	39.1	39.2	38.8	38.5	39.5
Danimarka	63.8	63.7	64.2	65.7	68.2	66.4	65.3	65.4
Çek Cumhuriyeti	20.8	20.7	20.3	20.6	21.6	21.2	21.8	21.8
Almanya	29.4	30.2	31.1	32	32.1	32.4	33	33.3
Estonya	19.8	19.9	20.8	22.7	23	23.4	22.4	22.1
İrlanda	42.6	43.8	45.5	44.8	44.8	46	45.8	46.1
Yunanistan	26.1	27.8	30.4	29.6	27.2	26.6	26.7	26.1
İspanya	31	31.7	33	32.6	31.9	31.7	31.4	31.6
Fransa	27.4	28.1	28.9	29.3	28.9	29	28.7	29
Kıbrıs Rum Kesimi	29.5	31.8	31.2	32.7	30.8	29.8	28.8	27.6
Hırvatistan	18.4	18.2	17.6	17.9	17.1	16.4	17.2	16.6
İtalya	34.6	34.4	34.4	35.1	34.1	34.3	35.4	34.8
Letonya	26	25.8	26.4	26.4	26.3	26.2	27.1	27.6
Litvanya	16.3	16	17.9	18.4	18.3	18.8	19	18.2
Macaristan	21.1	17.2	17.7	17.4	17.8	18	19	19.4
Lüksemburg	38.3	37.7	37.4	37.4	36.6	38.9	39.9	40.3
Malta	39	39.3	40.9	42.3	42.3	42.3	43.4	44
Hollanda	31.6	30.3	28.7	28.3	29.1	31.1	30.7	33.4
Avusturya	30.9	31	31.3	32	32.3	32.9	30.8	31.1
Polonya	21.3	21.2	21.8	21.1	21.3	21.4	21.3	21.5
Portekiz	28	29.3	28.8	33.5	32.1	31.5	30	29.4
Romanya	21.9	21.5	20.9	21.7	22.6	23.6	24.9	24.4
Slovenya	21.7	21.4	20.4	19.2	19.7	19.8	20.5	20.7

Birleşik Krallık	44.7	43.9	42.7	42.7	42.2	42.3	42.5	42.6
İsveç	42	41.5	40.9	41.5	41.8	42.6	42.5	42.7
Finlandiya	38.4	38.2	37.2	37.9	38.1	38.5	38	39.3
Slovakya	20.1	20.1	20.6	21.1	22.1	22.9	22.7	22.3

Kaynak: (European Commision, Taxations and Customs Union, 2018)¹⁵⁰

Tablodan da görüldüğü üzere Avrupa Birliği ülkelerinde doğrudan alınan vergilerden elde edilen gelirin en yüksek orana sahip olan ülke yüzde 65,4 ile Danimarka'dır. İrlanda yüzde 46,1 ve Malta yüzde 44 ile ardından gelmektedir. İrlanda, Danimarka ve Malta gibi ülkeler doğrudan alınan vergi gelirinin yüksek olduğu AB ülkelerinde vergi adaletinin daha fazla olduğu söylenebilir. Doğrudan alınan vergi gelirinin ise en düşük yüzdeye sahip olan ülke yüzde 16,6 ile Hırvatistan'dır. Genel olarak tabloyu incelediğimizde Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasında 2010-2017 yılları arasında bir istikrar söz konusudur. Yüzde 33-34 civarlarında seyretmektedir.

¹⁵⁰ European Commision, Taxations and Customs Union, (2018).

14. BİRTAKIM AVRUPA ÜLKELERİ’NİN KISACA VERGİ SİSTEMLERİ

14.1 Kısaca Belçika Vergi Sistemi

İkametgahı Belçika’da bulunan insanlar dünya üzerindeki kazanç ve gelirlerinden ötürü vergilemeye dahildirler. Belçika’da ikametgahın olmasının açıklaması; kişinin Belçika’da hayatını idame ettirmesi veya kazancı sağladığı asıl yerin Belçika olması anlamına gelmektedir. Belçika’da ikametgahı olmayanlar Belçika sınırları içerisinde faaliyetleri sonucu elde etmiş oldukları kazanç ve gelirleri üzerinden “yerleşik olmayan gelir vergisi” ödemek zorundadırlar. Gelir vergisi kişinin aile bireylerini de dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Yani; mükellef olan kişinin, eşinin ve bakmak ile yükümlü olduğu evlatlarının geliri birlikte ele alınmaktadır. Kısaca ailenin toplam geliri dikkate alınmaktadır.

Belçika’da iş göremezlik maksadıyla kişilere ödenmekte olan sosyal güvenlik yardımları da vergilendirmeye tabi değildir.

Tablo 22. Belçika Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi Tarifesi	Vergi Oranı
8.680 Euro’ya kadar	%25
8.680 – 12.360 Euro Arası	%30
12.360 – 20.600 Euro Arası	%40
20.600 – 37.750 Euro Arası	%45
37750 Euro Üzeri	%50

Kaynak: <http://www.kpmg.com> , (2014)

İkametgahı Belçika’da olan vatandaşlar için geçerli olan vergi yüzdeleri ikametgahı olmayan kişiler için de geçerlidir. Tablodan da görüleceği üzere Belçika’da 5 kademeli artan oranlı gelir vergisi tarifesi vardır.

Tablodan da görüldüğü üzere 8.680 Euro'ya kadar gelir elde eden kişiler %25, 8.680 ile 12.360 Euro arasında gelir elde eden kişiler %30, 12.360 ile 20.600 arası gelir elde eden kişiler %40, 20.600 ile 37.750 arası gelir elde eden kişiler %45, 37.750 Euro üzerinde gelir elde eden kişiler ise %50'lik bir oranla gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla Belçika Vergi Sistemi'nde tek bir oranda gelir vergisi alınması söz konusu değildir. Kişilerin kazancının oranına göre gelir vergisi alınmaktadır.

Bu bilgiler haricinde sahip olunan çocuk sayısı ile farklılık göstermesiyle; bir çocuk için 1.500 Euro, iki çocuk için 3.870 Euro, üç ve daha fazla çocuk için 8.670 Euro matrahtan indirilmektedir. Belçika'da yerleşik olmayan insanlar veya toplam elde edilen gelirin en az %75'ini Belçika'da kazanmayanlar bu indirimden faydalanmamaktadır. (EGELİ & EROĞLU, 2016)¹⁵¹

Belçika'da dolaylı vergilendirmeler şu şekilde sınıflanmaktadır:

- Katma Değer Vergisi
- Özel Tüketim Vergisi
- Çevre Vergileri
- Gümrük Vergileri
- Taksi Hizmetleri Vergisi
- At Yarışı Bahsi Oynanan Yerler Vergisi şeklindedir.

14.1.1 Belçika'da katma değer vergisi

Hizmet ya da mal satın alımı ile uğraşmakta olan her türlü gerçek veya tüzel kişi, Katma Değer Vergisi'ne dahildir. Belçika sınırları içerisinde hizmet ve mal satışı, Avrupa Birliği dışından Belçika'ya mal ithalatı ve birlik içindeki malların Belçika'da satın alımı, Katma Değer Vergisi'ne dahildir. Katma Değer Vergisi oranları; %0, %6, %12 ve %21 olmak üzere 4 farklı vergi oranları mevcuttur. En çok kullanılmakta olan oran ise %21'dir. (<https://www.hollandaligurbetciler.nl>, 2011)¹⁵²

Yiyecek, içecek, su, sportif faaliyetler, ilaç, hayvancılık, sosyal konutlar, eski ev tadilatı, yayın ve birtakım laboratuvar hizmetlerinde Katma Değer Vergisi'nin oranı %6'dır.

¹⁵¹ Haluk Egeli, Abdulkrim Eroğlu - Uluslararası Vergi Sorunları Bağlamında Belçika Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi, Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi, (2016) syf.7

¹⁵² <https://www.hollandaligurbetciler.nl/konu-belcika%E2%80%99da-vergilendirme.html>, Belçika'da Vergileme (2011)

14.1.2 Belçika’da özel tüketim vergisi

Belçika’da Özel Tüketim Vergisi; petrol ürünleri, tütün ve tütün ürünleri, alkollü içecekler üzerinden ithalatçı ve üreticilerden tahsil edilmektedir. İthalatçı ve üreticiler de bu vergiyi tüketicilere yansıtmaktadır.

Belçika’da Özel Tüketim Vergisi’ni özetleyecek olursak; alkollü içecek bazında bira üzerinden alınmakta olan vergi, biranın miktarına göre değişim göstermektedir. 12.500 hektolitrelık bölüm için vergi oranı her bir hektolitreye için 1,4873 Euro’dur. 25.000 hektolitreye için 1,5369 Euro’dur. 50.000 hektolitreye için 1,5865 Euro’dur. 75.000 hektolitreye için 1,6361 Euro’dur. 200.000 ve üzerindeki hektolitreye için 1,6857 Euro Özel Tüketim Vergisi alınmaktadır. Bir hektolitreye saf alkol için ise 562,43 Euro alınırken, şarap ve bira haricindeki fermente içecekler özelinde Özel Tüketim Vergisi tahsil edilmemektedir. Tütün ürünleri bazında alınan Özel Tüketim Vergisi; her bin adet sigara için 15,93 Euro, her bin adet ince sigara (slim sigara) ve diğer tütün ürünleri için (puro, aroma içeren sigaralar, pipo vs.) 7,96 Euro Özel Tüketim Vergisi tahsil edilmektedir. Petrol ürünleri üzerinden alınan Özel Tüketim Vergileri litre ve kilogram üzerinden hesaplanmaktadır. 1000 litre ve 1000 kilogram şeklindedir ve 17,10 ile 637,67 Euro aralığında değişim göstermektedir. (<http://taxadviserseurope.org>, 2020)¹⁵³

14.2 Kısaca Almanya Vergi Sistemi

Almanya’da yaşamını sürdüren bütün insanlar gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Türk Vergi Sistemi’nde bulunduğu gibi dar ve tam mükellefiyet ayrımı söz konusudur. Almanya’da gelir vergisi yüzde 0 ile 45 arasında değişim göstermektedir. 2021 önceki gelir vergisi hesap dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 23. Almanya Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi Tarifesi	Vergi Oranı
9.000 Euro’ya kadar	%0
9.001 ile 54.949 Euro arası	%14
54.950 ile 260.532 Euro arası	%42
260.533 Euro üstü	%45

¹⁵³ <http://taxadviserseurope.org/taxation/excise-duties/belgium>, Tax Policy Of Belgium, (2020)

Kaynak: (<https://dendax.com/tr>, 2019)¹⁵⁴

Almanya’da temel muafiyet miktarı yıllık olarak hesaplanmaktadır. 2021 yılı itibarı ile bu tutar güncel olarak 9744 Euro’dur. Eğer gelir bu tutarın altında kalmaktaysa, vatandaş gelir vergisi ödemek durumunda değildir. Bu tutarın üzerinde gelir elde eden kişiler gelir vergisine tabi tutulmaktadır. (<https://handbookgermany.de/>, 2021)¹⁵⁵

Elde edilmiş olunan gelirler; vergi kanununda belirtilmiş, elde edilen gelire bağlantılı olan giderlerden çıkartılır. Kalan miktardan birtakım özel giderler (bazı sigortalar) de düşülmektedir. Kalan miktar üzerinden insanlar kişisel gelir vergisine tabi tutulmaktadır.

Gelir vergisinde vergilendirme, “orantılı artan tarife” söz konusudur. Ödeme gücüne göre vergileme gerçekleştirilmektedir. Yani; vergi tarifi, gelirin oranına göre değişiklik göstermektedir. Gelir artış gösterdikçe, ödenen vergi yüzdesi de buna orantılı olarak yükselmektedir. (<https://www.deutschland.de/>, 2019)¹⁵⁶

Birden çok gelire sahip olan vatandaşlar yıllık olarak gelir vergisi beyannamesi vermek durumundadırlar. Tek bir gelire sahip olan vatandaşların böyle bir zorunluluğu bulunmamaktadır.

Almanya’da Özel Tüketim Vergisi gibi bir vergi bulunmamaktadır.

14.2.1 Almanya’da katma değer vergisi

Almanya’da Katma Değer Vergisi, yapılmakta olan mal ve hizmetler sonucunda ödenen vergilerdir. Katma Değer Vergisine dahil olmayan birtakım istisnalar da bulunmaktadır. Örneğin; (<https://www.ecovis.com>, 2015)¹⁵⁷

- İhracat
- Sosyal İstisnalar

¹⁵⁴ <https://dendax.com/tr/ulkeler/almanya-vergi-iadesi#:~:text=Almanya'da%20bir%20ki%C5%9Finin%20gelirine,%25%2014%20ila%20%25%2045%20aras%C4%B1ndad%C4%B1r.&text=T%C3%BCm%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fanlar%20ve%20serbest%20meslek%20sahibi%20ki%C5%9Filer%20gelir%20vergi%C3%B6demek%20zorundad%C4%B1r.> , Almanya’da Vergi Sistemi, (2019)

¹⁵⁵ <https://handbookgermany.de/tr/work/german-tax-system.html> (2021)

¹⁵⁶ <https://www.deutschland.de/tr/topic/ekonomi/almanyadaki-vergiler-gelir-vergisinin-kisa-izahi> (2019)

¹⁵⁷ <https://www.ecovis.com/fokus-tuerkei/alman-vergi-sistemi-hakknda/#:~:text=Almanya%C2%B4da%20b%C3%BCt%C3%BCn%20ger%C3%A7ek,b%C3%BCt%C3%BCn%20d%C3%BCnya%20geliri%20ile%20vergilendirilir> , Almanya Vergi Sistemi, (2015)

- Avrupa Birliği dahilindeki ihracatlar (Böyle bir durum söz konusu olursa diğer Avrupa Birliği ölkelerine Katma Değer Vergisi ödenmektedir.)

- Bazı konularda (uzun dönemli) kira gelirleri (birtakım durumlarda talep üzerine Katma Değer Vergisi ödenebilir.)

- Diğer istisnalar (birçok istisna mevcut olmaktadır.)

Genel bağlamda Katma Değer Vergisi oranları şu şekildedir:

- %19 genel olarak tabi tutulan orandır. (Covid-19 sebebiyle 1.07.2020 – 31.12.2020 tarihleri arasında %16 olarak hesaplanmaktadır.) (<https://www.grantthornton.com.tr>, 2020)¹⁵⁸

- %7 genel olarak yiyecek ve içeceklerde yani temel gıda maddeleri için tabi tutulan orandır. (Covid-19 sebebiyle 1.07.2020 – 31.12.2020 tarihleri arasında %5 olarak hesaplanmaktadır.) (<https://www.grantthornton.com.tr>, 2020)¹⁵⁹

- Birtakım zirai kazanç sahiplerinde %5.5, %10.7 ve %19 olarak hesaplanmaktadır.

14.3. Kısaca Fransa Vergi Sistemi

Tablo 24. Fransa Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi Tarifesi	Vergi Oranı
6.011 Euro'ya kadar	%0
6.012 ile 11.991 Euro arası	%5.5
11.992 ile 26.631 Euro arası	%14
26.632 ile 71.397 Euro arası	%30
71.398 ile 151.200 Euro arası	%41
151.200 Euro üstü	%45

Kaynak: (AKSÜMER, 2014)¹⁶⁰

¹⁵⁸ <https://www.grantthornton.com.tr/en-guncel/makaleler/almanya-maliye-bakanligi-covid-19-destek-paketi/>, Almanya Maliye Bakanlığı Covid-19 Destek Paketi, (2020)

¹⁵⁹ <https://www.grantthornton.com.tr/en-guncel/makaleler/almanya-maliye-bakanligi-covid-19-destek-paketi/>, Almanya Maliye Bakanlığı Covid-19 Destek Paketi, (2020)

¹⁶⁰ Ertunç Aksümer - Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış, Vergi Raporu, (2014), syf.180

Fransa Vergi Sistemi'nde gelir vergisi tablodaki gibidir. 6.011 Euro'ya kadar gelir elde eden kişilerden herhangi bir gelir vergisi alınmamaktadır. 6.012 ile 11.991 Euro arası gelir elde eden kişiler %5,5 oranında bir vergiye tabi tutulmaktadır. 11.992 ile 26.631 Euro arası gelir elde eden kişiler ise %14 oranında vergi ödemektedirler. 26.632 ile 71.397 Euro aralığında gelir elde etmiş kişiler ise 30 oranında vergi ödemektedirler. Bu şekilde kademeli olarak gelir vergisi sistemi yaşamını sürdürmektedir.

Almanya ve Belçika Vergi Sistemleri'nde olduğu gibi Fransa Vergi Sistemi'nde de gelir vergisi tek bir oran üzerinden toplanmamaktadır. Kazancın sahip olduğu orana göre gelir vergisi vatandaşlardan alınmaktadır.

Yurt içinde ve yurt dışında elde etmiş oldukları tüm gelirleri üzerinden tam mükellefler, gelir vergisine tabi olmaktadır. Dar mükellefler yalnızca Fransa'da elde ettikleri gelirleri üzerinden gelir vergisine tabi olmaktadırlar. (AKSÜMER, 2014)¹⁶¹

14.3.1 Fransa'da katma değer vergisi

En kapsamlı bir biçimde Avrupa kıtasında, Fransa'da uygulanmaya başlanmıştır. İngiltere'nin satış vergisine, Fransa Katma Değer Vergi sistemi uzun yıllar boyunca karşın olarak durmuştur. Bu tartışma iki ülke arasında uzun yıllar boyunca devamını göstermiş ve bunun sonucunda Katma Değer Vergisi, 1967 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülkeler tarafından kabul görmüştür. 1967 yılından itibaren Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin hepsinin kendi iç hukuklarına Katma Değer Vergisi'ni entegre etmesini zorunlu hale getirilmiştir. Bunun sonucunda Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında Katma Değer Vergisi'nin genel anlamda uyumlu hale getirilmesi düşüncesi başarılı bir halde sonuçlanmıştır.

Fransa'da Katma Değer Vergisi, diğer araştırdığımız ülkelerdeki gibi o ülke içerisinde sağlanan hizmet ve mallar dahilinden alınmakta olan bir vergi olarak tanımlanmıştır.

Türkiye'deki standart Katma Değer Vergisi'nin %18 olmasından baz alacak olursak, Fransa'daki standart Katma Değer Vergisi %19,6'dır. Genel bağlamda temel gıdalardaki oran %5,5 ve %7'dir. Sosyal güvenlik sistemi tarafından geri ödenen ilaçlar ve bazı süreli

¹⁶¹ Ertunç Aksümer - Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış, Vergi Raporu, (2014), syf.180

yayınlar için uygulanan oran da %2,1'dir. (AKSÜMER, Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış, 2014)¹⁶²

14.3.2 Fransa'da özel tüketim vergisi

Özel Tüketim Vergisi Fransa'da, ülke içerisinde üretilmekte olan mallardan alınan bir vergi türüdür. Fransa'da; alkol, tütün, eğlence üzerinden alınan vergiler (genel sportif faaliyetler ve bahis oyunları gibi.), kıymetli madenler (altın ve elmas gibi.) ve benzin gibi ürünlerden alınan bir vergi türüdür. Tıpkı Katma Değer Vergisi'nde olduğu gibi, Özel Tüketim Vergisi de dolaylı olarak tüketicilerin ödemiş olduğu bir vergidir.

14.3.3 Fransa'da vergi indirimleri

Fransa'da bireyler çeşitli vergi indirimi haklarına sahip olmaktadır. Bu indirimler şu şekilde sınıflanmaktadır: (<https://tr.campwaltblog.com>, 2021)¹⁶³

- Yardım masrafları
- Sağlık sigortasının maliyeti
- Mesleki birtakım giderler. Çalışma envanteri edinme maliyeti, eğitim kursları, üretim faaliyetleri için bina kiralamak vb.
- Yetkisiz bir aile ferdinin masrafları
- Okul öncesi, üniversiteler, liseler ve okullardaki çocukların bakımlarının ödenmesi
- Konut inşaatı maliyeti ve korunması şeklindedir.
-

14.4 Kısaca İngiltere Vergi Sistemi

İngiltere'de doğrudan alınan vergiler ağırlıklı bir vergi sistemi geçerlidir.

Doğrudan alınmakta olan vergilerde gelir vergisini inceleyecek olursak:

Tablo 25. İngiltere Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi Tarifesi	Vergi Oranı
------------------------	-------------

¹⁶² Ertunç Aksümer - Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış, Vergi Raporu, (2014), syf.180

¹⁶³ <https://tr.campwaltblog.com/4043415-income-tax-in-france-features>, Income Tax in France Features, (2021)

Yıllık geliri 12.500 £ ve az olanlar için	%0
Yıllık geliri 12.501 £ ile 50.000 £ arası olanlar için	%20
Yıllık geliri 50.001 £ ile 150.000 £ arası olanlar için	%40
150.000 £ ve üzeri olanlar için	%45

Kaynak: <https://londra.life/>, (2019)¹⁶⁴

Tabloyu incelediğimiz zaman İngiltere’de yıllık geliri 12.500 £’dan az kazanan kişiler herhangi bir vergi tabi tutulmamaktadır. Yıllık geliri 12.501 £ ile 50.000 £ arası gelir elde eden kişiler ise %20’lik bir gelir vergisine tabidirler. Yıllık geliri 50.001 £ ile 150.000 £ arası olan kişiler ise %40 gelir vergisi ödemektedirler. Son olarak yıllık geliri 150.000 £’dan fazla olan kişiler de %45 oranında gelir vergisine tabi tutulmaktadırlar. İngiltere’de gelir vergisi yapı yönünden diğer incelemiş olduğumuz Avrupa Ülkeleri’ndeki gelir vergi alımı yöntemlerine oldukça benzemektedir.

Gelir vergisi İngiltere’de 5 Nisan ile bir sonraki yılın 6 Nisanı arasında hesaplanmaktadır. İngiltere’de bu süreç içerisinde 183 günden fazla kalan her insan gelir vergisi ödemek durumundadır. Bahsedilen 183 günlük süre birkaç ziyaretten oluşsa da, devamlı kalırsa da fark etmemektedir. (<https://www.dilokulubul.com>, 2019)¹⁶⁵

İngiltere’de dolaylı vergiler şu şekildedir: (Türmob Yayınları, 2019)¹⁶⁶

- Katma Değer Vergisi
- Damga Vergisi
- Hava Yolculuğu Harcı

14.4.1 İngiltere’de katma değer vergisi

İngiltere’nin de Avrupa Ekonomik Topluluğu’na katılması ile beraber; Satın Alma Vergisi’ni yürürlükten kaldırıp, 1 Nisan 1973’te Katma Değer Vergisi’ni yürürlüğü

¹⁶⁴ <https://londra.life/para-ve-ekonomi/ingilterede-gelir-vergisi-sistemi.html>, İngiltere’de Gelir Vergisi Sistemi, (2019)

¹⁶⁵ <https://www.dilokulubul.com/ulke-rehberi/ingiltere-rehberi/gelir#:~:text=Vergi%20Oranlar%C4%B1,40%20oran%C4%B1nda%20gelir%20vergisi%20kesilmektedir.,> İngiltere Ülke Rehberi, (2019)

¹⁶⁶ Birleşik Krallık Katma Değer Vergisi Sisteminin Temel Özelliklerine İlişkin Rapor, Türmob Yayınları, (2019), syf.12

sokmuştur. İlk olarak, birçok mal ve hizmet için tek bir Katma Değer Vergisi oranı (%10) belirlenmiştir. (TürmobYayınları, 2018)¹⁶⁷

Avrupa Birliği düzenlemelerine göre, Avrupa Birliği'ne üye olan herhangi bir ülkenin standart Katma Değer Vergisi oranı %15'ten daha düşük olmamalıdır. Ülkelerin daha düşük bir Katma Değer Vergisi oranı belirlemek istemeleri durumunda Avrupa Konseyi, kamunun yararına olduğu durumlarda geçici olarak düşürülmesini onaylamalıdır. Bu bağlamda, İngiltere Katma Değer Vergisi sisteminde üç farklı oran bulunmaktadır. (TürmobYayınları, 2018)¹⁶⁸

İngiltere'de Katma Değer Vergisi bazında 3 farklı vergi oranı kullanılmaktadır. Birçok hizmet ve mal alışverişlerinde %20'lik oran tercih edilmektedir. Bunun dışında çocuk koltukları, enerji tasarrufuna katkısı bulunan ev araç gereçleri gibi hizmetlerde %5'lik bir vergi oranı mevcuttur. Son olarak birçok gıda ürünlerinde ve çocuk elbiselerinde herhangi bir Katma Değer Vergisi alınmamaktadır. (<https://businessht.bloomberght.com>, 2017)¹⁶⁹

14.4.2 İngiltere'de vergiyi doğuran olay

Tablo 26. İngiltere'de Vergiyi Doğuran Olay

Durum	Vergileme Noktası
Faturanın Düzenlenmemiş Olduğu Durumlarda	Teslim Zamanı
Katma Değer Vergisi Faturası Düzenlenmesi Durumunda	Fatura Zamanı
Katma Değer Vergisi Faturası Teslim Tarihinden 15 Gün ve Sonraki Bir Tarihte Düzenlenmesi Durumunda	Teslimin Gerçekleştiği Vakit
Teslim Öncesinde Ödeme Gerçekleşmiş ya da Fatura Düzenlenmesi Durumunda	Fatura veya Ödeme Zamanı (Öncelikle Hangisi Gerçekleşmiş İse)
Teslim Öncesinde Ödeme Gerçekleşmiş Fakat Henüz Fatura Düzenlenmemesi Durumunda	Ödemenin Gerçekleştiği Vakit

Kaynak: (Türmob Yayınları, 2018)¹⁷⁰

¹⁶⁷ İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Özellikleri, Türmob Yayınları – 495, (2018), syf.26

¹⁶⁸ İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Özellikleri, Türmob Yayınları – 495, (2018), syf.26

¹⁶⁹ <https://businessht.bloomberght.com/piyasalar/haber/1521240-ingiliz-modeli-kdvde-bilmeniz-gerekenler>, İngiliz Modeli KDV'de Bilmeniz Gerekenler (2017)

¹⁷⁰ İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Temel Özellikleri, Türmob Yayınları, (2018), syf.31

İngiltere’de vergiyi doğuran olay durumları tablodaki gibidir. Faturanın henüz düzenlenmediği durumlarda vergiyi doğuran olay mükellefin ürünü teslim aldığı tarihi kapsamaktadır. Fatura düzenlenmiş ise, fatura zamanı vergileme noktasıdır. Katma Değer Vergisi faturası teslim tarihinden 15 gün ya da sonraki bir dönemde düzenlenirse mükellefin ürünü teslim aldığı tarih vergileme noktasıdır. Teslimat öncesinde ödeme gerçekleşirse ya da fatura düzenlenirse fatura düzenleme tarihi veya ödeme zamanından hangisi önce gerçekleşirse vergiyi doğuran zaman o tarihi kapsamaktadır. Teslimat öncesinde ödeme gerçekleşirse ama henüz fatura düzenlenmezse, ödemenin gerçekleştiği vakit vergileme tarihi olarak baz alınmaktadır.

14.4.3 İngiltere’de vergi cezaları

Aşağıdaki durumların oluşması halinde birtakım cezalar uygulanmaktadır. (TürmobYayınları, 2018)¹⁷¹

- İngiltere Vergi İdaresi; mükellef gelirini daha düşük gösterip, beyanda bulunduğunda ve bunun yanlış olduğunu 30 gün içerisinde İngiltere Vergi İdaresi’ne bildirmemesi durumunda tarhiyatının %30 oranında ceza uygulanmaktadır.
- Gelirin eksik beyan edilmesi, dikkatsizlik veya bilerek yapılmış olan vergi ziyayı olması durumunda ödenecek verginin %100’ü oranında ceza uygulanmaktadır.
- İngiltere Vergi İdaresi, mükellefin beyannamesinin internetten online bir şekilde göndermesi gerektiğini mükellefe bildirmesine rağmen, kağıt ortamında göndermesi durumunda 400£ ceza uygulanmaktadır.
- İngiltere Vergi İdaresi, zamanında ödenmemiş olan vergiler için %2,75 oranında mükellefi faiz cezası vermektedir. Eğer ödeme yapılmazsa en fazla 2 yıl boyunca faiz hesaplanmaktadır. Devam etmesi durumunda cezalar daha da ağırlaşmaktadır.
- Faiz cezalarında indirim söz konusu değildir.
- Mükellef hatalı bir şekilde fazladan Katma Değer Vergisi ödemiş ise İngiltere Vergi Dairesi faiz ödememektedir.

¹⁷¹ İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Temel Özellikleri, Türmob Yayınları, (2018), syf.28

14.5. Kısaca Hollanda’da Vergi Sistemi

2021 yılı itibariyle Hollanda Vergi Sistemi’nde çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Alım gücünde artışlar söz konusudur. 2020 yılı öncesi gelir vergisi ve sosyal güvenlik primleri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 27. Hollanda’da 2020 Yılı Öncesi Gelir Vergisi ve Sosyal Güvenlik Primleri

Kategori	Vergileme Noktası
1	Evden veya meslekten elde edilen gelirler dahil olmaktadır. Bu gelirlerden 33,60 ile %52 arasında kademeli bir şekilde değişim gösteren gelir vergisi ve sosyal güvenlik kesintisi yapılmaktadır.
2	Faiz gelirleri açısından önemli tutarlarda elde edilen gelirler, bu kategoriye dahil olmaktadır. Vergi oranı %25’tir.
3	Yatırım ve tasarruflardan elde edilmekte olan gelirler bu kategorinin kapsamındadır. Oranı %30 olup, toplamın net değeri üzerinden %4’lük sabit kar hesaplanarak, hesaplanan kar üzerinden oran uygulanmaktadır. Bu malların (kiraya verilen mülk, tasarruf mevduatı, hisseler vb. olabilir) net değerinden, borçlar çıkarıldıktan sonra geriye kalan değerdir.
	Baz alınan tarihler 1 Ocak – 31 Aralık’tır. Vergileme, değeri 20.315 Euro’dan yüksek olan değerlere uygulanmaktadır.

Kaynak: (<https://www.hollandaligurbetciler.nl>, 2011) ¹⁷²

2021 yılından itibaren yürürlüğe giren gelir vergisi uygulaması 2 kademeli bir gelir vergisi sınıflamasıdır. Yıllık 68.507 Euro’ya kadar brüt maaş elde eden kişiler %37,35 gelir vergisi ödemek durumunda iken, Bu maaşın üstünde kazanç elde eden kişiler ise %49,50 oranında gelir vergisi ödeme durumundadırlar. Bu karar ile birlikte, çalışanların eline daha fazla net maaş geçmektedir. Örneğin; eline yıllık 40.000 Euro brüt maaş geçen birinin yılda 1.200 Euro daha fazla maaş geçecek. (turkinfo.nl, 2019)¹⁷³

Hollanda’da 2021 yılından itibaren yürürlüğe girecek olan vergi değişikliklerinde alım gücü artmaktadır. Ortalama olarak %2,1 düzeyinde bir artış söz konusudur. Çalışan

¹⁷² Hollanda Vergi Sistemi, <https://www.hollandaligurbetciler.nl/konu-hollanda-vergi-sistemi-hakkinda.html>, (2011)

¹⁷³ <https://www.turkinfo.nl/hollanda-da-2020-yilinda-yapilacak-degisiklikler-vergi-gelir-ve-sirket-vergisi-saglik-sigortasi-maaslar/25583/>, Hollanda’da 2020 yılında yapılacak değişiklikler vergi, gelir ve şirket vergisi, sağlık sigortası, maaşlar, (2019)

kesimin %2,4 artarken, emeklilerin ve ödenek alan kesimin ise %1,4 oranında alım gücü artmaktadır. Oranlar tablodaki gibidir:

Tablo 28. Hollanda Gelir Vergisi Oranları

Yıllık Gelir	Alım Gücü Artışı
22.000 Euro'ya kadar	%1,4
22.000 Euro ile 35.000 Euro arası	%1,8
35.000 ile 52.000 Euro arası	%2,2
52.000 ile 75.000 Euro arası	%2,4
75.000 Euro ve üstü	%2,3

Kaynak: (<https://www.turkinfo.nl/>, 2019)

Hollanda'da gelir vergisi değişikliği sonrası alım gücünde çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Yıllık 22.000 Euro'ya kadar gelir elde eden kişilerin alım gücü artışı %1,4 olurken, 22.000 Euro ile 35.000 Euro arasında kazanç elde edenlerin %1,8, 35.000 Euro ile 52.000 Euro arası %2,2, 52.000 Euro ile 75.000 Euro arası %2,4, 75.000 Euro'nun üstünde gelir elde eden kişilerde ise %2,3'lük bir artış söz konusudur.

Hollanda'da dolaylı vergiler aşağıdaki gibidir: (<https://www.hollandaligurbetciler.nl>, 2011)¹⁷⁴

- Katma Değer Vergisi
- Özel Tüketim Vergisi
- Hukuki İşlem Vergileri (Devir Vergisi, Sigorta Vergisi, Otomobil ve Motosiklet Vergileri)
- Motorlu Araç Vergisi
- Çevre Vergileri (Yeraltı Suyu Vergisi, Musluk Suyu Vergisi, Atık Vergisi, Kömür Vergisi, Enerji Vergisi, Ambalaj Vergisi)
- Gümrük Vergisi

¹⁷⁴ <https://www.hollandaligurbetciler.nl/konu-hollanda-vergi-sistemi-hakkinda.html>, Hollanda Vergi Sistemi, (2011)

14.5.1 Hollanda’da katma değer vergisi

Hollanda’da Katma Değer Vergisi, “Belasting over de Toegevoegde Waarde” (BTW) adı altında yaşamını sürdürmektedir. Sağlık hizmetleri, sigorta işlemleri, bankacılık işlemleri ve belirli eğitim imkanlarında istisna uygulanıp, Katma Değer Vergisi alınmamaktadır. (<http://www.amsterdamda.com/>, 2014)¹⁷⁵

Hollanda’daki Katma Değer Vergi alım yöntemi, birçok Avrupa Birliği ülkesindeki alım yönetime benzerdir. Hollanda’daki işletmeler tarafından sunulmakta olan hemen hemen bütün hizmetler dahilinde mal ve hizmetler için oran %21’dir. (<https://www.muhasibenews.com/>, 2020)¹⁷⁶

Hollanda’daki birtakım ürün ve hizmetlerde %6’lık daha düşük Katma Değer Vergisi oranı vardır. Sanat, tıp, gıda, spor etkinliklerine giriş, tiyatro, müze, antikalar, kitaplar ve hayvanat bahçeleri. (<https://www.muhasibenews.com/>, 2020)¹⁷⁷

14.5.2 Hollanda’da özel tüketim vergileri

Hollanda’da Özel Tüketim Vergisi, birtakım tüketim mallarına uygulanmaktadır. Özel Tüketim Vergisi’ne dahil olan ürünler; alkol içeren içkiler, tütün ve tütün ürünleri, petrol ve diğer mineral yağlardır (benzin, motorin ve lpg). Özel Tüketim Vergisi, Katma Değer Vergisi gibi tüketici fiyatına tabi tutulmaktadır. Sonrasında bu vergi, bu malı tüketicilere sağlayan imalatçı, ithalatçı ve bu malların ticaretini yapan kişiler vergi dairesine ödenmektedir. Gazlı içecekler, maden suyu, meyve suyu, sebze suyu vb. alkolsüz içeceklerle de ayrıyeten bir tüketim vergisi dahil olmaktadır. (<http://www.amsterdamda.com/>, 2014)¹⁷⁸

¹⁷⁵ <http://www.amsterdamda.com/vergi-sistemi/>, Hollanda’da Vergi Sistemi, (2014)

¹⁷⁶ <https://www.muhasibenews.com/hollandada-vergi-uygulamalari/>, Hollanda’da Vergi Uygulamaları, (2020)

¹⁷⁷ <https://www.muhasibenews.com/hollandada-vergi-uygulamalari/>, Hollanda’da Vergi Uygulamaları, (2020)

¹⁷⁸ <http://www.amsterdamda.com/vergi-sistemi/>, Hollanda’da Vergi Sistemi, (2014)

14.6. Portekiz Vergi Sistemi

Portekiz’de vergi yasaları açısından birçok Avrupa Birliği üyelerine benzerlik göstermektedir. 2020 yılından itibaren geçerli olmak üzere gelir vergisi tahsil dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 29. Portekiz Gelir Vergisi Oranları

Yıllık Gelir	Vergi Oranı
7.112 Euro’ya kadar	%14,5
7.112,01 ile 10.732 Euro arası	%23
10.732,01 ile 20.322 Euro arası	%28,5
20.322,01 ile 25.075 Euro arası	%35
25.075,01 ile 36.967 Euro arası	%37
36.967,01 ile 80.882 Euro arası	%45
80.882,01 Euro ve üzeri	%48

Kaynak: (<https://www.icalculator.info>, 2020)¹⁷⁹

Tablodan da görüldüğü üzere Portekiz’de gelir vergisi dağılımı çok çeşitlilik göstermektedir. 7.112 Euro ya kadar gelir elde eden kişiler %14,5’lik bir gelir vergisi ödemektedir. 7.112 ile 10.732 Euro arasında gelir elde eden insanlar %24’lük gelir vergisine tabi tutulmaktadır. 10.732 ile 20.322 Euro aralığında gelir elde edenler %28,5 oranında gelir vergisi ödenmektedir. 20.322 ile 25.075 Euro arası gelir elde eden vatandaşlar %35 oranında gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Tablodaki gibi devam etmektedir. Diğer araştırdığımız Avrupa Birliği’ne üye ülkelere göre daha detaylı bir gelir vergisi oranı bulunmaktadır. Bu gelir vergisine tabi olan vatandaşlar tam mükellefiyete sahip olanlardır. Tam mükellefiyeti kapsamak için; bir takvim yılı içerisinde aralıksız veya kesintili bir şekilde Portekiz’de 183 günden fazla kalmış olmak, ikametgahı Portekiz’de olmak gerekmektedir. (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)¹⁸⁰

Şahsi gelir vergisi beyanı gelirin ilgili olduğu seneyi takip eden senenin 30 Haziran tarihine kadar verilmelidir. Evli insanlar, ikisinin toplam gelirini açıklayıp, vergi beyannamesinde bulunmayı tercih edebilmektedirler. Yabancı banka hesaplarında mevcut

¹⁷⁹ <https://www.icalculator.info/portugal/income-tax-rates/2020.html>, (2020)

¹⁸⁰ Vergi Sistemleri – Seçilmiş Ülke Örnekleri, Ahmet TEKİN, Ersin Nail SAĞDIÇ, (2020), syf.395-396

olan mevduat hesaplarındaki tutarın yıllık gelir vergisi beyannamelerinde belirtmeleri de şarttır. (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)¹⁸¹

Portekiz’de harcamalar üzerinden alınan vergiler şu şekildedir: (ARAUJO, 2019)¹⁸²

- Katma Değer Vergisi
- Tüketim Vergileri

14.6.1. Portekiz’de katma değer vergisi

Portekiz’de üç farklı Katma Değer Vergisi tipi bulunmaktadır. Genel oran %23, %13 ara oran ve %6 indirimli oran şeklindedir. Açıklayacak olursak: (T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, 2019)¹⁸³

- İndirimli Oran (%6): Müzik, tiyatro, sinema, dans, boğa güreşleri ve sirk gösterileri gibi eğlence sektörleri ve birtakım temel gıda maddeleri, kitaplar, yayınlar, otel konaklaması, ecza ürünleri, yolcu taşımacılığı ve tarım ürünleri için geçerli olmaktadır.
- Ara Oran (%13): Birtakım gıda maddelerinin tedarik edilmesi ve dondurulmuş yiyecekler, hazır eve teslim ürünleri, alkollü ve alkolsüz içecekler, gazlı içecekler, meyve suları vb.
- Standart Oran (%23): Bahsedilen indirimli ve ara oran dışında kalan diğer mal ve hizmetlerde dahil edilmektedir.
- Portekiz’de, Avrupa Birliği içerisinde ithalat ve ihracat yapılması durumunda Katma Değer Vergisi’nden muaf tutulmaktadır.

14.7 Kısaca İtalya Vergi Sistemi

İtalya’da gelir vergisi tıpkı gider incelemiş olduğumuz Avrupa Birliği ülkeleri gibi artan oranlı bir yapıya sahiptir.

Tablo 30. İtalya Gelir Vergisi Oranları

Yıllık Gelir	Vergi Oranı
15.000 Euro’ya kadar	%23

¹⁸¹ Vergi Sistemleri – Seçilmiş Ülke Örnekleri, Ahmet TEKİN, Ersin Nail SAĞDIÇ, (2020), syf.395-396

¹⁸² The Distributional Effects of Indirect Taxes in Portugal, Ana Margarida Chaves ARAUJO, (2019), syf.20-25

¹⁸³ Portekiz Pazar Bilgileri - T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, (2019), syf.5

15.001 ile 28.000 Euro arası	%27
28.001 ile 55.000 Euro arası	%38
55.001 ile 75.000 Euro arası	%41
75.001 Euro ve üzeri	%43
Sermaye Kazancı	%26

Kaynak: (CAMMERAAT & CRIVELLİ, 2020)¹⁸⁴

İtalya’da gelir vergisi dağılımı tablodaki gibidir. 15.000 Euro’ya kadar gelir elde eden kişiler %23’lük bir gelir vergisi ödemektedirler. 15.000 ile 28.000 Euro arası ise %27’lik gelir vergisine tabi tutulmaktadır. 28.001 ile 55.000 Euro aralığında gelir elde eden insanlar ise %38’lik gelir vergisine dahil olmaktadır. 55.001 ile 75.000 Euro aralığında ise 41’lik gelir vergisi ödemektedirler. Son olarak 75.001 Euro üzerinde gelir elde edenler ise %43’lük gelir vergisine dahildirler. Bunun dışında bireyler ikametgahı bulunduğu bölgelere göre vergilendirmeler değişiklik gösterebilmektedir.

14.7.1. İtalya’da katma değer vergisi

İtalya’da ilk olarak Katma Değer Vergisi, 26 Ekim 1972’de uygulanmaya başlanmış ve günümüze kadar değişiklikler ile karşı karşıya kalmıştır. Katma Değer Vergisi uygulaması, 1940 yılında uygulanmaya başlayan Vergi Geliri Genel Anlaşması’nın yerine geçmiştir.

Tablo 31. İtalya Katma Değer Vergisi Oranları

Standart Oran	%22
İndirimli Oran	%0, %4, %5, %10

Kaynak: (European Commision, 2020)¹⁸⁵

Tablodan da görüldüğü üzere İtalya’daki standart Katma Değer Vergisi oranı %22’dir. Avrupa Birliği içerisindeki ve uluslararası taşımacılık faaliyetlerindeki işlemlerde herhangi bir Katma Değer Vergisi alınmamaktadır. Birtakım gıda ürünleri, belirli kitaplar,

¹⁸⁴ Emile Cammeraat, Ernesto Crivelli - Toward a Comprehensive Tax Reform for Italy, (2020)

¹⁸⁵ https://ec.europa.eu/taxationcustoms/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf, European Commision, (2020)

engelliler için üretilmiş tıbbi cihazlar, gazeteler, yayınlar, çevrimiçi dergiler, e-kitaplar, TV lisansı, birtakım tarımsal malzemeler, birtakım sosyal konutlar, engelliler için motorlu taşıtlar, birtakım sosyal hizmetler, ilk konutlar için inşaat işleri, ilk konut temini vb. durumlar için Katma Değer Vergisi oranı %4'tür. Su kaynakları, birtakım gıda maddeleri, yurtiçi yolcu taşımacılığı, birtakım sosyal konutlar, kültürel etkinlikler, özel konutların tamir edilmesi, lüks olmamak şartıyla yeni binaların malzemeleri, otel konaklamaları, birtakım tarımsal malzemeler, birtakım spor etkinlikleri, restoran, enerji ürünleri, bar ve kafelerde alkollü-alkolsüz içecekler, gıda üretiminde kullanılacak olan bitki ve çiçekler ve dekoratif ürünlerde %5 oranında Katma Değer Vergisi uygulanmaktadır. Bunun haricinde geri kalan hizmet ve mallarda uygulanmakta olan Katma Değer Vergisi oranı %22'dir. (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)¹⁸⁶

14.8. Kısaca Litvanya Vergi Sistemi

Litvanya'da vergi alımı yerel ve merkezi yönetimler tarafından yapılmaktadır. Vergilendirmeler, Litvanya'nın en önemli gelir kaynaklarından bir tanesidir. Topladıkları vergiler şu şekilde sınıflanmaktadır: (tr.qaz.wiki, 2021)¹⁸⁷

- Katma Değer Vergisi
- Özel Tüketim Vergisi
- Kişisel Gelir Vergisi
- Kurumlar Vergisi şeklindedir.

Litvanya'da tahsil edilen vergiler içerisinde en önemli vergiler; Katma Değer Vergisi, Tüketim Vergisi, Kişisel Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi vergi gelirlerinin %96,7'sini oluştururken, ulusal bütçedeki toplam gelirin (belediye bütçeleri ile birlikte) %78,4'ünü oluşturmaktadır. Bireylerden tahsil edilmekte olan kişisel gelir vergilerinin bir bölümü, tahsil edilen kişinin ikamet etmekte olduğu belediyeye tahsil edilmesi ile birlikte bütün bu vergiler devlet nezdinde toplanmaktadır. (tr.qaz.wiki, 2021)¹⁸⁸

¹⁸⁶ Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç - Vergi Sistemleri – Seçilmiş Ülke Örnekleri, (2020), syf.331

¹⁸⁷ https://tr.qaz.wiki/wiki/Taxation_in_Lithuania, Litvanya'da Vergilendirme – Taxation in Lithuania, (2021)

¹⁸⁸ https://tr.qaz.wiki/wiki/Taxation_in_Lithuania, Litvanya'da Vergilendirme – Taxation in Lithuania, (2021)

14.8.1. Litvanya’da kişisel gelir vergisi

Litvanya’da Kişisel Gelir Vergisi, Litvanya’da ikamet eden kişilerden ve birtakım yerleşik olmayan kişilerden tahsil edilmektedir. Birtakım yerleşik olmayanlardan; faiz geliri, istihdam geliri, emlak veya başka tür mülklerden elde edilmekte olan gelirler ve dağıtılan kardan elde edilmekte olan gelirlerden vergi alınmaktadır. İkamet edenlerden ise; serbest meslek kazancı, istihdam geliri, sermaye kazançları ve yatırım gelirleri ile birlikte dünya çapında elde etmiş oldukları gelirleri üzerinden vergilendirilmektedirler.

Litvanya 2010 yılından itibaren %15 oranlı olmak üzere tek oranlı bir gelir vergisi sistemi uygulamaktadır. Daha önceki mevcut gelir vergisi oranı %33’dür. (<https://www.yurtdisimalidanismanlik.com/>, 2020)¹⁸⁹

14.8.2. Litvanya’da katma değer vergisi

Litvanya kanunları nezdinde hizmet ve mallar dahilinde tahsil edilmektedir. Litvanya’daki Katma Değer Vergisi, Avrupa Birliği Katma Değer Vergisi sisteminin bir parçasını oluşturmaktadır.

Litvanya’daki standart oran 1.09.2009 yılı itibariyle %21’dir. Birtakım mal ve hizmetler bazında ise bu oran %9’dur. Örneğin; birçok kitap, yolcu taşıma hizmetleri ve sürekli yayınlar gibi. Bazı mal ve hizmetlerde ise bu oran %5’tir. Örneğin; Engelli vatandaşlar için ekipmanlar, tıbbi ekipmanlar ve ilaçlar gibi. Birtakım mal ve hizmetler nezdinde de herhangi bir Katma Değer Vergisi alınmamaktadır. Örneğin; uluslararası taşıma hizmetleri ve mali hizmetler buna örnektir. (tr.qaz.wiki, 2021)¹⁹⁰

¹⁸⁹ <https://www.yurtdisimalidanismanlik.com/litvanya-vergi-sistemi.html#:~:text=%C4%B0skandinav%20%C3%BClkeleri%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda%20Avrupa'da,ikili%20vergi%20uygulamas%C4%B1n%C4%B1%20hayata%20ge%C3%A7irmemi%C5%9Ftir.&text=Litvanya%2C%20emek%20geliri%20%C3%BCzerinden%20artan,%C3%BCzerine%20nihai%20stopaj%20vergisi%20uygulamaktad%C4%B1rlar.>, Litvanya Vergi Sistemi, (2020)

¹⁹⁰ https://tr.qaz.wiki/wiki/Taxation_in_Lithuania, Litvanya’da Vergilendirme – Taxation in Lithuania, (2021)

14.8.3. Litvanya’da özel tüketim vergisi

Litvanya’da Özel Tüketim Vergisi, yerel olarak üretilen, dışarıdan ithal edilen ve satılan ürünlere uygulanmaktadır. Özel Tüketim Vergisi aşağıdaki ürünlere uygulanmaktadır: (tr.qaz.wiki, 2021)¹⁹¹

- Tütün ve tütün ürünleri
- Alkollü içecekler ve ara alkollü ürünler
- Isıtma yakıtı, araç yakıtı ve elektrik de dahil olmak üzere enerji ürünleri şeklindedir.

2015 tarihinden itibaren, tütün ve tütün ürünleri nezdinde 2018 yılı itibariyle özel tüketim vergisi oranları, Avrupa Birliği nezdinde gerekli görülen asgari düzeyi karşılaması beklenmektedir. Litvanya’da diğer Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında; nispeten daha düşük oranlar ve genellikle yasadışı olarak ithal edilmekte olan tütün ve tütün ürünleri için önemli bir karaborsa kaynağı (Rusya ve Beyaz Rusya) olmasından dolayıdır.

14.9. Kısaca Danimarka Vergi Sistemi

Danimarka’da mevcut olan hükümet harcamaları düzeyi ve vergi düzeyi 20.yüzyıl bazında değerlendirildiğinde dünyanın en yüksekleri arasında olduğu bilinmektedir.

Resmi olarak Danimarka’da 2017 yılında vergi düzeyi, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın %46,1’, olarak gerçekleşmiştir. Danimarka nezdinde finanse edilen emeklilik sisteminin restore edilmesi sebebiyle yüksek olağanüstü bir defaya mahsus vergi sistemi sebebi ile, Danimarka vergi seviyesi bakımından 2014’te bir rekor seviyeye ulaşan, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın %49,8’ine ulaşmıştır. (<https://tr.wikipedia.org>, 2021)¹⁹²

2016 yılında ise, Danimarka’daki bütün vergi mükellefleri bakımından işgücü gelirindeki marjinal vergi oranı ortalama olarak %38,9’dur. Diğer bir yandan, kişisel sermaye gelirindeki marjinal vergi oranı ortalama %30,7’dir. (<https://web.archive.org>, 2018)¹⁹³

Danimarka OECD ülkeleri bazında sosyal güvence bakımından yüksek ve vergi oranlarının fazla olduğu bir ülke olarak seyretmektedir. Danimarka’da sosyal güvenlik

¹⁹¹ https://tr.qaz.wiki/wiki/Taxation_in_Lithuania, Litvanya’da Vergilendirme – Taxation in Lithuania, (2021)

¹⁹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Danimarka_ekonomisi, Danimarka Ekonomisi, (2021)

¹⁹³ <https://web.archive.org/web/20181003022030/http://www.skm.dk/english/facts-and-figures/marginal-tax-for-all-taxpayers>, Marginal Tax for All Taxpayers, (2018)

primleri, ödenen kişisel gelir vergileri tarafından finanse edilmektedir. (<https://fsi.taxjustice.net>, 2018)¹⁹⁴

Danimarka’da tahsil edilmekte olan vergiler şu şekilde sınıflanmaktadır. (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)¹⁹⁵

- Kişisel Gelir Vergisi
- Kurumlar Vergisi
- Sosyal Güvenlik Vergisi
- Emlak Değer Vergisi
- Veraset ve İntikal Vergisi
- Katma Değer Vergisi
- Özel Tüketim Vergisi
- Gümrük Vergisi
- Damga Vergisi
- Kilise Vergisi
- Medya Vergisi
- Çevre Vergileri (Yeşil Vergiler)

14.9.1. Danimarka’da kişisel gelir vergisi

Danimarka ülkesinde ikametgahı bulunan herkes, dünya çapında elde etmiş oldukları gelirlerinin tamamından gelir vergisine tabidirler. İkametgahı Danimarka’da bulunmayan, yerleşik olmayan kişiler ise düzenli olarak bir kurumdan elde etmiş olduğu gelir, Danimarka’da yapmış olduğu bir işten dolayı aldığı maaş, üst yönetim ücretleri, temettüler, gayrimenkul kazançları, telif hakları gibi elde etmiş oldukları kazançlar üzerinden vergilendirilmektedirler. Kişiler Danimarka’da düzenli/sürekli olarak yaşıyorsa veya 6 aydan fazla Danimarka’da kalmış ise yerleşik olarak kabul edilmektedirler. Vergiye tabi olacak gelir; kişisel ve net sermaye geliri olarak iki parçaya ayrılmaktadır. (<https://www.ey.com>, 2019)¹⁹⁶

¹⁹⁴ <https://fsi.taxjustice.net/PDF/Denmark>, Narrative Report on Denmark Financial Secrecy Index, (2018)

¹⁹⁵ Ahmet Tekin, Ersin Sağdıç - Vergi Sistemleri - Seçilmiş Ülke Örnekleri, IJOPEC Publication, (2020), syf.281

¹⁹⁶ https://www.ey.com/en_gl/tax-guides/worldwide-corporate-tax-guide-2019/, Worldwide Corporate Tax Guide, (2019), syf.368

Kişisel gelir vergisinin en tavan oranı Danimarka’da %55,89’dur (<https://taxsummaries.pwc.com>, 2020)¹⁹⁷. Bu mevcut oran hem İskandinav ülkeleri hem de OECD ülkeleri içerisinde en yüksek olan orandır. Danimarka’da mevcut ve toplanmakta olan vergi gelirlerinin büyük bir kısmı kişisel gelir vergisi dahilinde tahsil edilmektedir. (<https://doi.org>, 2020)¹⁹⁸

Tablo 32. Danimarka’da 1990-2017 Yılları Arası Kişisel Gelir Vergisi, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçerisindeki Payı ve Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı

Yıllar	Kişisel Gelir Vergisi (Milyar Danimarka Kronu)	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçerisindeki Payı (%)	Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)
1990	205,2	24	54
2000	327,5	24,7	52,7
2010	420,9	23,2	51,9
2015	516,4	25,5	55,2
2016	509,5	24,3	53,1
2017	527	24,2	52,9

Kaynak: (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)¹⁹⁹

Tablodan da görüleceği üzere Danimarka Vergi Sistemi’nde doğrudan alınan vergiler, dolaylı alınan vergilere oranla daha fazladır. Son 21 yılı baz almış olduğumuz bu tabloda toplam vergi gelirleri içerisinde doğrudan alınan vergiler %50’nin altına hiç inmemiştir.

Doğrudan alınan vergilerde gelir vergisi dışında servet üzerinden alınan vergileri inceleyecek olursak; Danimarka 1997 yılına kadar servetler üzerinden alınan vergi sistemini uygulayıp, 1997 yılında bu vergi sistemini kaldırma kararı almıştır. Fakat, bireyler buna rağmen servet beyanlarını doldurmak durumundadır (<https://taxsummaries.pwc.com>,

¹⁹⁷ <https://taxsummaries.pwc.com/denmark/individual/taxes-on-personal-income/>, Individual - Taxes on Personal Income, (2020)

¹⁹⁸ <https://doi.org/10.1787/0bbc-27da-en/>, Revenue Statistics 1965-2018 Special Feature: Identifying Environmentally Related Taxes in Revenue Statistics, OECD Publishing, Paris, (2020)

¹⁹⁹ Ahmet Tekin, Ersin Sağdıç - Vergi Sistemleri - Seçilmiş Ülke Örnekleri, (2020), syf.283

2020)²⁰⁰. 1997 yılına kadar uygulanan bu vergi sistemi; Veraset ve İntikal Vergisi ve Emlak Değer Vergisi olarak ikiye ayrılmaktaydı.

Danimarka’da 2007 yılı için vergi harcamalarının dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 33. Danimarka’da 2007 Yılına Ait Vergi Harcamalarının Dağılımı

Verginin Dağılım Gösterdiği Bölüm	Oran (%)
İş Geliştirme	%30
Ulaşım ve İletişim	%20
Konut Edindirme	%12
Enerji Tedariği	%11
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardımlar	%9
Kültürel Hizmetler	%8
Sağlık	%8
Eğitim	%2

Kaynak: (TEKİN & AKDAĞ, 2013)²⁰¹

Tabloda da görüldüğü gibi Danimarka’da iş geliştirmeye ayrılmış olan kaynak oldukça büyüktür. Ülkenin ekonomik açıdan kalkınmasını sağlayabilmek açısından bu oldukça değerlidir. Bunun dışında, ulaşım ve iletişime de verilen değer oldukça fazladır. Doğru veri alımı ve hızın oldukça önemli olduğu bu çağda ulaşım ve iletişime ayrılan kaynak da oldukça mantıklı gözükmemektedir.

14.9.2. Danimarka’da katma değer vergisi

Bilindiği üzere harcamalar üzerinden alınan vergi sınıfına giren Katma Değer Vergisi, birçok hizmet ve malın satın alınması için uygulanan bir vergi çeşidi olup, tüketicilere yansıtılan bir vergidir ve satıcı tarafından toplanarak Danimarka Devlet Gelir

²⁰⁰ <https://taxsummaries.pwc.com/denmark/individual/other-taxes/>, Individual - Other Taxes, (2020)

²⁰¹ BELÇİKA, DANİMARKA, FİNLANDİYA VE HOLLANDA’NIN VERGİ HARCAMALARI GELİŞİMİ, Yard. Doç. Dr. Ahmet Tekin, Arş. Gör. Yaşar Akdağ, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, (2013), syf.282

İdaresi'ne verilmektedir. Danimarka'da Katma Değer Vergisi birçok ülke gibi, Danimarka Hükümeti açısından da önemli bir gelir kaynağıdır. (<https://tradingeconomics.com>, 2020)²⁰²

Danimarka'da Katma Değer Vergisi oranı %25'tir. Bu oran 1.01.1992'den beri yer almaktadır (BUNESCU, 2015)²⁰³. Avrupa Birliği ülkeleri ve OECD ülkeleri ile kıyaslandığında, Danimarka'daki mevcut Katma Değer Vergisi oranı en yüksek oranlardan birisidir. Gazete ihracatı, malların ihracatı, gemi satışı ve kiralık ve ağırlıklı oranda uluslararası alanda faaliyetini sürdüren havayolları tarafından bizzat kullanılmakta olan uçakların kiralanması için geçerliliğini sürdüren %0'lık bir oran mevcuttur. Belirli spor faaliyetleri, kültürel faaliyetler, sağlık hizmetleri, eğitim, posta hizmetleri, finansal hizmetler, sigorta hizmetleri, yolcu taşıma hizmetleri (otobüs ile turist nakliyesi dışında) gibi birtakım hizmet ve malların tedarik edilmesi Katma Değer Vergisi'nden muaftır. (<https://home.kpmg>, 2020)²⁰⁴

Tablo 34. Danimarka Katma Değer Vergisi

Yıllar	Vergi Geliri (Milyar Danimarka Kronu)	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla İçerisindeki Payı (%)	Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)
1990	71,5	8,4	18,9
2000	12,4	9,2	19,5
2010	17,6	9,4	21,1
2015	184,9	9,1	19,8
2016	197,1	9,4	20,5
2017	205,9	9,5	20,7

Kaynak: (TEKİN & SAĞDIÇ, 2020)²⁰⁵

Tabloda da görüldüğü gibi 1990 ile 2017 arası Katma Değer Vergisi'nden elde edilen gelir, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla içerisindeki pay ve toplam vergi gelirleri içerisindeki pay yer almıştır. Toplam vergi gelirleri içerisindeki pay 27 yıl boyunca dengeli bir biçimde

²⁰² <https://tradingeconomics.com/denmark/sales-tax-rate/>, Denmark Sales Tax Rate, (2020)

²⁰³ Tax Performance Assessment in Scandinavian Countries, Studies in Business and Economics, Liliana Bunescu, (2015), syf.47,65

²⁰⁴ <https://home.kpmg/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/indirect-tax-rates-table.html>, Indirect Tax Rates Table, (2020)

²⁰⁵ Vergi Sistemleri - Seçilmiş Ülke Örnekleri, Ahmet Tekin – Ersin Sağdıç, (2020), syf.289

devam ettiği görölüyor. Aynı şekilde Gayrisafı Yurtiçi Hasıla İçerisindeki pay da yıllar boyunca dengeli bir şekilde ilerlemiş, aradaki makas açılmamıştır.

14.9.3. Danimarka’da özel tüketim vergisi

Danimarka’da Özel Tüketim Vergisi; birtakım malların ithalat, ihracat ve üretimi dahilinde olmaktadır. Tütün ve türün ürünleri, alkol içeren içkiler, çikolata, dondurma, şekerler, çerezler, gazlı içecekler, maden suyu, meyve suyu gibi ürünler özel tüketim vergisine tabi tutulmaktadır. Vergi, üreticiler tarafından satış fiyatına dahil edilerek tüketicilerden tahsil edilip, tahsil edilen bu vergileri de üreticilerden vergi dairesi tahsil etmektedir. Verginin seviyesi ise ürüne göre değişim göstermektedir. (<https://home.kpmg>, 25)²⁰⁶

14.10. Kısaca Polonya Vergi Sistemi

Tıpkı diğer örneklerini vermiş olduğumuz ülkeler gibi iki ana vergi grubu var olmaktadır. Bunlar dolaylı ve doğrudan alınan vergilerdir. Doğrudan alınan vergiler; kurumlar vergisi, gelir vergisi, emlak vergisi, medeni kanun işlemlerinden alınan vergi, tarım vergisi, veraset ve intikal vergisi, köpek sahiplerinden alınan vergi ve orman vergisi şeklindedir. Dolaylı vergiler ise; katma değer vergisi, özel tüketim vergisi ve şans oyunları üzerinden alınan vergiler olarak sınıflanmaktadır.

14.10.1 Polonya’da gelir vergisi

İncelemiş olduğumuz ülkelerdeki gibi Polonya’da da tam ve dar mükellefiyet söz konusudur. Tam mükellefler, sınırsız vergi yükümlülüğüne dahildir. Dar mükellefler, sınırlı vergi yükümlülüğüne dahil olmaktadır. İkametgahı Polonya’da olanlar, gelirlerinin nereden elde edildiğine bakılmadan toplam elde edilen gelirleri üzerinden vergilendirilmektedirler. Bu bağlamda Polonya’da ikametgahı olmayanlar, bir tek Polonya’da elde etmiş oldukları gelirleri üzerinden vergilendirmeye tabi tutulmaktadırlar. Bir takvim yılı içerisinde 183 günden fazla Polonya’da bulunması veya iktisadi faaliyetlerini Polonya sınırları içerisinde

²⁰⁶ <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2011/12/Denmark-other-taxes-levies.html>, Denmark – Other Taxes and Levies, (2020)

bulundurması durumunda tam mükellefiyete tabi olmaktadır. Polonya’da tam ve dar mükellefiyet kısaca bu şekildedir. (<https://www.paih.gov.pl>, 2020)²⁰⁷

Polonya’da gelir vergisi oranları gelir seviyesine bağlı olarak değişim göstermektedir. Durum tablodaki gibidir:

Tablo 35. Polonya Gelir Vergisi Oranları

Gelir Vergisi	- 85.528 <u>Złotiye</u> kadar maaş geliri olanlardan %18, -(eksi) 556,02 Złoti (vergi indirim miktarı) - 85.528 <u>Złotinin</u> üzerinde geliri olanlar için 14.839,02 Złoti +85.528 Złotinin üzerindeki miktarın %32’si
----------------------	--

Kaynak: (<https://ticaret.gov.tr>, 2020)²⁰⁸

14.10.2 Polonya’da katma değer vergisi

Polonya’da Katma Değer Vergisi, birçok hizmet ve mal sunum veya tedarik edilmesi durumunda alınan ve vergiye ilişkin düzenlemeler esas olarak Avrupa Birliği mevzuatına dayanır. Polonya’da Katma Değer Vergisi, prensip bakımından birçok durumda, diğer Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında uygulama bakımından benzerlik gösterebilmektedir. (<https://www.paih.gov.pl>, 2020)²⁰⁹

Katma değer vergisi genel kabul görmüş oran %23’tür. İlaç, sağlık hizmetleri, temel gıda ürünleri, çocuklar için temel ihtiyaçlar, konaklama hizmetleri, inşaat, gübre ve su için %8’lik bir oran söz konusudur. Dergi, kitap, uçak ve gemi ekipmanları, Avrupa Birliği dışındaki ülkelere ihracat ve Avrupa Birliği ülkelerine yapılan satışlarda %5’lik bir oran uygulanmaktadır. Topluluk içerisindeki mal ithalatı, ihracatı ile birtakım uluslararası taşıma hizmetleri ve bunun gibi benzer hizmetler için herhangi bir katma değer vergisi uygulanmamaktadır. (<https://ticaret.gov.tr>, 2020)²¹⁰

²⁰⁷ https://www.paih.gov.pl/polish_law/tax_law, Polish Investment and Trade Agency, (2020)

²⁰⁸ https://ticaret.gov.tr/data/5eb9169513b8766a80d3c0da/Polonya_Pazar%20Bilgileri.pdf, T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, (2020)

²⁰⁹ https://www.paih.gov.pl/polish_law/tax_law, Polish Investment and Trade Agency, (2020)

²¹⁰ https://ticaret.gov.tr/data/5eb9169513b8766a80d3c0da/Polonya_Pazar%20Bilgileri.pdf, T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, (2020)

14.10.3. Polonya’da özel tüketim vergisi

Polonya’da Özel Tüketim Vergisi birtakım hizmet ve malların, satış ve üretiminden tahsil edilmektedir. 1992 yılında yürürlüğe konulmak suretiyle özel tüketim vergisi kümesine giren ürünler şu şekildedir: Mineral yağlar, alkol ve alkol içeren içkiler, tütün ve tütün ürünleri, binek otomobiller, petrol ve enerji ürünleri, parfüm ve kozmetik ürünleri şeklindedir. (<https://ticaret.gov.tr>, 2020)²¹¹

Polonya’da Özel Tüketim Vergisi, tıpkı katma değer vergisinde olduğu gibi Avrupa Birliği düzenlemelerine uygun bir şekilde yürütülmektedir. Vergi, topluluk içerisindeki satın almalar ve Polonya’dan yapılmakta olan ihracatlar dahilinde birtakım malların tedarik edilmesi üzerinden mahsubu gerçekleştirilmektedir. (<https://practiceguides.chambers.com>, 2021)²¹²

14.11. Kısaca Estonya Vergi Sistemi

Estonya’da vergi sistemi “yerel vergiler” ve “ulusal vergiler” çatısı altında 2 tür vergi çeşidi altında toplanmaktadır. Şu şekilde sınıflanmaktadır: (<https://estonyadasirket.com>, 2017)²¹³

- Ulusal Vergiler: Gelir vergisi, arazi vergisi, sosyal vergiler katma değer vergisi, şans oyunları vergisi, ağır yük taşıma vergisi ve görev ve tüketim vergisi şeklinde sınıflanmaktadır.
- Yerel Vergiler: Reklam vergisi, tekne vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, sokak kapama vergisi, eğlence vergisi, evcil hayvan vergisi ve park ücretleri şeklindedir.

14.11.1. Estonya’da gelir vergisi

Estonya’da ikametgahı bulunan vatandaşlar dünya çapındaki gelirlerine göre gelir vergisine tabi tutulmaktadır. İşçi gelirleri (maaş ve ikramiyeler gibi), hisseler, iş geliri, sermaye kazançları, kira gelirleri, emekli maaşı, burslar, telif ücretleri gelir vergisine dahil

²¹¹ https://ticaret.gov.tr/data/5eb9169513b8766a80d3c0da/Polonya_Pazar%20Bilgileri.pdf, T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, (2020)

²¹² <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/corporate-tax-2021/poland>, Incorporated Businesses and Notable Taxes, (2021)

²¹³ <https://estonyadasirket.com/estonyada-vergi-sistemi/>, Estonya Vergi Sistemi, (2017)

olmaktadır. İkametgahı Estonya’da bulunmayan kişilerde ise yalnızca Estonya kaynaklı gelirlerinden gelir vergisine tabi tutulmaktadırlar. (<https://estonyadasirket.com>, 2017)²¹⁴

Bir takvim yılı içerisinde elde edilen kazanç 16.000 Euro’dan yüksek olması durumunda Estonya’nın ilgili vergi dairesine kayıt yaptırmak zorunlu bir durumdur. Kayıt yaptırmak için gerekli olan süre, 16.000 Euro’luk kazanç elde edildikten sonra üç iş günü içerisinde olması zorunludur. 16.000 Euro’dan az olması durumunda vergi dairesine kayıt yaptırmaya şartı bulunmamaktadır. (<https://sametoynamis.medium.com>, 2018)²¹⁵

14.11.2. Estonya’da katma değer vergisi

Estonya’da Katma Değer Vergisi, iş aktiviteleri dahilinde hizmet ve ürünlerin tedarik edilmesi kapsamında tahsil edilmekte olan bir vergidir. Tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi Estonya’da da katma değer vergisi tüketiciye yansıtılıp, vergi dairesine ödenen bir vergi türüdür.

Estonya’da Katma Değer Vergisi, genel olarak kabul edilen oran %20’dir. Ancak; kitaplar, öğretim/öğrenim materyalleri, dergi ve gazeteler, ilaçlar ve tıbbi ürünleri içeren belirli mal ve hizmetler ve konaklama hizmetlerinde %9’luk bir indirimli oran söz konusudur. İhracat, topluluk içerisindeki mal tedarik edimi, uluslararası yolcu hizmetleri, gemiler ve uçaklarda tedarik edilen mal ve hizmetler, diplomatik ve konsolosluk görevleri için yapılan hizmetler, Avrupa Birliği ve NATO ülkelerinde sağlanan mal ve hizmetler, menkul kıymetler ve finansal hizmetler, sigortalar, posta hizmeti, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerde ise katma değer vergisi bulunmamaktadır. (<https://investinestonia.com>, 2020)²¹⁶

14.11.3 Estonya’da özel tüketim vergisi

Estonya’da Özel Tüketim Vergisi, katma değer vergisine ek olarak alınmakta olan bir vergi türüdür. Hollandalı ekonomist Sijbren Cnossen, özel tüketim vergisinin genel amacı

²¹⁴ <https://estonyadasirket.com/estonyada-vergi-sistemi/>, Estonya Vergi Sistemi, (2017)

²¹⁵ <https://sametoynamis.medium.com/estonya-vergi-sistemini-anlamak-eaa0b049753d#:~:text=Estonya'da%20vergilendirilebilir%20d%C3%B6nem%201,%259%20ve%20%25%200%20olabilmektedir.&text=Estonya'daki%20i%C5%9Fverenler%2C%20kanunlar%20taraf%C4%B1ndan,%C3%BCzerinden%20sosyal%20vergi%20%C3%B6demekle%20y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCd%C3%BCrler.,>

Estonya’da Vergi Sistemini Anlamak, (2018)

²¹⁶ <https://investinestonia.com/business-in-estonia/taxation/vat/>, Estonia Value Added Tax, (2020)

sağlıksız ürünlerin tüketimini sınırlandırmak (tütün ve tütün ürünleri, alkol içeren içkiler) ve çevreyi korumak için (petrol ve buna benzer doğaya zararı bulunan enerji ürünleri) şeklindedir. (SADILOV & QUN, 2020)²¹⁷

Estonya’da aşağıdaki ürünlerden özel tüketim vergisi tahsil edilmektedir: (SADILOV & QUN, 2020)²¹⁸

- Alkol ve alkol içeren içkiler
- Tütün ve tütün ürünleri
- Benzin ve buna benzer enerji ürünleri
- Elektrik
- Ambalaj ürünleri şeklindedir.

Estonya’da Özel Tüketim Vergisi oranları üründen ürüne göre değişim göstermektedir. İnsanların sağlığına zarar veren ürünlerin tüketimini azaltmak ve doğaya zarar veren ürünlerin tüketimini minimuma indirebilmek amacıyla özel tüketim vergisi her yıl geçtikçe artırılmak amaçlanmıştır.

²¹⁷ Taxation and Excise Duties in Estonia – Maksustamine Ja Aktsiisid, Monika Sadilov – Kandela Qun, (2020), syf.70

²¹⁸ Taxation and Excise Duties in Estonia – Maksustamine Ja Aktsiisid, Monika Sadilov – Kandela Qun, (2020), syf.70

15. VERGİYE KARŞI DİRENÇ TÜRLERİ

Vergiye karşı direnç türleri aşağıdaki gibidir: (BİNGÖL, 2019)²¹⁹

- 1- Vergiden Kaçınma
- 2- Vergi Kaçırma
- 3- Vergi Kaçakçılığı

15.1. Vergiden Kaçınma

Vergiden kaçınma durumunda bunu uygulayan kişi yasal durumlar içerisinde. Vergi ödememe ya da daha az vergi ödeme yoluna başvurup, tercihlerinde farklılaşmaya yönelir. Örneğin; 2.000 cc motora sahip bir otomobil almak istediğinde olan kişi; yüksek Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi ve Motorlu Taşıtlar Vergisi ödemek yerine tercihini daha düşük motor kapasitesi olan bir araç almaktan yana kullanabilir. Ya da içki ve sigara üzerinden alınan vergileri yüksek bulup, alışkanlıklarında değişime gidebilir. Bunun haricinde; 200 metrekare olan bir ev yerine, daha küçük bir ev satın almayı tercih edebilir.

Örneklerin sayısını fazlalaştırmak mümkündür. Vergiden kaçınma hususunda önemli olan; şahsın, vergiden kaçınma durumunda hukuki şartları ihlal etmemesi gerekmektedir.

15.2. Vergi Kaçırma

Vergi kaçırma durumu; kişinin hukuki kuralları çiğneyip, mevzuatta öngörülen kuralların dışına çıkmasıdır. Olması gereken tutardan düşük beyanda bulunmak veya düşük beyana sebebiyet verecek eylem ve işlemleri gerçekleştirmek suretiyle daha az vergi ödeme yoluna başvurmaktadır. Ya da vergiye tabi olan gelir ve kazançlarını tamamıyla vergi idaresinin bilgisi haricinde tutmak yoluyla hiç vergi ödememe yolunu tercih etmesidir. Neticede kişi; ödemesi gereken vergi miktarıyla, ödediği vergi miktarı farkı kadar vergi kaçırmaktadır. Vergi Usul Kanunu'nda bunun adı “vergi ziyai” dır.

²¹⁹ Ozan Bingöl – Vergi Sistemini Anlama Kılavuzu, (2019), syf.69

Şahsi, aile durumu veya medeni haller konusunda gerçekliğe aykırı olacak beyanlar ile veya sair suretler ile verginin eksik tahakkuk ettirilmesine veya haksız yollarla geri verilmesine sebep olmak da vergi ziyayı olarak kabul görmektedir.

15.3. Vergi Kaçakçılığı

Genel bağlamda vergi kaçırmanın nitelik bulmuş halidir. Vergi kaçırırken kişi bu durumun ortaya çıkmasını engelleyecek ya da güç duruma getirecek hileli işlem ve/veya davranışlarda bulunur. Bu sebeple hukuk vergi sistemi; vergi kaçakçılığı gibi durumlar için bir taraftan mali nitelik taşıyan cezaları artırma eyleminde bulunurken, bir taraftan da bu durumu gerçekleştiren kişilere hapis cezası da öngörmektedir.

Türk Vergi Sistemi'nde aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halinde vergi kaçakçılığı söz konusu olmaktadır:

- Kayıtlarda ve defterde hesap ve muhasebe hileleri gerçekleştirmek,
- Kayıt, defter ve belgeleri tahrif etmek,
- Defter, kayıt ve belgeleri gizlemek,
- Gerçekliği bulunmayan veya kayda konu olacak işlemlerle herhangi bir ilgisi olmayan kişiler adına hesap açmak,
- Kaydı, deftere atılması gereken işlem ve hesapları vergi matrahının azalması neticesini ortaya çıkaracak şekilde tamamıyla veya kısmi olarak başka belge, defter veya başkaca kayıt ortamlarına kayıt atmak,
- İçerik itibarıyla yanıltıcı belge kullanmak,
- İçeriği itibarıyla yanıltıcı belge düzenlemek,
- Belgelerin aslı ya da suretlerini tamamıyla ya da kısmen sahte bir biçimde düzenlemek,
- Belge, defter ve kayıtları yok etmek, defterin sayfalarını yok ederek, bu sayfalar yerine başka sayfalar eklemek veya hiç sayfa eklememek,
- Asli veya suretleri tamamıyla ya da kısmen sahte bir biçimde düzenlenen belge ve belgeleri kullanmak,
- Anlaşması Maliye Bakanlığı ile olmayan yerlerin basmış olduğu belgeleri bilinçli bir şekilde kullanmak,
- Anlaşması Maliye Bakanlığı ile olmayan yerlerin belge basması şeklindedir.

SONUÇ

Vergi devlet açısından çok önemli bir gelir aracıdır. Toplumun refahını sağlayabilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için vergilerin toplanması çok önemli bir yere sahiptir. Ancak, toplanan vergiler halkın sırtına bir yük haline gelmemelidir. Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri kıyaslandığında; Türkiye’de özellikle dolaylı vergiler, halkın sırtına bir yük haline gelmektedir.

Bahsetmiş olduğum gibi Anayasamızın 73.Maddesinde “Herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı maliye politikasının sosyal amacıdır.” İfade edildiği gibi herkes mali gücüne göre vergi ödemelidir. Bu açıdan dolaylı vergilerin yüzde 60 ila 70’ler seviyesinde olması Anayasamızdaki bu madde ile çelişmektedir. Gelir ve servetler üzerinden alınan vergiler yüzde 30 ila 40’lar civarında seyretmekte olup, harcamalar üzerinden alınan vergilerin yüzde 60 ila 70’ler seviyesinde olması vergi adaleti açısından sorun yaratmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyasladığımızda bu durum tam tersini göstermektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde dolaylı vergiler yüzde 30 ila 40’lar civarında seyretmektedir. Bu da Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça önemli bir fark olduğunu göstermektedir. Dolaylı vergilerin yoğun olduğu bir ortamda, vergi adaleti açısından çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır. Çünkü; harcamalar üzerinden alınan bir vergi çeşidi olmasından ötürü, her gelir düzeyindeki kişilerden eşit bir şekilde alınmaktadır. Yüksek gelire sahip bir birey ile düşük bir gelire sahip bir birey aynı ürünü aldığı anda, her iki kişi de aynı vergi miktarını ödemektedir. Eşitlik kavramının vergi sisteminde uygulanması, orta veya düşük gelire sahip olan kişilerin vergi yükü açısından adaletsiz bir durumun oluşmasına sebep olmaktadır. Gelirlerinin önemli bir bölümünü vergi ödemekle yaşamını sürdüren bir kesimin vergi yükünün altında ezilip, kalması da oldukça muhtemel bir durum olarak ortaya çıkarmaktadır.

Dolaylı vergilerin Avrupa Birliği ülkeleri ile alım gücü açısından asgari ücret bazında kıyaslandığında, Türkiye’deki bir vatandaşın alım gücünün oldukça zayıf olduğunu verilmiş olan örneklerde de görmekteyiz. Vermiş olduğumuz sıfır araç alım örneğinde olduğu gibi; Türkiye’de asgari ücret ile geçinen bir kişinin hiç parasını harcamadan yaklaşık 23 buçuk yılda örneği verilen araca sahip olabilirken, Almanya’da asgari ücret ile geçinen bir vatandaş ise, hiç parasını harcamadan yaklaşık 2 buçuk yılda araca sahip olabilmektedir. Bunun en büyük sebeplerinden birisi ise; Türkiye’deki vatandaş, araç değerinin yaklaşık 2 katı kadar vergi ödeme durumunda kalmaktadır. Yani; 1 arabayı kendisine alırken, yaklaşık

2 araba değeri kadar vergi ödemektedir. Alım gücü açısından aradaki farkın bu kadar yüksek olmasının en büyük sebebi ise, dolaylı vergilerin oldukça yüksek olmasıdır. Türkiye’de aracın net fiyatı ve Özel Tüketim Vergisi toplanıp, bu toplam üzerinden ise Katma Değer Vergisi alınması ise akıllarda büyük bir soru işareti bırakmaktadır. Vergi üzerinden vergi alınması konusu ise, ayrıca irdelenmesi gereken bir konudur. Tahsil edilen vergilerin, üretici firmanın etmiş olduğu kardan daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Üretici firma; tasarım sürecinden, üretim sürecine kadar birçok maliyete ve emeğe katlanmaktadır. Nihayetinde bir değer ortaya çıkarmaktadır. Bu değerler neticesinde; herhangi bir emek olmadan tahsil edilen verginin daha yüksek olması ise halkın üzerine vergi yükü bindirmeye, üretim ve katma değer yaratma bağlamında üşengeçliğe yol açmaktadır.

Verilen araç örneğinde en önemli konulardan birisi de Almanya’da yaşamını sürdüren bir vatandaşın asgari ücret ile örneği verilen aracı alırken; yaklaşık 5 buçuk aylık maaşı ile aracın vergisini ödemekte iken; Türkiye’de yaşamını sürdüren vatandaş yaklaşık 187 buçuk ayda aracın sadece vergisini ödeyebilmek için çalışmaktadır. Bahsetmiş olduğumuz gibi aracın net fiyatı hariç, sadece vergisini ödeyebilmek için 187 buçuk ay boyunca hiç parasını harcamadan asgari ücret kazanan bir birey çalışmak durumundadır. İki ülke arasındaki fark 182 aydır. Bu da bizlere 15 yılı aşkın bir süreyi ifade etmektedir. Türkiye’deki dolaylı vergi yükünün çok ciddi bir seviyede olduğunu bizlere bu örnek ıskı tutmaktadır.

Verilen araç örneği haricinde akıllı telefon örneğini ele alacak olursak; ele alınan Avrupa Birliği ülkelerinde akıllı telefon fiyatının üzerinde eklenen vergi oranı maksimum %16 iken, minimum %11’dir. Baz alınan Avrupa Birliği ülkelerindeki vergi oranları arasında Macaristan (%16) haricinde çok büyük farklılıklar görülmemektedir. Verilen örneklerdeki ülkelerde yaşayan vatandaşların çoğu, 1 aylık maaşı ile son model akıllı telefon sahibi olabilmektedir. Dolayısıyla eklenen dolaylı vergi miktarı alım gücünü minimal düzeyde etkilemektedir. Türkiye’de Apple Türkiye Karı haricinde; Kültür Bakanlığı Payı, TRT Payı, Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi gibi kesintiler, ayrıca vergiler yer almaktadır. Kesinti ve vergilerin eklenmesi ile ürünün satış fiyatı, ülkeye giriş fiyatının iki katından daha fazla bir fiyata sahip olduğu görülmektedir. Nihayetinde, Türkiye’de asgari ücret ile geçinen bir vatandaş yaklaşık 6 buçuk aylık maaşı ile hiç parasını harcamadan örneğini vermiş olduğumuz telefona sahip olabilmektedir. Akıllı telefon örneğimizde de alım gücü açısından farklılıklar olduğu aşikârdır.

Akıllı telefon örneğinde yer alan ülkelerdeki vatandaşların örnekte yer alan akıllı telefonu satın alırken, asgari ücretlerinin belirli bir bölümü ile vergi ödemektedirler. Örnekte yer alan 10 ülkede dahi, telefonda yer alan vergi tutarı asla asgari ücret tutarını geçmemektedir. Örnekte yer alan ülkelerin, Macaristan haricinde ülkelerin neredeyse hepsinde bu tutar asgari ücret tutarının oldukça altında kalmaktadır. Türkiye’de ise aksi bir durum söz konusudur. Çünkü; örnekte yer alan telefonun ülkeye giriş fiyatı ile vergi tutarı birbirlerine oldukça yakın tutarlardır. Ülkeye giriş fiyatı 7.430 TL iken, toplam alınan vergi tutarı 7.180 TL’dir. Türkiye’de asgari ücret ile çalışan bir bireyin, bu vergi tutarını ödeyebilmesi için yaklaşık iki buçuk ay boyunca hiç parasını harcamadan çalışması gerekmektedir.

Aynı şekilde, örneği verilen oyun konsolunda da durum çok farklı değildir. Türkiye ile örneği verilen Avrupa Birliği ülkeleri arasında özel tüketim olarak kabul edebileceğimiz; lüks bir araç, son model bir akıllı telefon ve son nesil oyun konsolu alımı arasında büyük farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıkların ortaya çıkış sebebinin, en büyük payının dolaylı vergilendirmeler olduğunu görmekteyiz. Halk açısından asgari ücret bazında değerlendirildiğinde; Avrupa Birliği ülkesinde yaşayan bir birey bu ürünlere Türkiye’de yaşayan bir birey açısından çok daha kolay sahip olabilirken, Türkiye’de yaşayan bir vatandaş açısından tam tersi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Dolaylı vergilerin bu kadar çeşitli ve yüksek olduğu bir ortamda düşük ve orta gelire sahip kesimin zamanla yaşam kalitelerini düşürmesi, daha uygun fiyatlı ikame mallara yönelmesi neredeyse kesin bir yoldur. Bu durum bahsetmiş olduğumuz kesimi vergiden kaçınmaya itmektedir. Daha uygun fiyatlı ikame ürünlerin üretim ve pazarlamasını yapan firmalar da rekabet dolayısıyla fiyatı aşağı çekebilmek için ürünlerde kaliteyi düşürmek durumunda kalmaktadır. Bu da ürünleri satın alan kişilerin sağlığını dahi etkileyebileceğini düşünmek gerekmektedir. Teknolojik ürünlerde vermiş olduğumuz örneklerde, Özel Tüketim Vergisi’nin çok yüksek oranlarda olduğunu ve vergi üzerinden vergi alındığını görmüştük. Bu da tüketici tercihlerini ciddi oranlarda etkilemektedir.

Dolaylı vergilerin devlet açısından tercih edilmesinin iki büyük sebebi vardır: Birincisi; vergi kaçırma olasılığını minimize etmektir. Harcamalar üzerinden alınan vergiler; kişinin o ürünü aldığı anda alınmış olan vergiler olduğu için kaçırmak gibi bir durum oldukça zordur. Eğer alışveriş sırasında kişi veya kişiler fiş, fatura vb. şeyleri almadan alışveriş yaparlarsa bu hem satıcı hem de alıcı tarafından suç olarak kabul edilir. Bunun önüne

geçebilmek için vergi denetimlerini iyi bir şekilde yürütüp, vergi kaçakçılığını engellemek şarttır.

Doğrudan (dolaysız) alınan vergilerde sıkı ve iyi bir denetim yolu tercih edilip; vergi kaçakçılığını minimize etmek ve dolaylı vergilerin oranlarının daha adaletli oranlara çekilmesi ise halka olumsuz yöndeki etkilerini minimize edecektir.

İkinci büyük sebep ise; dolaylı vergilerin anestezi tarafının olmasıdır. “Vergileme sanatı; kazı bağırtmadan, ondan mümkün olduğu kadar fazla tüy almaktır.” sözünün mucidi olan bir dönem Fransız Maliye Bakanlığı görevini üstlenmiş olan Jean Baptiste Colbert’e aittir. Dolaylı vergilerde tüketiciler, genel bağlamda hangi mal ve hizmet için ne kadar vergi ödediğini bilmemektedirler veya bunun takibini tam manasıyla yapmamaktadırlar.

Gelişmiş ülkelerde doğrudan (dolaysız) alınan vergilere nazaran dolaylı vergilerin çok daha düşük tutulması tesadüf değildir. Gelişmiş ülkelerde; doğrudan (dolaysız) alınan vergiler daha ön planda tutularak daha adaletli bir vergi sistemini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Doğrudan (dolaysız) vergilerin ön planda tutulması, oranların yüksek olması anlamına gelmemektedir. Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde ise; denetim ve vergi tahsilatının daha rahat olması, uygulama açısından az maliyetli olması gibi durumlar sebebiyle dolaylı vergiler ağırlıklı olarak tercih edilmektedir. Dolaylı vergilerin, doğrudan (dolaysız) vergilere nazaran daha ağırlıklı olduğu bir vergi sisteminde gelir düzeyleri dikkate alınmaması sebebiyle daha önce de bahsetmiş olduğumuz gibi, vergi adaletinin zedelendiği bir durum ortaya çıkmaktadır.

Çok iyi oturtulmuş bir vergi denetim politikası ile tıpkı Avrupa Birliği üyeleri gibi harcamalar üzerinden alınan vergilerin daha düşük tutulup, doğrudan alınan vergilerin daha adaletli olması halk açısından daha pozitif olacaktır. Devlet vergi kaçakçılığının önüne geçebilmek için, dolaysız (doğrudan) alınan vergilerin denetimlerini daha sık ve daha otoriter bir politikayla yürütmelidir. Vergi kaçakçılığı suçunun daha ağırlaştırılmış olması da insanların bunu tercih etmemesi yönünde olacaktır. Vergilerini düzenli ödeyen ve beyannamesini doğru bir şekilde veren kesimin ise birtakım teşviklerle ödüllendirilmeleri pozitif bir etki yaratacağını düşünmekteyim.

Ekonomik açıdan dolaylı vergilerin, doğrudan alınan vergilere göre daha fazla olması kısa dönemde devlet açısından daha pozitif gibi görünebilir. Toplanması kolay bir vergi türü olduğu için devlet tarafından tercih edilmektedir. Ancak uzun dönemde daha kötü sonuçlar ile karşı karşıya kalınabilir. Uzun dönemde harcamalar üzerinden alınan vergiler

yoğun oldukça insanlar vergiden kaçınma yollarına başvuracaktır. Bahsetmiş olduğum gibi; insanlar daha düşük fiyatlı ikame ürünleri tercih edecektir veya asli ihtiyaçlar dışında harcama yollarına gidilmeyecektir. Bu da bir süre sonrasında ekonomik olarak durgunluğa sebep olacaktır.

Friedman Matrisi'nde; bireyin kendi parasını kendisi için harcarken minimum maliyet, maksimum fayda sağlamayı amaçlamaktadır. İnsan doğası gereğince kendine ait olan parayı harcarken son derece dikkatli davranmaktadır. Devlet, vergi gelirlerini harcarken tıpkı Friedman Matrisi'nde bahsettiğimiz bölümdeki gibi minimum maliyet, maksimum faydayı amaçlaması durumunda vergi harcamalarının oldukça düşeceği, dolayısıyla toplanması gereken vergi miktarının da aynı doğrultuda düşeceği düşüncesindeyim. Devlet toplanan vergi gelirlerinin; etkili ve israftan kaçınarak kullanması oldukça mühim bir durumdur.

İncelemiş ve karşılaştırmış olduğumuz Avrupa ülkelerinde doğrudan (dolaysız) alınan vergilerin daha ağırlıklı olup; dolaylı vergilerin, doğrudan (dolaysız) vergilere nazaran daha az tercih edildiği ortadadır. Polonya, Estonya ve Litvanya gibi birçok gelişmiş Avrupa ülkelerinin gerisinde olan ülkelere dahi doğrudan (dolaysız) vergilerin, dolaylı vergilere göre daha çok tercih edildiği görülmüştür. Yine aynı şekilde alım gücü bakımından; akıllı telefon ve konsol örneklerini vermiştik. Burada da yine birçok gelişmiş Avrupa ülkelerine göre daha geride kalan Avrupa ülkelerinde alım gücü, Türkiye ile kıyaslandığında Türkiye'nin çok daha geride kaldığı görülmüştür.

Genel olarak 100 kişinin katılım göstermiş olduğu anket çalışmasını özetleyecek olursak katılımcılar; vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu, vergi kavramının sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olduğunu ağırlıklı olarak düşünmektedirler. Vergi bilinci yeterliliği anlamında çoğunluğun; hem kişisel bağlamda yeterli olduğunu, toplumsal açıdan yeterli olmadığını düşünmektedirler. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu vergi ödemelerini eksiksiz yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Ancak, Türk Vergi Sistemi hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip oldukları konusunda yeterli çoğunluk sağlanamamıştır. Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu, Türk Vergi Sistemi'nin anlaşılır ve sade bir yapısının olmadığını düşünmektedir. Hem vergi sistemindeki gelişmeleri ve değişimleri takip etme konusunda hem de vergi çeşitlerine hakim olma konusunda net bir sonuç ortaya çıkamamaktadır. Katılımcıların tercihlerinden yola çıkacak olursak; Türk Vergi Sistemi hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip olma, vergi sistemindeki değişimleri takip

etme, vergi çeşitlerine hakim olma konularında yeterli seviyede olmamaktadırlar. Büyük bir çoğunluk, toplanan vergilerin halka hizmet olarak geri dönmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ancak, toplanan vergilerin halka hizmet bağlamında geri döndüğünü düşünmemektedirler. Ödemiş oldukları vergi miktarlarını, dolaylı ve dolaysız vergi oranlarını yüksek bulmaktadırlar. Katılımcıların çoğunluğu; dolaylı vergi oranlarına hakim konusunda yeterli olmadıkları görülmüştür. Dolaysız (doğrudan) vergilere ise, büyük bir çoğunluk hakim olduklarını düşünmektedir. Bu cevaplar neticesinde; dolaylı vergilerin anestezi tarafının olduğunu bir kez daha görmekteyiz. Katılımcıların büyük bir kısmı; vergi oranlarının alım gücünü olumsuz etkilediğini, kendilerini daha uygun fiyatlı ürünlere yönelttiğini düşünmektedir. Temel ihtiyaçlar haricinde diğer mal ve hizmet alımlarında zorluk yaşadıklarını, daha düşük kaliteye sahip mal ve hizmetlere yöneldiklerini düşünmektedirler. Ancak; herhangi bir ürün veya hizmet alımında içerisindeki vergi oranlarını inceleme konusunda yeterli bir seviyede olmamaktadırlar. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu; vergi sisteminde bir takım değişikliklere gidilmesi gerektiğini, daha sade ve anlaşılır bir yapısının olması gerektiğini ve daha düşük miktarda vergi ödemeleri gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılar; vergi oranlarını ve ödemiş oldukları vergi miktarını yüksek bulmaktadır. Ancak; vergi oranlarına hakim olma ve vergi konusundaki değişimleri ve gelişmeleri takip etme konusunda geride kalmaktadırlar. Burada devletin üzerine düşen görev; Türk Vergi Sistemi'ni daha sade ve anlaşılır bir hale getirmek olmalıdır. Halkın üzerine düşen görev ise; toplumsal olarak vergi bilincini tam anlamıyla oluşturabilmektir.

Toparlayacak olursak; dolaylı vergiler, alım gücünü olumsuz yönde ciddi bir biçimde etkilemektedir. Bu yüzden halk üzerindeki etkisi olumsuz bir yönde olmaktadır. Karşılaştırılan Avrupa Birliği ülkelerinde hizmet ve mallar dahilinde alınan dolaylı vergiler, Türkiye'de hizmet ve mallar üzerinden alınan dolaylı vergiler ile karşılaştırıldığında arada çok ciddi farklar olduğu görülmektedir. Bu ciddi farklar ise; halkın, özellikle de orta ve düşük gelir düzeyine sahip kesimin sırtına bir yük olarak binmektedir. Verilen örneklerde de görüldüğü gibi; dolaylı vergiler mal ve hizmet alımlarını oldukça zorlaştırmış, bazı ürünlerin alımını belirli bir kesim için neredeyse imkansız hale getirmiştir. Vergi sisteminin, halk açısından olumlu yönde bir değişikliğe gidilmesi gerektiği aşikardır. Daha sade ve anlaşılır bir yapının da olması şarttır. Halkın buradaki görevi ise; vergi sistemi hakkında daha fazla bilgi ve birikime sahip olup, ödemiş oldukları vergilerin nereye harcandığı konusunda takipçi bir davranış göstermeleri gerektiği düşüncesindeyim.

KAYNAKÇA

- Akdoğan A., (2002). Kamu Maliyesi. Ankara, Gazi Kitabevi, s.186-187
- Akdoğan A., (2009). Kamu Maliyesi. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 13. Baskı. Ankara, Gazi Kitabevi, s.201-202
- Aksümer E., (2014). Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış. Vergi Raporu, s.180.
- Aktan C.C., (1991). Talep Yönlü İktisat ve 1970’li Yılların İktisadi Sorunları. Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Mart.
- Aktan C.C., (2002). Vergi, Zulüm ve İsyan. Ankara, Phoenix Yayınevi
- Aksoy Ş., (2011). Kamu Maliyesi. İstanbul, Filiz Kitabevi, s.56-58
- Alomaliye, (2020). <https://www.alomaliye.com/2020/11/19/konaklama-vergisinin-uygulama-tarihi/>, Konaklama Vergisi’nin Uygulama Tarihi 1.01.2022’ye Ertelendi.
- Amsterdamda, (2014). <http://www.amsterdamda.com/vergi-sistemi/>, Hollanda’da Vergi Sistemi.
- Araujo A.M.C., (2019). The Distributional Effects of Indirect Taxes in Portugal. s.20-25.
- AUDİ Deutschland, (2021). https://www.audi.de/dam/nemo/models/misc/pdf/my-2021/preislisten/preisliste_a4-limousine_s4-limousine_a4-avant_s4-avant_a4-avant-g-tron_a4-allroad-quattro.pdf, Audi A4 Limousine – Dieselfahrzeuge, s.9.
- AUDİ Türkiye, (2021). https://www.audi.com.tr/tr/web/tr.html?gclid=Cj0KCQjw4ImEBhDFARIsAGOTMj9tn5lJtUJiCSdIk58bO-INgM86DWGyXBtxmUo99QRxsxmhnZdawpIaAgSYEALw_wcB#layer=/tr/web/tr/icerik/iframe/fiyat-listesi.html, 2021 Fiyat Bilgisi.
- Bayraklı H. H., (2000). Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar, Mevzuat Dergisi s.24.
- Bayraktaroğlu E., (2021). <https://www.pwc.com.tr/degerli-konut-vergisi>, Değerli Konut Vergisi’ne İlişkin Düzenlemeler.

Bereket, (2020). <https://www.bereket.com.tr/blog/motorlu-tasitlar-vergisi-mtv-nedir>, Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Nedir?

Bilgilidenetim, (2020). Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumların Vergilendirilmesi. <https://www.bilgilidenetim.com/dar-mukellef-gercek-kisi-ve-kurumlarin-vergilendirilmesi-i.html>.

Bingöl O., (2019). Vergi Sistemini Anlama Kılavuzu. İstanbul, Tekin Yayınevi s.69.

Cammeraat E. ve Crivelli E., (2020). Toward a Comprehensive Tax Reform for Italy.

Canyaş O. ve Seçilmiş E., (2013). Anayasa Mahkemesi'nin Mali Güç İlkesi Yaklaşımına İktisadi Bakış. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, s.302.

Çiçek U. ve Uğur K., (2019). Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkelerinin Dolaylı Dolaysız Vergiler Açısından Karşılaştırılması. Vizyoner Dergisi, s.2-9.

Demir İ.C., (2016). Vergilemede Fayda İlkesi Bağlamında Sosyal Güvenlik Primlerine Bakış: Türkiye Örneği. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, s.64.

Demircan E.S., (2003). Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi. Dergipark, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/66430>

Demirli Y., (2011). Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Reformları ve Türkiye'de Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Açısından Değerlendirme. Ankara, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 2011/412, s.28.

Dendax, (2019). <https://dendax.com/tr/ulkeler/almanya-vergi-iadesi#:~:text=Almanya'da%20bir%20ki%C5%9Finin%20gelirine,%25%2014%20ila%20%25%2045%20aras%C4%B1ndad%C4%B1r.&text=T%C3%BCm%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fanlar%20ve%20serbest%20meslek%20sahibi%20ki%C5%9Filer%20gelir%20ve>, Almanya'da Vergi Sistemi.

Deutschland, (2019). <https://www.deutschland.de/tr/topic/ekonomi/almanyadaki-vergiler-gelir-vergisinin-kisa-izahi>, Almanya'daki Vergiler, Gelir Vergisinin Kısa Tarihi.

Doğrusöz B., (2021), <https://www.dunya.com/kose-yazisi/veraset-vergisinin-2021-istisnolari-ve-tarife/606925>, Veraset Vergisinin 2021 İstisnaları ve Tarife.

Durkaya M. ve Ceylan S., (2006). Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme. Maliye Dergisi, Sayı: 150, Ocak-Haziran, s.79-89

Dünya, (2021). <https://www.dunya.com/foto-galeri/ekonomi/ab-ulkelerinde-asgari-ucret-ne-kadar-galeri-603127?p=6>, AB Ülkelerinde Asgari Ücret Ne Kadar?

Edizdoğan N., Çetinkaya Ö. ve Gümüş E., (2020). Kamu Maliyesi. Bursa, Ekin Basım Yayın – Akademik Kitaplar, s.259.

Egeli H. ve Eroğlu A., (2016). Uluslararası Vergi Sorunları Bağlamında Belçika Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi. Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi, s.7.

Ekodialog, (2019). https://www.ekodialog.com/kamu_maliyesi/verginin_fonksiyonlari.html, Verginin Fonksiyonları.

Ekodialog, (2019). <https://www.ekodialog.com/Konular/dolaysiz-vergi-nedir-dolaysiz-vergi-turleri-nelerdir.html>, Dolaysız Vergi Nedir, Dolaysız Vergi Türleri Nelerdir?

Ernst & Young, (2019). https://www.ey.com/en_gl/tax-guides/worldwide-corporate-tax-guide-2019/, Worldwide Corporate Tax Guide.

Encazip, (2021). <https://encazip.com/elektrik-faturasi-hesaplama>, Elektrik Faturası Hesaplama.

European Commision, (2017). Taxation and Customs Union.

Evagydy, (2020). <http://www.evagydy.com/bilgikutusu/52/emlak-vergisi-ile-ilgili-bilmek-istedikleriniz/>, Emlak Vergisi İle İlgili Bilmek İstedikleriniz.

Feyzullah M., (2013). Kamu Harcamaları ve Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: 1980 Sonrası Türkiye Örneği. Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Gaz.wiki, (2021). https://tr.qaz.wiki/wiki/Taxation_in_Lithuania, Litvanya’da Vergilendirme – Taxation in Lithuania.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2019). https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_1.xls.htm, Yıllara Göre Türkiye’de Toplanan Toplam Vergi.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2020). <https://www.gib.gov.tr/dijital-hizmet-vergisi-uygulama-genel-tebliği-0>, Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_2.xls.htm, GSYH, Genel Bütçe Gelirleri ve Vergi Yüğü.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_4.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirlerinin Gayrisafı Yurtiçi Hasılaya (2009 Bazlı) Göre Esneklikleri.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_10.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Verilen Pay Oranları.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_9.xls.htm, Hedeflenen ve Gerçekleşen Genel Bütçe Vergi Gelirleri.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_17.xls.htm, Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilat Oranları.

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_48.xls.htm, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri.

Genç F., (2014). Türkiye’deki Dolaylı Vergilerin Vatandaşlar Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma: İstanbul İli Kadıköy Örneği. İstanbul, T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Bağımsız Denetim, s.40.

Generali, (2021). <https://www.generali.com.tr/motorlu-tasitlar-vergisi>, Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Hesaplama 2021.

Grantthornton, (2020). <https://www.grantthornton.com.tr/en-guncel/makaleler/almanya-maliye-bakanligi-covid-19-destek-paketi/>, Almanya Maliye Bakanlığı Covid-19 Destek Paketi.

Göker C., (2011). Yönlendirici Vergilendirme. Ankara, Turhan Kitabevi.

Gömlüksiz O., (2021). <https://www.parasut.com/blog/damga-vergisi>, Damga Vergisi Nedir?

Gümrük-Vergisi.Hesaplama, (2021). <https://gumruk-vergisi.hesaplama.net/#:~:text=S%C3%B6z%20konusu%20vergi%20oranlar%C4%B1%20ki%C5%9Fisel,ise%20%C3%BClke%20ayr%C4%B1m%C4%B1%20olmaks%C4%B1z%C4%B1n%20%258>, Gümrük Vergisi Ne Kadar?

Haberglobal, (2021). <https://haberglobal.com.tr/ekonomi/ozel-iletisim-vergisi-ne-zam-ozel-iletisim-vergisi-deprem-vergisi-nedir-91157>, Özel İletişim Vergisi Nedir?

Handbookgermany, (2021). <https://handbookgermany.de/tr/work/german-tax-system.html>, German Tax System.

Herekman A., (1989). Kamu Maliyesi. Ankara, Sevinç Matbaası, 2. Baskı, Cilt: 2.

Hesapkurdu, (2021). <https://www.hesapkurdu.com/konut-kredisi/rehber/emlak-vergisi-hesaplama>, Emlak Vergisi Hesaplama 2021.

Hesapkurdu, (2021). <https://www.hesapkurdu.com/konut-kredisi/rehber/veraset-ve-intikal-vergisi>, Veraset ve İntikal Vergisi Oranları 2021, Veraset ve İntikal Vergisindeki İstisnalar Hangileridir?

Hollandaligurbetciler, (2011). <https://www.hollandaligurbetciler.nl/konubelcika%E2%80%99da-vergilendirme.html>, Belçika’da Vergileme.

İşbaşı, (2020). <https://isbasi.com/blog/vergi-nedir-vergi-cesitleri-nelerdir>, Vergi Nedir, Vergi Çeşitleri Nelerdir?

İşbaşı, (2019). <https://isbasi.com/blog/ozel-tuketim-vergisi-otv-nedir>, ÖTV ve KDV’yi Birbirinden Ayıran Özellikler.

Karanfil N., (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ozel-iletisim-vergisi-yuzde-10a-cikarildi-41728822>, Özel İletişim Vergisi Yüzde 10’a Çıkarıldı.

Karayılmazlar E. ve Güran M.C., (2015). Gelir Vergisinde Tarife Yapısı: Adalet ve Etkinlik Temelli Teorik Tartışmalar Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Analiz. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 60-2, s.141-169

Kiraz A., (2008). Vergilendirmede Adalet ve Etkinlik İlkesinin Ülkemiz Vergi Sistemi Açısından Analizi. Maliye ve Sigorta Yorumları. Sayı: 509, s.89-98

Koalay, (2021). <https://www.koalay.com/blog/detay/motorlu-tasitlar-vergisi-hakkinda-bilinmesi-gerekenler>, Motorlu Taşıtlar Vergisi Hakkında Bilinmesi Gerekenler.

Kolayık, (2021). <https://kolayik.com/ikutuphane/bordrolama/brutten-nete-maas-nasil-hesaplanir/>, Brütten Nete Maaş Hesabı Nasıl Yapılır? Brütten Nete Ücret Hesaplama Örneği.

Köyce A.E., (2021). Dolaylı Vergi Çeşitleri Nelerdir? <https://www.yatirimkredi.com/turkiyede-dolayli-vergiler-avantajlari-ve-dezavantajlari.html>.

Kronos34, (2020). <https://kronos34.news/tr/playstation-5-hangi-ulkede-kac-aylik-asgari-ucretle-alinabilir-turkiyede-durum-ne/>, PlayStation 5 Hangi Ülkede Kaç Aylık Asgari Ücretle Alınabilir?

Köprü F., (2019). <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2021-23.aspx>, İşte Hayatımıza Giren 3 Yeni Vergi

Kulaklı G., (2020). <https://www.webtekno.com/iphone-12-ailesi-alinan-vergi-miktari-h102427.html>, İphone 12 Pro Max Türkiye Fiyat Ayrıntıları.

Kutlar A. ve Doğanoğlu F., (2007). Kalkınma Sorunu. Ankara, Orion Yayınevi.

Meşedilci C., (2021). <https://www.parasut.com/blog/gelir-vergisi-nedir>, Gelir Vergisi Nedir?

Meşedilci C., (2021). <https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir>, Kurumlar Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?

Mevzuat Bilgi Sistemi, (2006). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10687&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Kent Konseyi Yönetmeliği.

Minibaş T., (1989). Az Gelişmiş Ülkelerde Kalkınmanın Finansman Politikaları ve Türkiye. İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Milliyet, (2020). <https://www.milliyet.com.tr/uzmanpara/veraset-ve-intikal-vergisi-nedir-nasil-hesaplanir-6384336>, Veraset ve İntikal Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?

Muhasebenews, (2019). <https://www.muhasenews.com/konaklama-vergisi-1-nisan-2020de-basliyor/>, Konaklama Vergisinin Oranı Nedir, Kimler ve Hangi Hizmetler İçin Konaklama Vergisi Ödenmeyecektir?

Muhasebetr, (2019). <http://www.muhasbetr.com/degerli-konut-vergisi/>, Değerli Konut Vergisi Nedir? Ne Kadar ve Nasıl Hesaplanır?

Muhasebetr, (2021). <https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/kurumlar-vergisi-nedir-ve-nasil->

[hesaplanir?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=MultiNet_DSA_Blog_Page&utm_term=&gclid=CjwKCAjwm7mEBhBsEiwA_of-TL_YNiwEaVEucA2-FZ49xx78Vc4c9Cq8jpBoa-9vuLZG0TYq4iQYCRoCNiAQ](https://www.multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/sirketinize-ozel-damga-vergisi-nedir-ve-nasil-hesaplanir), Asgari Geçim İndirimi (AGİ) 2021- AGİ Ne Kadar?

Multinet, (2020). <https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/sirketinize-ozel-damga-vergisi-nedir-ve-nasil-hesaplanir>, Damga Vergisi Nasıl Hesaplanır? Hangi Belgeler Damga Vergisine Tabidir?

Multinet, (2021). <https://multinet.com.tr/blog/inovasyon-girisimcilik/personelin-isletmeye-maliyeti-nasil-hesaplanir>, SGK ve İşsizlik Primi Nasıl Hesaplanır?

Mysoft, (2021). <https://www.mysoft.com.tr/kurumlar-vergisi-nedir-kurumlar-vergisi-nasil-hesaplanir>, Kurumlar Vergisi Nedir, Nasıl Hesaplanır?

Mysoft, (2021). <https://www.mysoft.com.tr/ozel-tuketim-vergisi-nedir-otv-hangi-urunlerde-uygulanir>, Özel Tüketim Vergisi Nedir?

NTV, (2020). https://www.ntv.com.tr/ekonomi/banka-sigorta-muamele-vergisi-bsmv-nedir-kambiyo-vergisi-nasil-hesaplanir,fj8GHz84ck22_jpCgI0ktQ, Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) Nedir? Kambiyo Vergisi Nasıl Hesaplanır?

Londra.life, (2019). <https://londra.life/para-ve-ekonomi/ingilterede-gelir-vergisi-sistemi.html>, İngiltere’de Gelir Vergisi Sistemi.

OGSMM, (2020). <https://www.ogsmm.com/385-konaklama-vergisi-orani>, Konaklama Vergisi Oranı Nedir?

Onlinezeka, (2019). www.onlinezeka.com/vergi-nedir-verginin-amaci-ve-cesitleri/, Vergi Nedir, Verginin Amacı ve Çeşitleri Nelerdir?

Öncel M., Kumrulu A., Çağan N. ve Göker C., (2016). Vergi Hukuku. Ankara, Turhan Kitabevi.

Öz S., (2016). Vergilerin Sınıflandırılması. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/51803/mod_resource/content/3/KONU%209%20%20-%20KAMU%20%20GEL%C4%B0RLER%C4%B0%20-VERGILERIN%20SINIFLANDIRILMASI-III.pdf, s.2.

Paksoy S. ve Bakan S., (2010). Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: 1980 Sonrası. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, s.150-170.

Pehlivan O., (2009). Kamu Maliyesi. Trabzon, Celepler Matbaacılık, s.49

PricewaterhouseCoopers, (2020). <https://www.pwc.com.tr/blog/kdv-danismanligi.html>, Katma Değer Vergisi Hangi İşlemlerden Alınır?

Rakıcı C., (2004). Vergi Adaleti ve Asgari Ücretin Vergilendirilmesi. Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 275, s.114-123.

Sadilov M. ve Qun K., (2020). Taxation and Excise Duties in Estonia. Maksustamine Ja Aktsiid, s.70.

Sağbaş İ., (2008). Vergi Teorisi. Ankara, Ece Matbaası, s.101-103

Sağlı A., (2020). https://www.ey.com/tr_tr/tax/turkiyede-dijital-ekonominin-vergilendirilmesi, Türkiye’de Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi.

Sahibinden, (2020). <https://www.sahibinden.com/emlak360/emlak-vergisi-nedir-ne-zaman-odenir>, Emlak Vergisi Nedir, Ne Zaman Ödenir?

Savaş V., (2018). İktisadın Tarihi. İstanbul, Avcıol Basım-Yayım, 2.Baskı.

Sözcü, (2019). <https://www.sozcu.com.tr/2019/ekonomi/5-maddede-one-cikan-yeni-vergiler-5466073/>, 5 Maddede Öne Çıkan Yeni Vergiler

Sözcü, (2020). <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/playstation-5in-fiyati-aciklandi-ama-6084311/#:~:text=Y%C3%9CZDE%2050%20EK%20VERG%C4%B0%2C%20Y%C3%9CZDE,50%20de%20ek%20vergi%20getirilmi%C5%9Fti.>, PlayStation 5’in Fiyatı Açıldı Ama...

Şenyüz D., Yüce M. ve Gerçek A. (2020). Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, s.3.

Taxadviserseurope, (2020). <http://taxadviserseurope.org/taxation/excise-duties/belgium>, Tax Policy Of Belgium.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2020). <https://www.hmb.gov.tr/mayis-2020-genel-butce-gelirleri>, Genel Bütçe Gelirleri.

T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, (2019). Portekiz Pazar Bilgileri. s.5.

Tekin A. ve Akdağ Y., (2013). Belçika, Danimarka, Finlandiya ve Hollanda'nın Vergi Harcamaları Gelişimi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, s.282.

Tekin A. ve Sağdıç E.N., (2020). Vergi Sistemleri – Seçilmiş Ülke Örnekleri. s.331-396.

Teknosa, (2021). <https://www.teknosa.com/apple-iphone-12-pro-max-256gb-silver-akilli-telefon-p-125077858>, Apple İphone 12 Pro Max 256GB Akıllı Telefon Fiyatı.

Temiz D., (2008). Türkiye’de Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1960-2006 Dönemi. 2.Ulusal İktisat Kongresi, DEÜ İİBF İktisat Bölümü, İzmir/Türkiye, 20-22 Şubat 2008.

Themacindex, (2021). <https://themacindex.com/variants/MGMQ3/iphone-12-pro-256gb?currency=USD>, İphone 12 Max Pro 256GB Prices.

Thirwall A.P., (1980). İktisadi Kalkınmanın Finansmanı. Çeviri: Tülay Arın. İstanbul, Akbank Kültür Yayınları, s.29

Türk İ., (2008). Kamu Maliyesi. Mevzuattaki Değişikliklere ve Son İstatistik Verilerine Göre Güncelleştirilmiş 4. Baskı. Ankara, Turhan Kitabevi, s.136-137

Türkiye İstatistik Kurumu, (2015). https://tuikweb.tuik.gov.tr/MicroVeri/HBA_TH_13-14-15/turkce/metaveri/taniim-ve-kavramlar/gelir-taniimlari/index.html, Gelir Kavramı.

Türmob Yayınları, (2019). Birleşik Krallık Katma Değer Vergisi Sisteminin Temel Özelliklerine İlişkin Rapor. s.12.

Türmob Yayınları (2018). İngiltere Katma Değer Vergisi Sisteminin Özellikleri. 495.sayı, s.26.

TÜSİAD, (2020). Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi “(BSMV)” Uygulama Genel Tebliği Düzenlemesi İçin Öneriler, s.1.

Uzay N., (1996). Vergileme – Tasarruf İlişkisi ve Vergi Reformu Üzerine. Kayseri, Erciyes Üniversitesi, s.200-201.

Uluatam Ö., (2014). Kamu Maliyesi. Ankara, İmaj Yayınevi, s.289

Uzun A., (2020). <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/dunden-bugune-ozel-tuketim-vergisi/>, Dünden Bugüne Özel Tüketim Vergisi.

Vergi Dosyası, (2017). <https://vergidosyasi.com/2017/11/14/adam-smithin-vergileme-ilkeleri/#:~:text=Vergilemede%20iktisadilik%20veya%20tasarruf%20ilkesi,oldu%C4%9Fu%20kadar%20birbirine%20yak%C4%B1n%20olmal%C4%B1d%C4%B1r.,> Adam Smith'in Vergileme İlkeleri.

Vergi Dosyası, (2017). <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/verginin-tanimi-ve-ozellikleri/>, Verginin Tanımı ve Özellikleri.

Vergi Dosyası, (2017). <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/vergilemede-adalet-ilkesi/>, Vergilemede Adalet İlkesi.

Vergi Dosyası, (2017). <https://vergidosyasi.com/2017/11/17/vergilemede-belirlilik-ilkesi-nedir/>, Vergilemede Belirlilik İlkesi.

Vergi Dosyası, (2018). <https://vergidosyasi.com/2018/06/09/vergi-yapisi-kavrami-dolayli-dolaysiz-vergiler/>, Vergi Yapısı Kavramı: Dolaylı – Dolaysız Vergiler

Verginet, (2021). <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2021-9.aspx>, 2021 Yılı Veraset ve İntikal Vergisinde İstisna Tutarları ve Matrah Dilimleri.

Verginet, (2021). <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2021-23.aspx>, Değerli Konut Vergisi'nin Matrahı Nasıl Belirlenmektedir?

Verginet, (2020). [https://www.verginet.net/FrameChild.aspx?ID=5307#:~:text=\(1\)%20Tam%20m%C3%BCkellefiyet%3A%20Kanunun,ettikleri%20kazan%C3%A7lar%C4%B1n%20tamam%C4%B1%20%C3%BCzerinden%20vergilendirilirler](https://www.verginet.net/FrameChild.aspx?ID=5307#:~:text=(1)%20Tam%20m%C3%BCkellefiyet%3A%20Kanunun,ettikleri%20kazan%C3%A7lar%C4%B1n%20tamam%C4%B1%20%C3%BCzerinden%20vergilendirilirler), Tam ve Dar Mükellefiyet.

Vergigündem, (2021). https://www.vergidegundem.com/pb_gelir_vergisi_oranlari, Gelir Vergisi Oranları.

Yılmaz H., (1996). Türkiye'de Vergi Yapısı ve 1980'den Sonra Sektörel Vergi Yüklerinin Gelişimi. Devlet Planlama Teşkilatı, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Uzmanlık Tezi.

Yılmaz H., (2018). Dünya Geneline Katma Değer Vergisinin Popüler Hale Gelmesi, Uygulanan KDV Oranları ve Son Süreçte Katma Değer Vergisine Geçen Ülkeler. Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 440, s.136-143

Yurtdisimalidanismanlik, (2020). <https://www.yurtdisimalidanismanlik.com/litvanya-vergi-sistemi.html#:~:text=%C4%B0skandinav%20%C3%BClkeleri%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda%20Avrupa'da,ikili%20vergi%20uygulamas%C4%B1n%C4%B1%20hayata%20ge%C3%A7irmemi%C5%9Ftir.&text=Litvanya%2C%20emek%20geliri%20>, Litvanya Vergi Sistemi.

Yüksel E., (2020). https://www.dogrulukpayi.com/bulten/2002-den-bu-yana-ak-parti-iktidarlarinda-elde-edilen-vergi-geliri-ne-kadar?gclid=CjwKCAiAouD_BRBIEiwALhJH6H6xjNXCP7uRewnW5RJWEjCKeedjBrs20cLDpl5hfBqhOiX0ZPRibBoCY6kQAvD_BwE, Yıllara Göre Devletin Vergi Geliri.

Wikipedia TR, (2021). https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCmr%C3%BCk_vergisi, Gümrük Vergisi.

Wikipedia TR, (2021). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Gelir>, Gelir Kavramı.

Wikipedia TR, (2020). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vergi>, Vergi Kavramı.

Wikipedia TR, (2018). https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_vergi_m%C3%BCkellefiyeti#:~:text=Tam%20M%C3%BCkellefiyet,-Gelir%20Vergisi%20Kanunu&text=kooperatifler%2C%20iktisad%C3%AE%20kamu%20kurulu%C5%9Flar%C4%B1%2C%20dernek,ettikleri%20kazan%C3%A7lar%C4%B1n%20tamam, Türkiye'deki Vergi Mükellefiyeti.

EKLER

EK-1: ANKET FORMU

Değerli Katılımcı

Türk Vergi Sistemi’nde Dolaylı Vergilerin Halk Üzerindeki Etkisinin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Kıyaslanması adı altında yapmış olduğum tez çalışmasına katkı sağlaması sebebiyle yapmış olduğum anket çalışması tamamen akademik bir çalışma kapsamındadır. Bu anket çalışmasında; Türk Vergi Sistemi’ndeki dolaylı vergilerin halk üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Akademik çalışma kapsamında olan bu anket çalışmasında lütfen size yöneltilen anket sorularını kendinizce en uygun olan seçeneği işaretleyerek cevaplandırınız. Anket çalışmasında “cinsiyetiniz” ve “yaşınız” sorularının haricindeki sorularda işaretleyebileceğiniz seçenekler: “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Emin Değilim, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Katılımınız için sizlere teşekkürlerimi sunuyorum.

ERBİL ÇAM

Başkent Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Muhasebe ve Finansman Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-2: ANKET SONUÇLARI

Anket çalışmasına 100 kişilik bir katılım söz konusudur. Katılımcıların işaretledikleri seçeneklerin toplam sayısı parantez içerisinde yer almaktadır. 1 (Kesinlikle Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Emin Değilim), 4 (Katılıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) şeklindedir. 100 kişinin katılım göstermiş olduğu anket çalışmasındaki sorular ve sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- **Cinsiyetiniz:** a) Kadın (**44**) b) Erkek (**56**)
- **Yaşınız:** a) 15-20 (**10**) b) 21-30 (**35**) c) 31-40 (**19**) d) 41-50 (**21**) e) 51 ve Üzeri (**15**)

Soru 1. Vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu düşünüyorum.

- 1- (**3**)
- 2- (**7**)
- 3- (**11**)
- 4- (**58**)
- 5- (**21**)

Soru 2. Vergi kavramının sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olduğunu düşünüyorum.

- 1- (**2**)
- 2- (**10**)
- 3- (**20**)
- 4- (**51**)
- 5- (**17**)

Soru 3. Vergi bilincimin yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.

- 1- (**2**)
- 2- (**10**)
- 3- (**30**)

- 4- (46)

- 5- (12)

Soru 4. Toplum açısından vergi bilincimizin yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.

- 1- (22)

- 2- (41)

- 3- (25)

- 4- (7)

- 5- (5)

Soru 5. Vergi ödemelerimi eksiksiz yerine getirdiğimi düşünüyorum.

- 1- (0)

- 2- (0)

- 3- (18)

- 4- (52)

- 5- (30)

Soru 6. Türk Vergi Sistemi hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip olduğumu düşünüyorum.

- 1- (8)

- 2- (22)

- 3- (36)

- 4- (24)

- 5- (10)

Soru 7. Türk Vergi Sistemi'nin anlaşılır ve sade bir yapısının olduğunu düşünüyorum.

- 1- (23)

- 2- (42)

- 3- (21)

- 4- (8)

- 5- (6)

Soru 8. Vergi sistemindeki gelişmeleri ve değişimleri takip ediyorum.

- 1- (13)

- 2- (21)

- 3- (32)

- 4- (25)

- 5- (9)

Soru 9. Vergi çeşitlerine hâkim olduğumu düşünüyorum.

- 1- (12)

- 2- (23)

- 3- (30)

- 4- (29)

- 5- (6)

Soru 10. Adaletli bir vergi sistemine sahip olduğumuzu düşünüyorum.

- 1- (41)

- 2- (35)

- 3- (15)

- 4- (7)

- 5- (2)

Soru 11. Toplanan vergilerin halka hizmet olarak geri dönmesi gerektiğini düşünüyorum.

- 1- (1)

- 2- (0)

- 3- (6)

- 4- (22)

- 5- (71)

Soru 12. Toplanan vergilerin halka hizmet bağlamında yeterli olarak geri döndüğünü düşünüyorum.

- 1- (51)

- 2- (29)

- 3- (10)

- 4- (8)

- 5- (2)

Soru 13. Ödediğim vergi miktarını yüksek buluyorum

- 1- (2)

- 2- (6)

- 3- (10)

- 4- (33)

- 5- (49)

Soru 14. Harcamalarım üzerinden alınan vergilerin oranlarını yüksek buluyorum.

- 1- (2)

- 2- (5)

- 3- (11)

- 4- (34)

- 5- (48)

Soru 15. Gelir ve servetim üzerinden alınan vergilerin oranlarını yüksek buluyorum.

- 1- (2)

- 2- (5)

- 3- (11)

- 4- (35)

- 5- (47)

Soru 16. Harcamalarım üzerinden alınan vergi oranlarına hakim olduğumu düşünüyorum.

- 1- (11)

- 2- (24)

- 3- (32)

- 4- (20)

- 5- (13)

Soru 17. Gelir ve servetim üzerinden alınan vergi oranlarına hakim olduğumu düşünüyorum.

- 1- (6)

- 2- (13)

- 3- (22)

- 4- (34)

- 5- (25)

Soru 18. Vergi oranlarının alım gücümde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

- 1- (2)

- 2- (4)

- 3- (10)

- 4- (34)

- 5- (50)

Soru 19. Vergi oranları, beni daha uygun fiyatlı ürün veya hizmet alımına yöneltmektedir.

- 1- (2)

- 2- (4)
- 3- (12)
- 4- (33)
- 5- (49)

Soru 20. Temel ihtiyaçlarım haricinde diğ er mal ve hizmetlerin alımında zorluk yaşıadığımı d üş  n  yorum.

- 1- (2)
- 2- (5)
- 3- (19)
- 4- (33)
- 5- (41)

Soru 21. Vergi oranlarının, beni daha düşük kaliteye sahip ürün ve hizmetlere yönelttiğini düşünüyorum.

- 1- (2)
- 2- (5)
- 3- (20)
- 4- (29)
- 5- (44)

Soru 22. Herhangi bir ürün veya hizmet alırken, aldığım ürün veya hizmet üzerinden alınan vergi oranlarını inceliyorum.

- 1- (11)
- 2- (23)
- 3- (31)
- 4- (26)
- 5- (9)

Soru 23. Vergi sisteminde birtakım değişikliklere gidilmesi gerektiğini düşünüyorum.

- 1- (1)
- 2- (3)
- 3- (15)
- 4- (32)
- 5- (49)

Soru 24. Vergi sisteminin daha anlaşılır ve sade bir yapıya sahip olması gerektiğini düşünüyorum.

- 1- (0)
- 2- (1)
- 3- (7)
- 4- (33)
- 5- (59)

Soru 25. Daha düşük miktarda vergi ödemem gerektiğini düşünüyorum.

- 1- (0)
- 2- (0)
- 3- (6)
- 4- (21)
- 5- (73)

EK-3: ANKET SONUÇLARI HAKKINDA BİLGİLER

Yapılmış olan anket neticesinde ortaya çıkan sonuçlar ve yorumlarım aşağıdaki gibidir:

- 1- 44 kadın ve 56 erkeğin katılım göstermiş olduğu ankette toplam katılım 100 kişiden oluşmaktadır.
- 2- 100 kişiden; 10'u 15-20 yaş aralığında, 35'i 21-30 yaş aralığında, 19'u 31-40 yaş aralığında, 21'i 41-50 yaş aralığında ve 15'i 51 yaş ve üzerindedir.
- 3- İlk soruda; "Vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu düşünüyorum" yer almaktadır. Bu kısımda 58 kişinin işaretlemiş olduğu "katılıyorum" seçeneği ağırlıktadır. İkinci olarak 21 kişinin tercih etmiş olduğu "kesinlikle katılıyorum" seçeneği yer almaktadır. Genel bağlamda insanlar vergi ödemeyi bir vatandaşlık görevi olarak görmektedir.
- 4- İkinci soruda ise katılımcılara; "Vergi kavramının sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olduğunu düşünüyorum" yer almaktadır. Burada da 51 kişinin tercih etmiş olduğu "katılıyorum" seçeneği yer almaktadır. Ardından ise 20 kişinin işaretlemiş olduğu "emin değilim" seçeneği yer almaktadır. Genel bağlamda katılımcılar vergi kavramını sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olarak düşünmektedir.
- 5- Üçüncü soruda; "Vergi bilincinin yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum." yer almaktadır. 46 kişinin tercih etmiş olduğu "katılıyorum" seçeneği ön plandadır. Sonrasında 30 kişinin tercih etmiş olduğu "emin değilim" seçeneği ağırlıktadır. Burada katılımcıların çoğunluğu vergi bilincini yeterli seviyede görmektedir.
- 6- Dördüncü soruda; "Toplum açısından vergi bilincimizin yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum" yer almaktadır. 41 kişinin işaretlemiş olduğu "katılmıyorum" seçeneği ağırlıklıdır. Sonrasında 25 kişinin "emin değilim" ve 20 kişinin "kesinlikle katılmıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Genel bağlamda katılımcılar toplum açısından vergi bilincinin yeterli seviyede olmadığını düşünmektedir.
- 7- Beşinci soruda; "Vergi ödemelerini eksiksiz yerine getirdiğimi düşünüyorum." yer almaktadır. Bu sorumuzda "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" seçeneğini tercih eden herhangi bir katılımcı görülmemiştir. Ağırlıklı olarak tercih edilen seçenek; 52 kişinin işaretlemiş olduğu "katılıyorum" seçeneğidir.

- 8- Altıncı soruda; “Türk Vergi Sistemi hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip olduğumu düşünüyorum” yer almaktadır. 36 kişinin tercih etmiş olduğu “emin değilim” seçeneği ön plandadır. Sonrasında 22 kişinin “katılmıyorum” ve 24 kişinin “katılıyorum” tercihleri yer almaktadır. Önceki sorularımıza göre katılımcılar seçeneklerde dağılım göstermişlerdir. Genel bağlamda katılımcılar, Türk Vergi Sistemi hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip olup, olmadıkları konusunda emin olamadıkları görülmüştür.
- 9- Yedinci soruda; “Türk Vergi Sistemi’nin anlaşılır ve sade bir yapısının olduğunu düşünüyorum.” yer almaktadır. 42 kişinin tercih etmiş olduğu “katılmıyorum” seçeneği ağırlıklıdır. Sonrasında 23 kişinin işaretlemiş olduğu “kesinlikle katılmıyorum” ve 21 kişinin “emin değilim” seçenekleri yer almaktadır. Genel bağlamda katılımcılar, Türk Vergi Sistemi’nin sade ve anlaşılır bir yapıya sahip olmadığını düşünmektedir.
- 10- Sekizinci soruda; “Vergi sistemindeki gelişmeleri ve değişimleri takip ediyorum.” Yer almaktadır. Burada 32 kişinin tercih etmiş olduğu “emin değilim” seçeneği yer almaktadır. Sonrasında 25 kişinin “katılıyorum” ve 21 kişinin “katılmıyorum” tercihleri gelmektedir. Genel bağlamda vergi sistemindeki gelişimleri ve değişimleri takip etmekte bir çoğunluk sağlanamadığı görülmektedir.
- 11- Dokuzuncu soruda; “Vergi çeşitlerine hakim olduğumu düşünüyorum.” yer almaktadır. Katılımcılar bu bölümde seçeneklerde homojen dağılım gösterdikleri görülmektedir. 30 kişinin “emin değilim”, 29 kişinin “katılıyorum” ve 23 kişinin “katılmıyorum” seçeneklerinin tercih edildiği görülmektedir. Anket çalışması neticesinde vergi çeşitlerine daha hakim olmamız gerektiğini düşünmekteyim.
- 12- Onuncu soruda; “Adaletli bir vergi sistemine sahip olduğumuzu düşünüyorum.” yer almaktadır. Ağırlıklı olarak 44 kişinin “kesinlikle katılmıyorum” ve 35 kişinin “katılmıyorum” seçeneklerini tercih ettiği görülmüştür. Katılımcıların vergi adaleti konusunda memnuniyetsiz bir düşüncede oldukları görülmektedir.
- 13- On birinci soruda; “Toplanan vergilerin halka hizmet olarak geri dönmesi gerektiğini düşünüyorum.” yer almaktadır. 71 kişinin “kesinlikle katılıyorum” ve 22 kişinin “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu; toplanan vergilerin halka hizmet olarak geri dönmesi konusunda hemfikir olduğu görülmüştür.

- 14- On ikinci soruda; “Toplanan vergilerin halka hizmet bağlamında yeterli olarak geri döndüğünü düşünüyorum.” yer almaktadır. 51 kişinin “kesinlikle katılmıyorum” ve 29 kişinin “katılmıyorum” seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir. Katılımcıların yine çok büyük bir çoğunluğu, toplanan vergilerin hizmet olarak yeterli olarak geri dönmediğini düşünmektedir. Katılımcıların bu düşüncesi doğrultusunda; vergi toplamanın en önemli amacı olan “halka hizmet verme” konusu ile çelişkiye düşmektedir.
- 15- On üçüncü soruda; “Ödediğim vergi miktarını yüksek buluyorum.” yer almaktadır. 49 kişinin “kesinlikle katılıyorum” ve 33 kişinin “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların yine çok büyük bir çoğunluğu ödenen vergi miktarlarını yüksek bulmaktadır. Katılımcıların vergi oranlarını yüksek bulup, toplanan vergilerin hizmet bağlamında yeterli olarak geri dönmediğini düşünmesi konusu irdelenmesi gereken bir konudur.
- 16- On dördüncü soruda; “Harcamalarım üzerinden alınan vergilerin oranlarını yüksek buluyorum” yer almaktadır. On beşinci soruda ise; “Gelir ve servetim üzerinden alınan vergilerin oranlarını yüksek buluyorum.” yer almaktadır. Bu iki sorumuzda tercihler birbirlerine oldukça yakındır. Katılımcılar; her türlü vergi çeşitlerinin oranlarını yüksek bulduğu görülmektedir.
- 17- On altıncı soruda; “Harcamalarım üzerinden vergi oranlarına hakim olduğumu düşünüyorum.” yer almaktadır. 32 kişinin “emin değilim” seçeneğini tercih ettiği görülmektedir. Sonrasında; 24 kişinin “katılmıyorum” ve 20 kişinin “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir. Genel bağlamda katılımcıların dolaylı vergi oranlarına yeteri kadar hakim olmadıkları görülmektedir. Bu sonuçlar neticesinde, kişilerin dolaylı vergiler konusunda daha fazla bilgi ve birikime sahip olmaları oldukça önem taşımaktadır.
- 18- On yedinci soruda; “Gelir ve servetim üzerinden alınan vergi oranlarına hakim olduğumu düşünüyorum.” yer almaktadır. 34 kişinin “katılıyorum” seçeneğini tercih ettiği görülmektedir. Sonrasında; 25 kişinin “kesinlikle katılıyorum” ve 22 kişinin “emin değilim” seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir. Katılımcıların dolaylı vergilere nazaran, doğrudan alınan vergilere daha çok hakim olduğu görülmektedir. Tez çalışmamızda da bahsetmiş olduğumuz gibi; dolaylı vergilerin “anestezik” tarafının olduğu konusu da burada netlik kazanmaktadır. Kişilerin harcamaları

sırasında dolaylı vergilerin, mal ve hizmetlerin fiyatlarının üzerine eklenmesi sebebiyle ödemiş oldukları vergiyi fark etme konusunda problem yaşadıkları bu anket çalışmasında da görülmektedir.

19- On sekizinci soruda; “Vergi oranlarının alım gücümde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum.” yer almaktadır. On dokuzuncu soruda ise; “Vergi oranları, beni daha uygun fiyatlı ürün veya hizmet alımına yönleltmektedir.” yer almaktadır. Yirminci soruda da; “Temel ihtiyaçlarım haricinde diğer mal ve hizmetlerin alımında zorluk yaşadığımı düşünüyorum.” yer almaktadır. Yirmi birinci soruda da; “Vergi oranlarının, beni daha düşük kaliteye sahip ürün ve hizmetlere yönlittiğini düşünüyorum.” yer almaktadır. Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu bu sorular karşısında; “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettikleri görülmektedir. Dolaylı vergilerin yüksek olduğu bir ortamda; vergi adaletsizliğinin ortaya çıktığını tez çalışmamda belirtilmiştir. Burada yöneltilen iki soru karşısında yer alan cevaplar doğrultusunda, belirtilmiş olunan “vergi adaletsizliği” konusu netlik kazanmaktadır.

20- Yirmi ikinci soruda; “Herhangi bir ürün veya hizmet alırken, aldığım ürün veya hizmet üzerinden alınan vergi oranlarını inceliyorum.” yer almaktadır. Genel bağlamda 31 kişinin “emin değilim” seçeneğini tercih ettiği görülmektedir. Sonrasında 26 kişinin “katılıyorum” ve 23 kişinin “katılmıyorum” seçeneklerini tercih ettiklerini görmekteyiz. Burada katılımcıların almış oldukları ürün ve hizmetlerde, alınmakta olan vergi oranlarını inceleme konusunda yeteri kadar incelemediği görülmektedir.

21- Yirmi üçüncü soruda; “Vergi sisteminde birtakım değişikliklere gidilmesi gerektiğini düşünüyorum.” yer almaktadır. Yirmi dördüncü soruda; “Vergi sisteminin daha anlaşılır ve sade bir yapıya sahip olması gerektiğini düşünüyorum.” yer almaktadır. Bu iki soruda da katılımcıların büyük bir çoğunluğu; “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettiklerini görmekteyiz. Katılımcılar; vergi sisteminde birtakım değişikliklerin olmasını ve vergi sisteminin daha anlaşılır ve sade bir yapıya sahip olmasını beklemektedirler.

22- Yirmi beşinci soruda ise; “Daha düşük miktarda vergi ödemem gerektiğini düşünüyorum.” yer almaktadır. Burada katılımcılar, “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” seçeneklerini tercih etmediğini görmekteyiz. 73 kişinin “kesinlikle

katılıyorum” ve 21 kişinin “katılıyorum” seçeneklerini tercih ettiğini görüyoruz. Neredeyse katılımcıların tamamı daha düşük miktarda vergi ödemek istemektedir.

